

ANALIZĂ TEMATICĂ REGIONALĂ EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ A REGIUNII VEST

Material realizat de:

AGENȚIA PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ VEST
DIRECȚIA POLITICI REGIONALE ȘI INTERNAȚIONALIZARE
BIROUL POLITICI REGIONALE

Colectivul de coordonare și elaborare a studiului:

Sorin Maxim, Director General ADR Vest

Raluca Cibu-Buzac, Director, Direcția Politici Regionale și Internaționalizare

Andreea Constantin, Consultant GIS

Cristian-Sorin Goția-Crețiu, Consultant Politici Regionale

Adrian Mariciuc, Șef Birou Politici Regionale

CUPRINS:

ARGUMENT	4
1. INTRODUCERE	5
2. SCURTĂ PREZENTARE A REGIUNII VEST	6
3. REPERE ALE COMPORTAMENTULUI DEMOGRAFIC ÎN REGIUNEA VEST	9
4. ANALIZA SITUAȚIEI DEMOGRAFICE A REGIUNII VEST	12
4.1. Număr, densitate și evoluție	12
<i>Populația la recensăminte</i>	12
<i>Populația estimată</i>	15
<i>Densitatea populației la recensăminte</i>	16
<i>Densitatea populației estimate</i>	19
<i>Rata de creștere a populației</i>	20
4.2. Dinamica naturală	22
<i>Natalitatea</i>	22
<i>Nupțialitatea</i>	27
<i>Mortalitatea și mortalitatea infantilă</i>	29
<i>Morbiditatea</i>	34
<i>Sporul natural</i>	34
<i>Speranța de viață</i>	37
4.3. Dinamica teritorială	39
<i>Migrația internă</i>	39
<i>Migrația internațională</i>	42
<i>Analiza plecărilor și a stabilirilor de domiciliu și de reședință în localitățile Regiunii Vest</i> ..	44
4.4. Structura populației în Regiunea Vest	49
<i>Structura populației pe sexe</i>	49
<i>Structura populației pe vârste</i>	53
<i>Structura populației pe vârste și sexe</i>	61
<i>Structura populației pe medii de rezidență</i>	65
<i>Structura etnică</i>	68
<i>Populația activă</i>	70
<i>Populația ocupată</i>	72
<i>Analiză comparativă rată de activitate – rată de ocupare</i>	74
<i>Rata șomajului BIM</i>	76
<i>Structura angajaților pe sectoare</i>	77
<i>Raportul de dependență demografică</i>	79
<i>Populația școlară pe cicluri</i>	81
4.6. Venituri și cheltuieli	83
5.1. Proiecții privind evoluția demografică la nivel național	84
<i>Evoluția totalului populației</i>	84
<i>Evoluția populației pe vârste</i>	85
<i>Evoluția populației pe sexe</i>	85
5.2. Proiecții privind evoluția demografică la nivel regional	86
<i>Evoluția populației pe vârste</i>	87
<i>Evoluția populației pe sexe</i>	90
<i>Evoluția populației active</i>	91
<i>Evoluția populației ocupate</i>	93
<i>Raportul de dependență demografică</i>	94
6. POLITICI ȘI STRATEGII DEMOGRAFICE	96

7. PERSPECTIVE DEMOGRAFICE.....	98
7.1. La nivel european.....	98
7.2. Perspective demografice în România.....	100
Anexa Principalii indicatori demografici în 2008: nivel național, regional, județean.....	105
Anexa Listă grafice, hărți și tabele	106
Listă grafice	106
Listă hărți	107
Listă tabele	108
Bibliografie	109

ARGUMENT

Analiza și preocupările cu privire la problematica și dinamica demografică intervin într-un context caracterizat printr-un lung șir de așteptări legate de procesul de dezvoltare și asigurare a bunăstării la nivel european, național și regional. Obiectivele ambițioase de dezvoltare, asumate la nivelul Uniunii Europene se lovesc în mod direct de fenomenele demografice a căror mecanisme sunt greu de controlat, iar efectele se manifestă pe termen lung, chiar în cazul unor măsuri imediate.

Evoluția fenomenelor demografice nu poate fi analizată separat, ci doar împreună cu alte preocupări care vizează aspecte precum reducerea disparităților, creșterea competitivității, dezvoltare durabilă (mediu, consum, producție, educație, etc).

Problema tranziției demografice prezintă, fără îndoială, un interes legitim și pentru România, având în vedere preocuparea armonizării creșterii demografice cu cea economică și a identificării mijloacelor necesare care trebuie adoptate.

La rândul lor, provocările legate de factorul demografic la nivel regional, vizează în plus aspecte precum: disparități socio-economice (intraregionale, rural-urbane); piața forței de muncă (migrație intraregională, rural-urbană, internațională); sustenabilitatea și accesul la servicii sociale, educaționale, culturale și medicale; sustenabilitatea și rentabilitatea investițiilor privind accesul la infrastructură modernă (drumuri, servicii publice, etc); gestionarea unor demersuri strategice și a dezvoltării (elaborare strategii, planuri de dezvoltare urbană, dezvoltare situri industriale, etc); calitatea vieții și nivelul de trai.

În cadrul preocupărilor constante legate de dezvoltarea socio-economică din Regiunea Vest, Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest a inițiat acest demers în vederea obținerii unei imagini regionale a dinamicii demografice în contextul în care informațiile de bază cu privire la *populație* sunt esențiale pentru a înțelege comportamentul uman și a anticipa schimbările.

Această analiză regională valorifică statistici oficiale elaborate de Institutul Național de Statistică (anuale, buletine, proiecții, etc), rapoarte naționale și europene și le redă sub forma tabelor, graficelor și hărților pentru o mai bună înțelegere a complexității domeniului investigat. Dincolo de a sintetiza informațiile statistice culese, acest document dorește să ofere suport politicilor publice și demersurilor de planificare strategică (proiecte de dezvoltare, investiții economice, infrastructură, urbanism, etc) care iau în calcul variabila demografică.

1. INTRODUCERE

Analiza regională este concentrată în șapte capitole, fiecare dintre ele urmărind introducerea în contextul cercetării demografice, familiarizarea cu diferite concepte și aprofundarea elementelor cercetării. Prin această analiză se încearcă o dată în plus clarificarea principalilor indicatori demografici și legăturilor dintre aceștia. O dată identificați acești indicatori se trece la analize care vizează distribuția geografică a populației.

În cadrul primului capitol este prezentată structura studiului demografic realizat la nivel regional.

În cel de-al doilea capitol sunt prezentate principalele caracteristici socio-economice ale Regiunii Vest, mediul de analiză central al prezentului studiu.

Capitolul trei realizează o scurtă introducere în istoria teritoriului actual al Regiunii Vest prin prisma principalelor evenimente care influențează fenomenele demografice.

Capitolul patru reprezintă o transpunere în termeni statistici a principalelor fenomene demografice consemnate la nivelul Regiunii Vest. Se fac referiri la mărimea, distribuția și compoziția populației. Totodată sunt analizate elemente care țin de dinamica naturală și cea teritorială considerate în demografie *procesele vitale*, deoarece influențează în mod direct populația.

Metodele matematice au fost adesea folosite pentru a descrie tendințe demografice. În acest sens, în capitolul cinci pe baza unor scenarii sunt prezentate elemente de evoluție demografică la nivel național și regional în perspectiva anului 2050. Totodată sunt realizate o serie de previziuni cu privire la forța de muncă în perspectiva anului 2025.

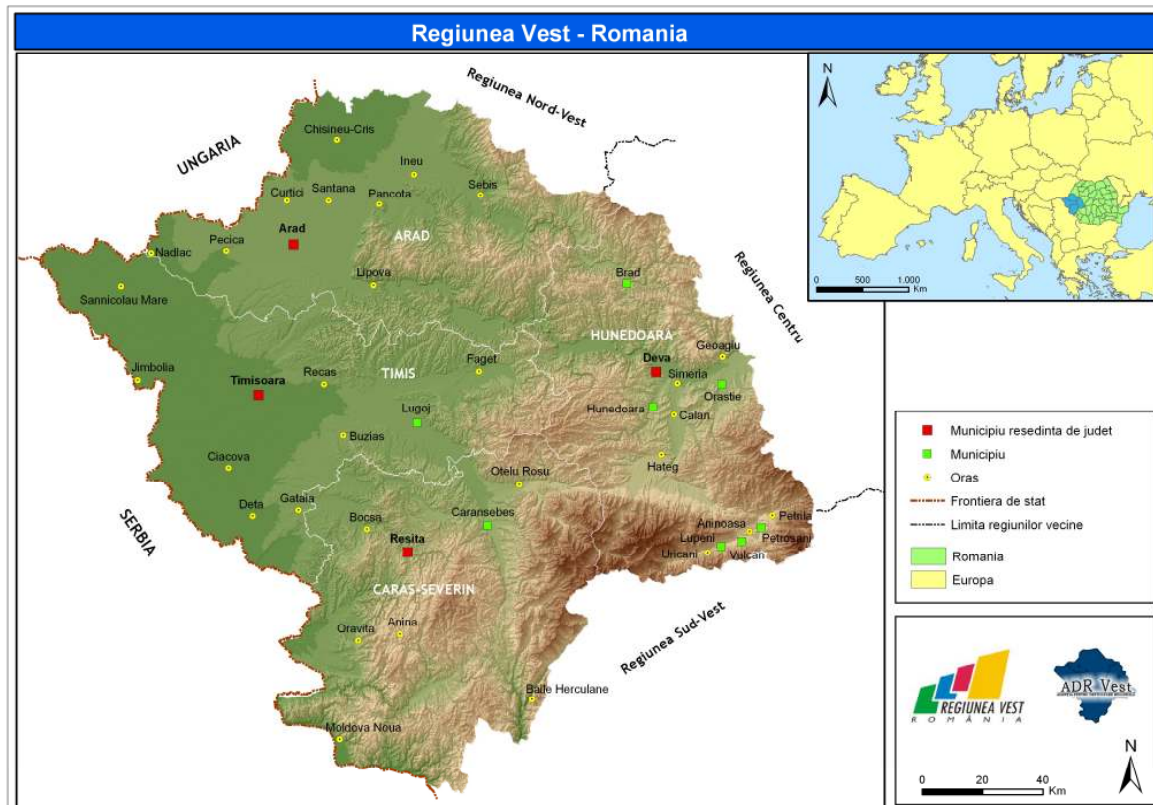
În cadrul capitolului șase sunt analizate în termeni de politici și strategii principalele fenomene demografice. Scăderea natalității în România, existența unei populații relativ îmbătrânite la nivel european, preponderanța populației ponderale în Statele Unite sunt doar câteva dintre principalele preocupări în termen de politici și strategii. Totodată, aceste politici și strategii depășesc sfera de influență a demografiei și se regăsesc în politici din sfera protecției sociale, politici educaționale, politici economice, pentru a enumera doar câteva domenii. În România, dezvoltarea unei politici demografice trebuie să pornească de la principalele tendințe demografice observate: scăderea numărului populației, scăderea fertilității, nivelul ridicat al mortalității, accelerarea îmbătrânirii demografice, emigrația.

Capitolul șapte ne introduce în contextul principalelor perspective demografice existente la nivel european și național.

Analiza regională se încheie cu o serie de grafice și tabele, menite să completeze informațiile furnizate anterior.

2. SCURTĂ PREZENTARE A REGIUNII VEST

Regiunea de dezvoltare Vest este situată în partea de vest a României, la granița cu Ungaria și Serbia, fiind alcătuită din punct de vedere administrativ-teritorial din patru județe: Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș. Regiunea Vest are o suprafață de 32.034 km², reprezentând 13,4% din suprafața țării.

Harta 1. Regiunea Vest - prezentare generală

Din punct de vedere teritorial-administrativ la nivelul Regiunii Vest există 322 de unități, care pot fi împărțite după cum urmează: 42 de municipii și orașe și 280 de comune. În ceea ce privește rețeaua urbană din Regiunea Vest, aceasta se încadrează în caracteristicile naționale. În Regiunea Vest există 42 de unități administrativ-teritoriale de tip urban – 12 municipii și 30 de orașe, repartizate relativ unitar în cele patru județe componente. Cu mici excepții, localitățile urbane din Regiunea Vest sunt orașe relativ vechi care au cunoscut o dezvoltare constantă. Din păcate perioada industrializării și a economiei planificate din anii '70 și '80 și-a pus amprenta asupra orașelor din regiune, existând localități cu caracter monoindustrial, care s-au confruntat cu reale probleme de adaptare.

Regiunea Vest este considerată a fi o regiune în creștere, cu rezultate economice superioare mediei naționale, adesea pe locul doi, după Regiunea București-Ilfov. Un astfel de indicator este atât Produsul Intern Brut Total, cât și Produsul Intern Brut pe Locuitor, care a crescut de la un an la altul, în concordanță cu tendința de pe plan național, însă într-un ritm mai susținut. Regiunea Vest a ajuns în anul 2006 la 44,6% din media PIB/locuitor a Uniunii Europene cu 27 de state membre.

Tabelul 1. Produsul Intern Brut la nivel național și regional, 2001-2006

Anul/Regiunea	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
România	116.768,7	152.017,1	197427,6	247.368,0	288.954,6	344.650,6	416006,8
Nord-Est	14.339,7	18.930,9	24.415,5	29.430,2	33.265,8	38.429,9	45.990,1
Sud-Est	13.165,2	18.035,8	22.922,8	29.843,3	32.852,1	38.508,7	44.273
Sud Muntenia	14.312,3	18.944,5	24.499,3	31.439,1	36.855,4	44.301,4	52.013,5
Sud-Vest Oltenia	10.485,1	12.677,6	17.580,1	21.709,7	23.920,5	28.589,2	34.419,6
Vest	11.223,6	14.913,4	19.822,3	25.254,1	29.081,7	35.788,9	42.995,7
Arad	2.668,7	3.452,5	4.591,1	6.106,3	7.028,1	8.406,7	10.064,4
Caras-Severin	1.573,9	2.000,1	2.715,4	3.354,8	3.736,2	4.445,2	5.353,2
Hunedoara	2.468,5	3.303,5	4.134,3	5.205,1	5.791,2	6.867,1	8.740,1
Timis	4.512,5	6.157,3	8.381,5	1.0587,9	12.526,2	16.069,9	18.838
Nord-Vest	13.667,3	18.439,1	23.715,3	29.852,5	34.323,1	40.806,2	50.724,1
Centru	14.421,2	18.671,9	23.990,4	29.095,8	33.143,2	40.291,2	49.416,7
București-Ilfov	25.071,9	31.274,4	40.326,8	50.573,1	65.307,1	77.710,5	95.798,2
Extra-regiuni	82,4	129,4	155,1	170,2	205,7	224,6	375,9

Sursa: Anuarul Statistic al României 2008, INS, 2009

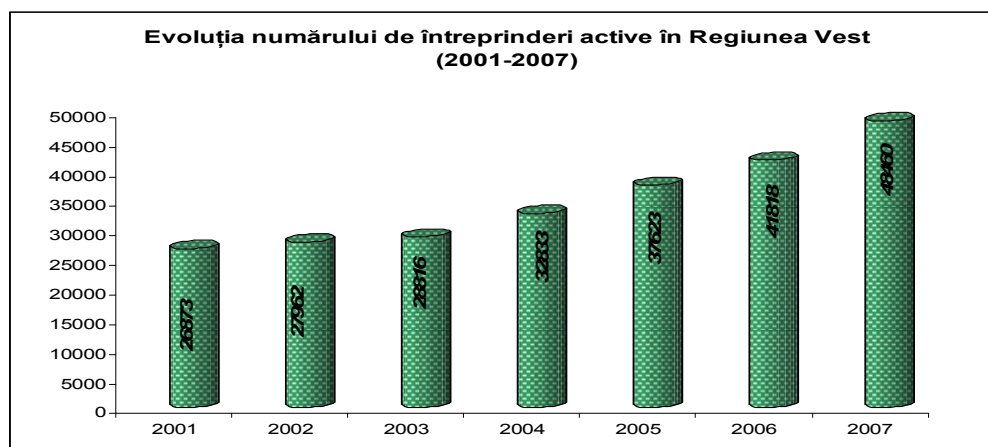
Creșterea PIB-ului este vizibilă atât pe ansamblul Regiunii Vest, cât și la nivelul fiecărui județ din regiune, însă cu mari diferențe între cele patru județe componente, evidențiindu-se disparitățile de dezvoltare intraregionale. Indicatorul elocvent pentru determinarea nivelului de dezvoltare economică îl reprezintă Produsul Intern Brut pe locuitor.

Tabelul 2. PIB-ul pe cap de locuitor 2001-2006 lei (RON) prețuri curente

Anul/Regiunea	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
România	5.210,94	6.974,9	9.084,0	11.413,5	13.362,8	15.967,6	19.315,4
Vest	5.521,16	7.629,5	10.182,8	13.020,8	15.064,7	18.570,1	22.341,9

Sursa: Conturi Naționale Regionale 2001-2005, INS, 2008 și Anuarul Statistic al României 2008, INS, 2009

În anul 2007, în Regiunea Vest își desfășurau activitatea **48.460** societăți comerciale în industrie, construcții și servicii reprezentând 9,5% din totalul întreprinderilor din România, continuând trendul crescător din perioada anterioară.

Graficul 1.

În ceea ce privește distribuția întreprinderilor pe clase de mărime, la fel ca în toată țara, și în Regiunea Vest microîntreprinderile sunt predominante, deținând o pondere de 86,8% din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest.

Tabelul 3. Repartiția întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii în Regiunea Vest în perioada 2001 – 2007

Anul	Regiunea Vest	Mărimea întreprinderii				Total România
		Micro	Mici	Mijlocii	Mari	
2001	27.962	23.527	3.307	882	246	317.555
2002	28.816	24.256	3.346	975	239	322.188
2003	32.833	27.702	3.838	1.055	238	359.399
2004	37.623	32.361	4.001	1.030	231	404.339
2005	41.818	36.223	4.294	1.077	224	442.868
2006	45.218	39.256	4.635	1.115	212	471.952
2007	48.460	42.306	4.839	1.105	210	510.140

Sursa: Anuarul Statistic al României 2008, INS, 2009

3. REPERE ALE COMPORTAMENTULUI DEMOGRAFIC ÎN REGIUNEA VEST¹

Teritoriul actualei Regiuni Vest a fost populat din cele mai vechi timpuri, fapt atestat de numeroase dovezi arheologice din epoca paleolitică, eneolitică și neolitică. Mai mult decât atât, câțiva oameni de știință români de la Institutul de Speologie din Cluj-Napoca, alături de alți specialiști străini, au descoperit în 2003 într-o peșteră din Banat numită „Peștera cu Oase” mai multe resturi de schelete umane care au aparținut lui *Homo sapiens sapiens* și care după unele opinii sunt cele mai vechi rămășițe umane găsite în Europa. Această revelație demonstrează că teritoriul de astăzi al Regiunii Vest a făcut parte din aria antropogenezei schițată cu 35.000 ani în urmă.

În epoca metalelor, regiunea se încadra în aria de locuire a triburilor geto-dace, care au fost unite de Burebista în sec I î.e.n și astfel s-a format statul dac. În sec I e.n., Imperiul Roman a început să supună statul dac la presiuni și în urma războaielor din 101-102 și 105-106, Dacia devine provincie romană. Estimativ, populația de pe teritoriul Banatului se ridică la 20 000 locuitori, cifră la care ar trebui adăugați dacii liberi de la nord de Mureș, precum și locuitorii de pe actualul județ Hunedoara. Contrar situației actuale, densitatea populației era foarte scăzută la câmpie și mai ridicată în arealele montane.

După retragerea aureliană (între 270-275 e.n.), populația daco-romană a fost supusă invaziilor mai multor popoare migratoare, dintre care influențe mai semnificative au exercitat goții, avarii și slavii, în jurul anului 602.

La sfârșitul secolului IX, Câmpia Panonică este ocupată de triburile maghiare care încep să lanseze atacuri înspre est și astfel intră în contact cu populația română și slavă de pe teritoriul regiunii. În secolele X-XI, Regatul Ungariei își extinde granițele spre est în urma înfrângerii armatelor locale conduse de Menumorut, Glad și a urmașului acestuia, Ahtum, aproximativ la anul 1000, evenimente atestate de *Gesta Hungarorum* a notarului anonim al regelui Béla. În urma acestor evenimente, actualul teritoriu al Regiunii Vest intră sub dominație maghiară.

În primele decenii ale secolului XIII, populația înregistrează un spor natural până la marea invazie tătară din 1241-1242, moment decisiv în istoria acestui ținut, întrucât mare parte a populației bănățene a fost ucisă sau înrobite. Conform estimărilor istoricilor (Șt. Pascu, 1980) au fost nevoie de aproximativ șase decenii ca populația să se refacă din punct de vedere numeric.

În cursul secolului XIV, populația a scăzut drastic din nou din cauza epidemiilor, dintre care cea mai virulentă a fost marea epidemie de ciumă din 1348-1349. În secolul XV, populația s-a redresat numeric, mai ales în prima jumătate, dar a cunoscut o stagnare și chiar scădere începând cu secolul XVI ca urmare a instabilității din Regatul Ungariei și a frecventelor invazii turcești.

Perioada următoare, cea a cuceririi turcești, s-a caracterizat printr-o scădere semnificativă a populației și prin retragerea populației din satele de câmpie înspre așezări mai mari sau chiar în zona montană.

¹ Adaptare după Rauralian Rusu, *Organizarea spațiului geografic în Banat*, Editura Mirton, Timișoara, 2007.

O dată cu intrarea teritoriului actualei Regiuni Vest sub dominație habsburgică, datele statistice legate de numărul populației se înmulțesc ca urmare a recensămintelor realizate în 1785, 1850 și 1857 și 1869, deși cele din 1850 și 1857 acoperă doar localitățile din Principatul Transilvaniei, dar nu și pe cele din Banat și Crișana.

Perioada 1869-1880 s-a caracterizat printr-o scădere a populației, în special în județele Arad și Timiș. Cauzele acestei scăderi demografice s-au datorat epidemiei de holeră din 1873 și debutului emigrației spre continentul nord-american. Singur, actualul județ Caraș-Severin a înregistrat o ușoară creștere demografică.

În perioada 1881-1890 începe prima etapă a tranziției demografice cu o adevărată „explozie demografică”, care afectează întreaga regiune cu unele mici excepții. Municipiile Arad și Timișoara cunosc o sporire semnificativă a populației ca urmare a dezvoltării industriei și a comerțului. Același trend ascendent se poate observa și pentru împrejurimile Reșiței și Aninei, datorită activităților miniere.

În intervalul 1891-1900 continuă creșterea demografică începută în perioada precedentă la nivelul întregii regiuni. O dinamică accentuat pozitivă s-a înregistrat în special în jurul centrelor industriale și extractive, atât datorită unui spor natural semnificativ, cât și fenomenului imigrației care a atins valori foarte mari.

Deceniul 1901-1910 punctează sfârșitul primei etape a tranziției demografice în care valorile pozitive rămân determinante, deși există localități în care se înregistrează scăderi. Creșterea cea mai mare a cunoscut-o Timișoara, unde au apărut cartiere noi pentru numeroșii imigranți din mediul rural. Sporuri semnificative au înregistrat și alte orașe din regiune: Arad, Lugoj, Reșița, Deva, Hunedoara, Caransebeș, etc. Zona de câmpie, în special la vest de linia Timișoara-Arad se caracterizează printr-un spor negativ din cauza migrației masive spre America.

Deceniul al doilea al secolului XX cuprinde prima conflagrație mondială care a avut ca rezultat reducerea evidentă a numărului populației, cu excepția unor localități de la granița cu Ungaria sau Serbia. Cu toate acestea, Timișoara și Lugojul se numără printre localitățile în care trendul ascendent a continuat chiar și în timpul războiului.

Perioada 1920-1930 corespunde cu anii ce au urmat Marii Uniri din 1918 și cu stabilizarea situației socio-economice. Sfârșitul deceniului a cunoscut declanșarea crizei economice mondiale din 1929, ceea ce a avut efecte și asupra fenomenelor demografice. Chiar dacă tendința demografică generală a fost de scădere, au existat și unele excepții (principalele centre urbane, precum și localitățile de pe graniță) unde sporul demografic pozitiv s-a datorat sporului natural și a celui migratoriu.

Intervalul 1931-1940 se caracterizează prin instabilitate economică și politică, iar finele deceniului cunoaște declanșarea celui de-al doilea război mondial. Dictatul de la Viena (1940), precum și intrarea României în război duc la amânarea Recensământului pentru anul 1941. În acest deceniu, actualul teritoriu al Regiunii Vest, în special Banatul, este destinația unor valuri de imigrație dinspre nordul Ardealului și Bucovina. În acest context politic, se generalizează dinamica demografică negativă în special în mediul rural. Ariile de creștere demografică se suprapun peste orașele reședință de județ și peste așezările cu funcție industrială din regiune.

Perioada 1941-1956 cuprinde ultimii ani ai celui de-al doilea război mondial, în care mortalitatea a fost foarte ridicată, iar natalitatea s-a menținut la cote minimale. Anii care au urmat încheierii războiului, s-au caracterizat printr-o explozie demografică, dar care nu s-a reflectat și într-o dinamică demografică pozitivă, întrucât pierderile umane din timpul războiului nu au putut fi compensate într-un timp atât de scurt, astfel că mare parte a regiunii se caracterizează printr-un deficit de populație. Spre sfârșitul acestui interval, în România se instalează regimul comunist care atrage după sine câteva schimbări dramatice în plan socio-economic cu repercursiuni și asupra demografiei.

În deceniul următor, 1957-1966, se resimt efectele exodului rural și dezvoltarea semnificativă a principalelor orașe, precum și a localităților învecinate, fenomene care au avut ca motor dezvoltarea industrială accelerată. Creșterea demografică a localităților urbane s-a datorat în special fluxurilor migratorii dinspre mediul rural, dar și dinspre regiunile mai sărace ale țării, precum Moldova sau Oltenia.

În perioada 1967-1977 are loc generalizarea exodului rural și deci pierderea populației în localitățile rurale care nu sunt situate în aria de influență a orașelor. Pe de altă parte, localitățile din vecinătatea orașelor capătă funcții de așezări „dormitor” și își sporesc populația. Dinamica demografică pozitivă la nivelul regiunii se datorează în primul rând orașelor care captează forță de muncă prin investițiile masive din industrie, dar și decretului din anul 1967, în urma căruia se înregistrează o creștere spectaculoasă a natalității în anii 1967 și 1968, în paralel cu scăderea constantă a ratei mortalității.

Perioada 1978–1992 corespunde cu ultimii ani ai comunismului și cu primii doi ani ai tranziției și adaptării la noul regim politic ce au urmat Revoluției din 1989. Se continuă aceeași tendință de depopulare a spațiilor rurale, ca urmare a accentuării exodului rural, în ciuda restricțiilor impuse de autorități privitor la stabilirea domiciliului în orașe. Aceste măsuri nu au avut rezultatele dorite și mai mult decât atât, în 1990, s-a trecut la „liberalizarea” accesului în mediul urban, fapt ce a determinat o creștere a populației anumitor orașe. Efectele negative ale exodului rural, precum și a migrației externe se resimt și în comunele din apropierea marilor orașe, care în deceniul trecut au crescut numeric. În primii ani după Revoluție, se remarcă puternica emigrație a populației de etnie germană, în special din județele Timiș și Arad (comunele Lenauheim, Bogda, Macea, Vladimirescu, etc). Rata natalității este în continuă scădere, urmare a nivelului scăzut de trai și a măsurilor aplicate de autorități.

Deceniul 1993–2002 marchează sfârșitul ultimei etape a tranziției demografice și revenirea la un spor natural scăzut sau chiar negativ, la care se adaugă și un spor migratoriu negativ, consecință a emigrației externe definitive care este mult mai mare decât imigrația internă, dinspre alte regiuni ale țării. Cele mai afectate sunt orașele, inclusiv cele mai mari, Timișoara și Aradul, care experimentează o dinamică demografică negativă, ca urmare a restructurării industriei. Pe de altă parte, populația rurală se stabilizează, consecință a unui „exod” urban, care face ca o parte din foștii emigranți în mediul urban să se reîntoarcă în localitățile rurale de proveniență. La aceștia se adaugă o categorie de orașeni care migrează spre mediul rural din vecinătatea orașelor în căutarea unei vieți liniștite, cum este cazul pentru comunele din jurul Timișoarei, Aradului, Lugojului, etc. În ultimii ani ai acestui interval a debutat și un fenomen de „colonizare” inițiat de populații venite din alte regiuni ale țării (Moldova, Maramureș, nordul Transilvaniei) îndeosebi în sate mai mici și izolate unde au achiziționat case și pământ la prețuri mici.

4. ANALIZA SITUAȚIEI DEMOGRAFICE A REGIUNII VEST

Orice studiu demografic sistematic începe cu determinarea efectivului, numărului sau mărimii populației totale care urmează a fi investigate. Din punct de vedere metodologic, pentru această analiză am avut în vedere recensămintele organizate în anii 1930, 1948, 1956, 1966, 1977, 1992 și 2002, iar pentru analiza fenomenelor demografice recente (2000-2008) am avut în vedere Anuarele Statistice ale României și Recensămintele Populației și Locuințelor din 1992 și 2002. Totodată pentru analizele la nivel de unitate teritorial-administrativă am folosit fișele localităților (BDL) din cele 4 județe componente ale Regiunii Vest pentru anii 2002 și 2007.

4.1. Număr, densitate și evoluție

Informațiile legate de populație indiferent că vorbim despre recensământ, anchetă sau prognoză demografică, cel mai des sunt prezentate în termeni de „număr” și „rate”.

Numărul populației

Numărul total al populației reprezintă valoarea absolută a numărului unei populații sau subpopulații, determinată prin înregistrare, cu prilejul recensământului, al unor anchete speciale sau prin estimare într-un teritoriu dat (localitate, județ, regiune, țară, continent sau glob). Numărul total al populației poate fi considerat la o singură dată, ca indicator de moment (la data recensământului, la 1 ianuarie al anului respectiv, etc) sau ca o medie într-o perioadă oarecare (indicator de interval)².

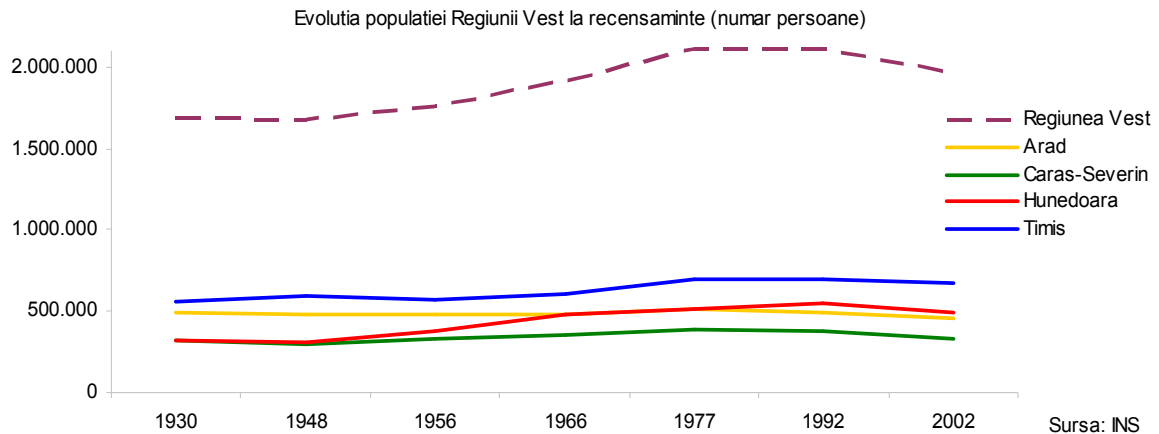
Populația la recensămintele

Din punct de vedere metodologic, recensământul asigură colectarea datelor statistice privind numărul și distribuția teritorială a populației, a structurilor sale demografice și socio-economice, a datelor referitoare la gospodăriile populației, precum și la condițiile de locuit ale populației țării la un moment dat³.

Evoluția populației Regiunii Vest, înregistrată la recensămintele, oferă o imagine fluctuantă, având la bază atât evenimente istorice, cât și intervalele mari de timp la care au fost înregistrate datele.

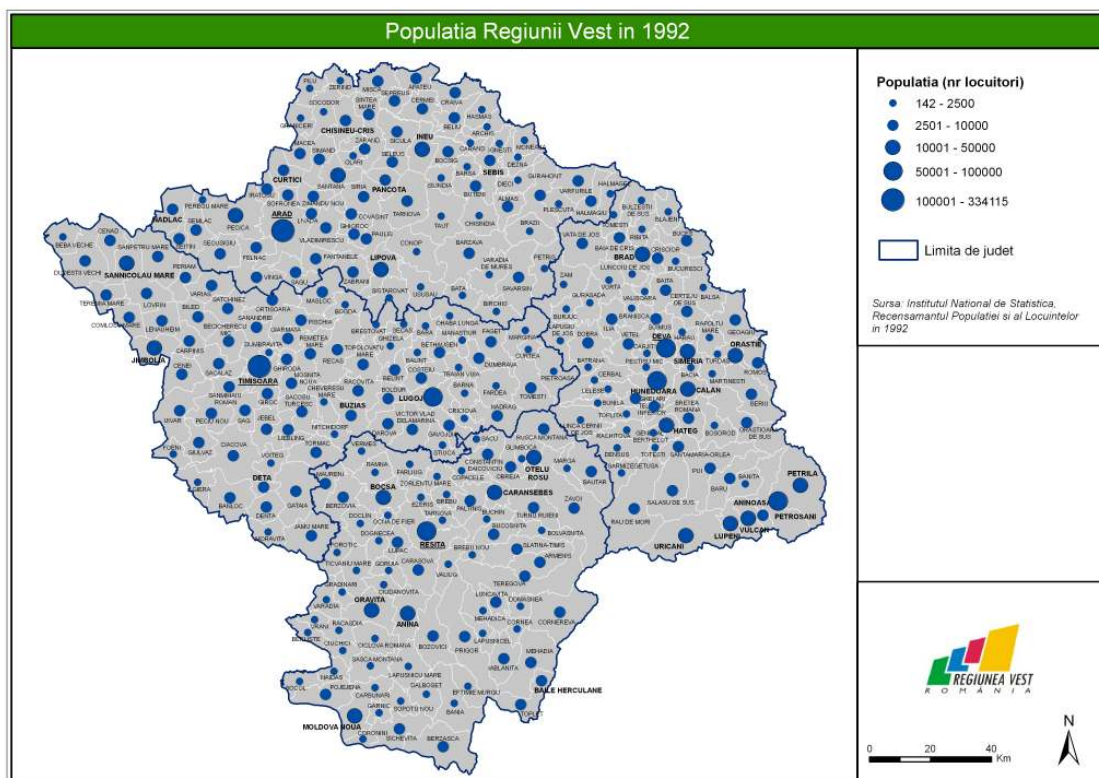
²Constantin Vert *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 38.

³ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pp.72-73.

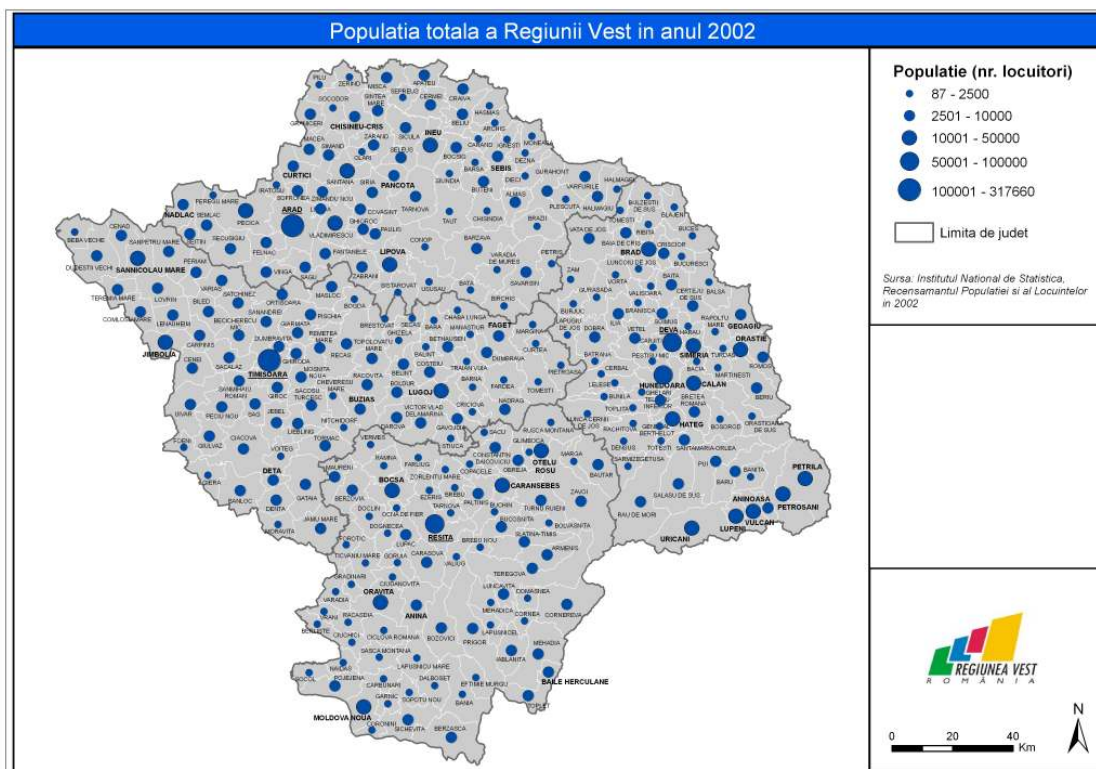

Graficul 2.

Primul recensământ luat în calcul în această analiză este cel din anul 1930 când județele care formează Regiunea Vest de astăzi aveau o populație de 1.687.165 locuitori. Nivelul maxim de populație este atins de Regiunea Vest la recensământul din anul 1992, când populația din cele 4 județe însuma 2.111.947 locuitori.

Harta 2. Populația Regiunii Vest în anul 1992

Harta 3. Populația Regiunii Vest în anul 2002

Așa cum se poate observa din cele 2 hărți, cea mai mare populație o regăsim în zonele urbane, de obicei la nivelul municipiilor reședință de județ: Arad, Deva, Reșița și Timișoara. Cu toate acestea existau la nivelul anului 2002 numeroase orașe cu populație sub 10.000 de locuitori: Curtici, Chișineu Criș (Arad), Anina, Bocșa (Caraș-Severin), Geoagiu (Hunedoara), Buziaș, Deta, Făget (Timiș).

După acest moment, populația Regiunii Vest se confruntă cu un proces de scădere, fenomen general întâlnit în România. La nivelul recensământului din anul 2002, putem consemna o reducere de peste 150.000 de persoane față de momentul 1992 și o apropiere de valoarea atinsă la nivelul recensământului din 1966.

Fenomenul inițial de creștere și apoi de descreștere a populației a afectat individual fiecare din județele componente ale Regiunii.

În înțelegerea fenomenului de scădere a populației vom lua în considerare alături de elementele ce țin de mișcarea naturală și de cea migratorie o serie de elemente economice care și-au pus amprenta asupra zonei după momentul 1990. Creșterea populației județelor din Regiunea Vest a fost influențată de dezvoltarea economică constantă a zonei până în anul 1990 pe baza resurselor naturale înregistrate la nivelul tuturor județelor.

Județele Hunedoara și Caraș-Severin afectate de procesul de restructurare economică au suferit cele mai mari variații în termeni de populație. Astfel, luând în calcul intervalul dintre ultimele 2 recensăminte, județul Hunedoara a pierdut peste 62.000 de locuitori, iar județul Caraș-Severin 43.000 de persoane. Scăderi de populație au înregistrat și județele Arad și Timiș, însă nivelul acestora a fost mai redus.

Populația estimată

În cadrul analizelor demografice se mai utilizează ca și indicatori numărul mediu al populației, respectiv estimarea (actualizarea) populației. În funcție de metodele folosite pentru determinarea numărului populației există mai mulți indicatori și anume: numărul înregistrat al populației (numărul determinat precis la recensăminte sau la alte anchete statistice), numărul calculat al populației (numărul determinat, prin diferite metode de calcul, pentru o dată sau o perioadă pentru care nu există informații), numărul estimat al populației (numărul stabilit pentru o perioadă trecută sau curentă) și numărul proiectat al populației (numărul stabilit pentru o perioadă viitoare, folosind diferite metode și ipoteze)⁴.

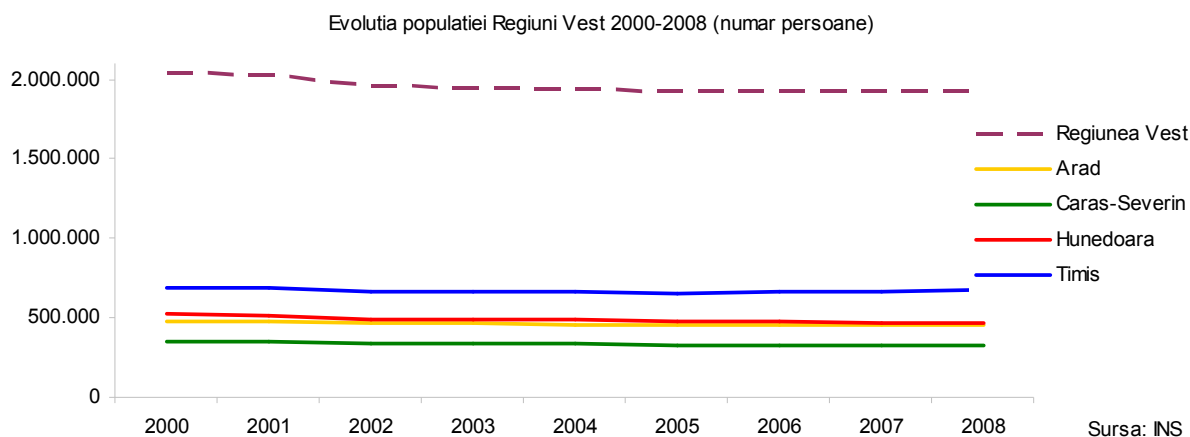
La 1 ianuarie 2008, populația Regiunii Vest era de 1.924.488, repartizați la nivelul celor 4 județe componente după cum este prezentat în tabelul de mai jos.

Tabelul 4. Populația Regiunii Vest în anul 2008

Anul / Regiunea	2008
Arad	457.306
Caras-Severin	324.236
Hunedoara	466.586
Timis	676.360
Regiunea Vest	1.924.488

Sursa: Anuar statistic 2009, INS

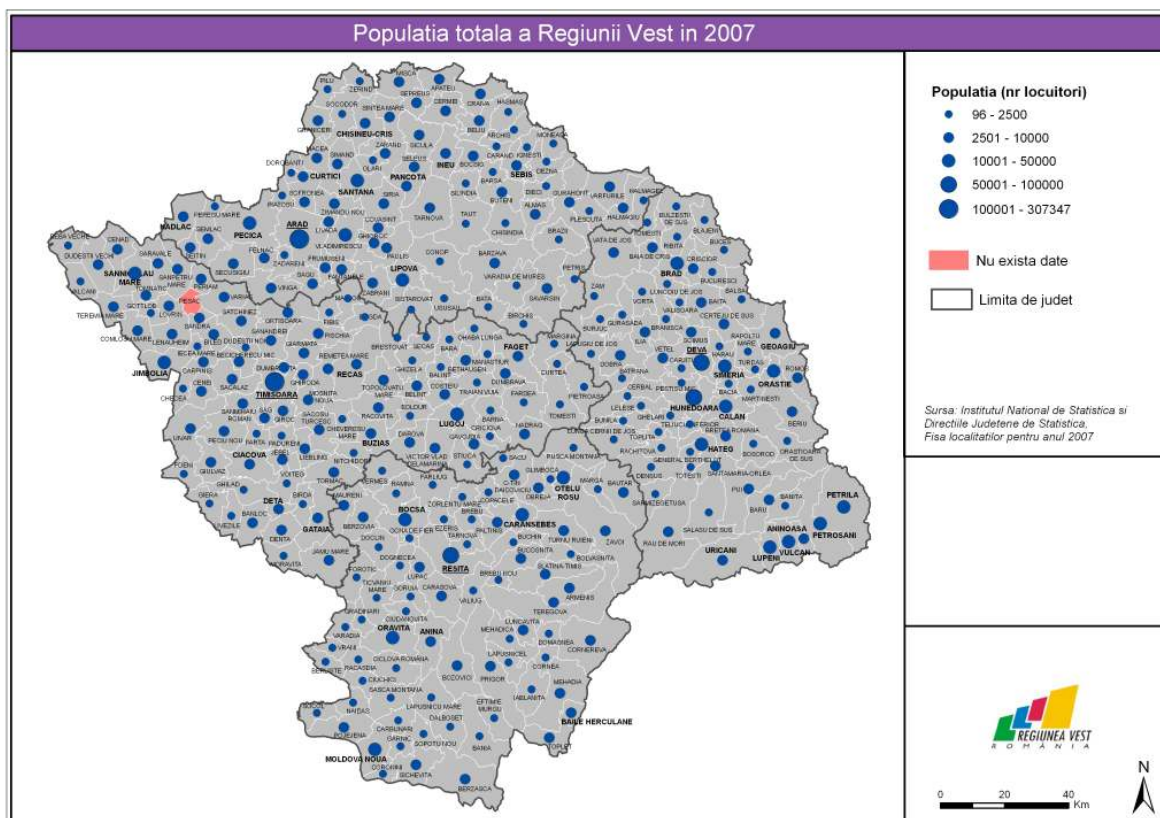
Analiza evoluției populației Regiunii Vest, obținută în urma calculelor realizate pe datele de la recensăminte a relevat scăderea cu peste 100.000 de persoane în perioada 2000-2008.

Graficul 3.

Din punct de vedere procentual, 73,2% din pierderile de populație la nivelul anului 2008 se datorează județelor Hunedoara și Caraș-Severin. Astfel, județul Hunedoara atinge o populație apropiată de cea din anul 1966, iar județul Caraș-Severin apropiată de cea din anul 1956.

⁴ Constantin Vert, *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 37.

Harta 4. Populația totală în Regiunea Vest în 2007

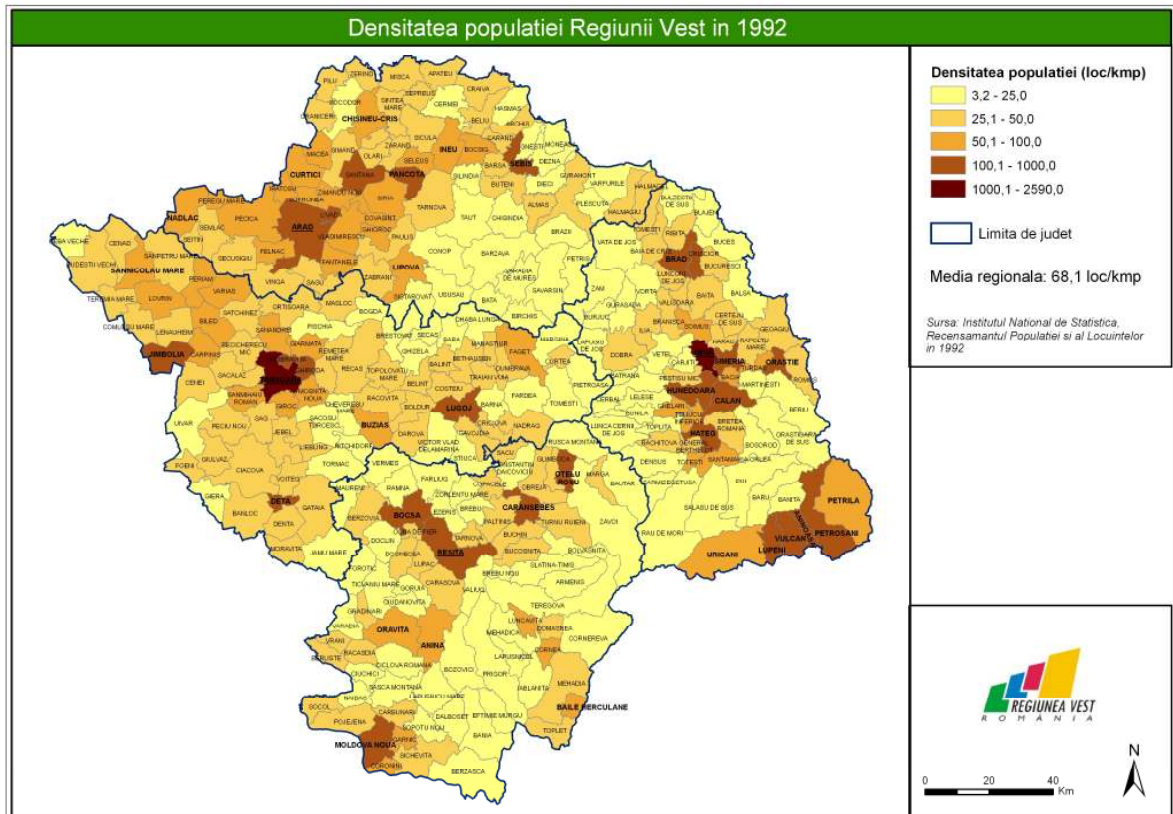
Potrivit aceleiași abordări, județul Arad este cel mai afectat din punct de vedere demografic, totalul estimat de 457.306 de locuitori din anul 2008, situându-se sub cel din anul 1930.

Evoluția demografică a județului Timiș este cea mai stabilă, fiind caracterizată prin cele mai mici pierderi demografice.

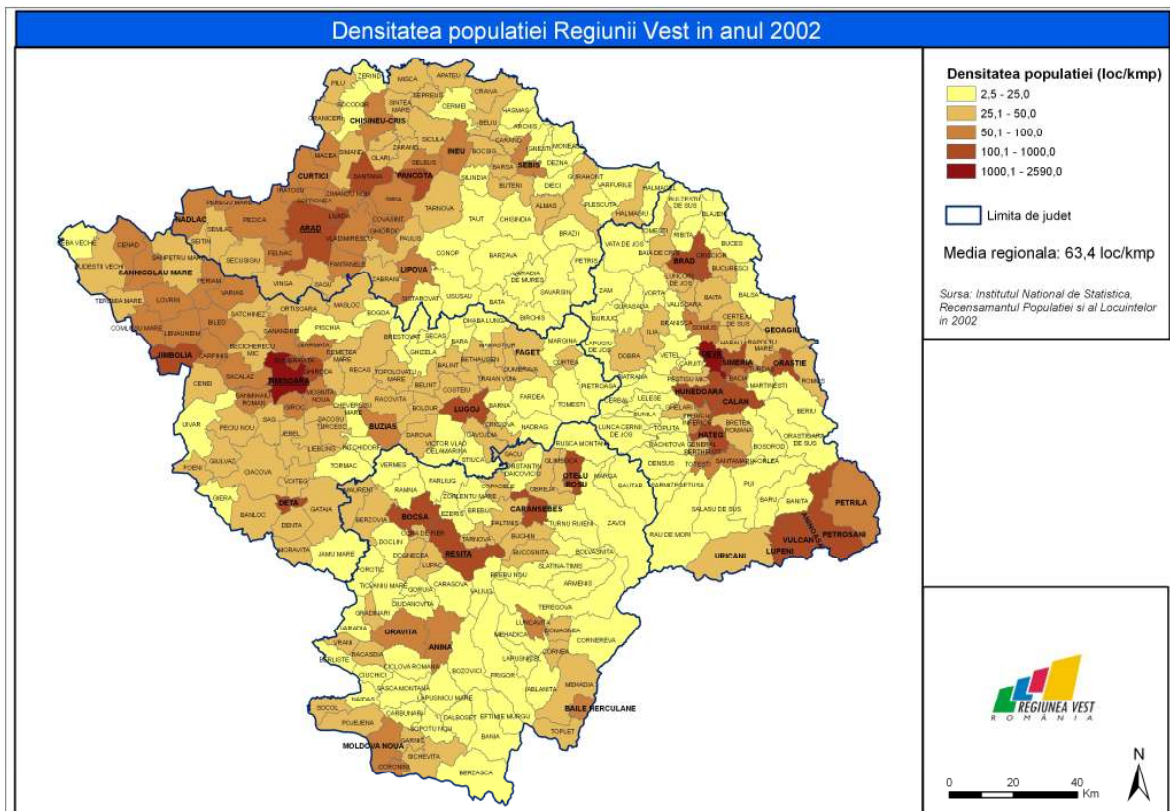
Densitatea populației la recensăminte

Densitatea populației este exprimată ca numărul de locuitori care revin la o unitate de suprafață. Astfel, aceasta reprezintă raportul dintre numărul total al populației și suprafața teritoriului locuit de aceasta, exprimată ca număr de locuitori pe km² de teritoriu.

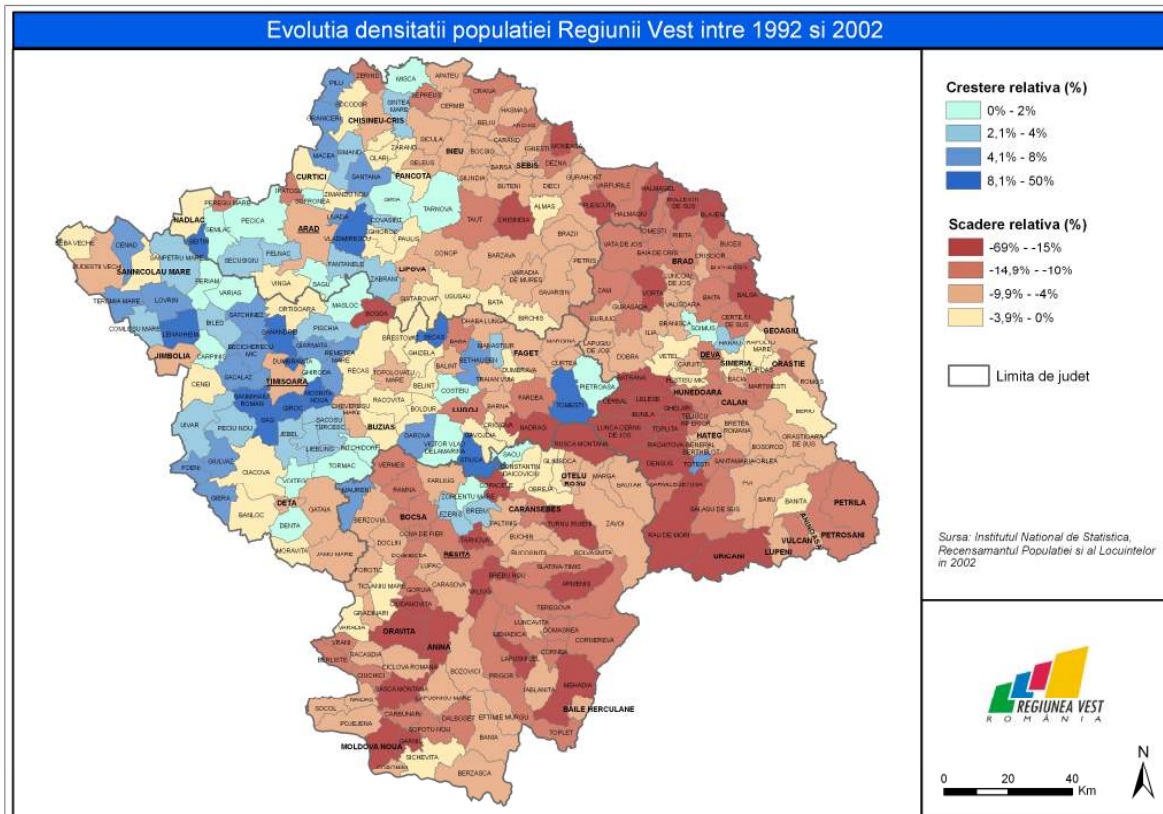
Ca urmare a creșterii per ansamblu a populației Regiunii Vest, a fost influențată și densitatea populației a cărei evoluție a respectat dinamica generală a populației atingând punctul maxim în anul 1992 cu 65,9 locuitori/km², dar scăzând discret ulterior până la o valoare de 61,1 locuitori/km² în anul 2001. Cu toate acestea, densitatea se manifestă diferit în cadrul fiecărui județ în parte.

Harta 5. Densitatea populației în Regiunea Vest în 1992

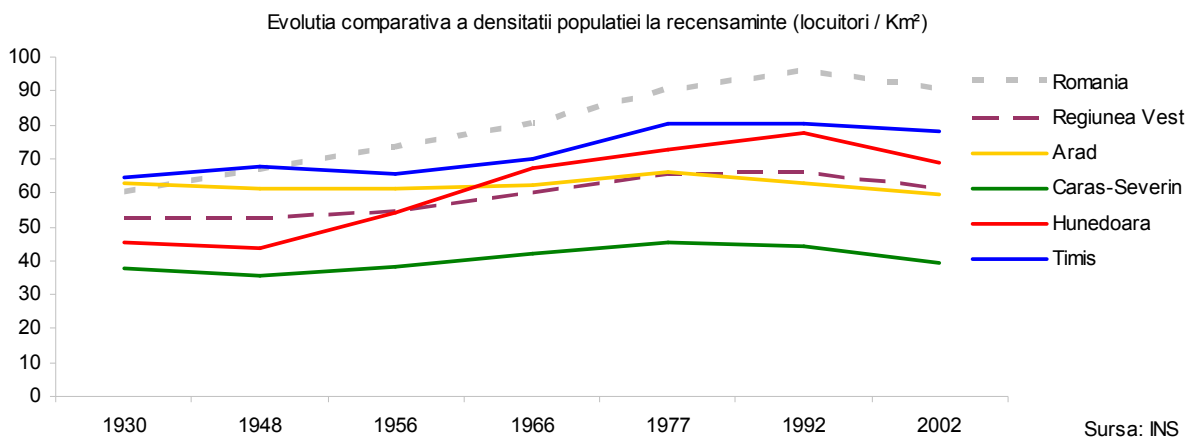
Harta 6. Densitatea populației în Regiunea Vest în 2002

Harta 7. Evoluția densității populației în Regiunea Vest între 1992 și 2002

După cum se poate observa din ultima hartă, județul Timiș și partea vestică a județului Arad cunosc evoluții pozitive în ceea ce privește densitatea, chiar dacă municipiile reședință de județ, Timișoara și Arad, pierd până la aproximativ 10% din densitate a populației cu precădere în favoarea localităților rurale aflate în imediata apropiere.

Ca și caracteristici generale menționăm că densitatea populației regiunii se află mult sub cea medie existentă la nivel național indiferent de momentul de referință, deși în anul 1930 județele Arad și Timiș au avut valori peste cea existentă la nivel național în acea perioadă.

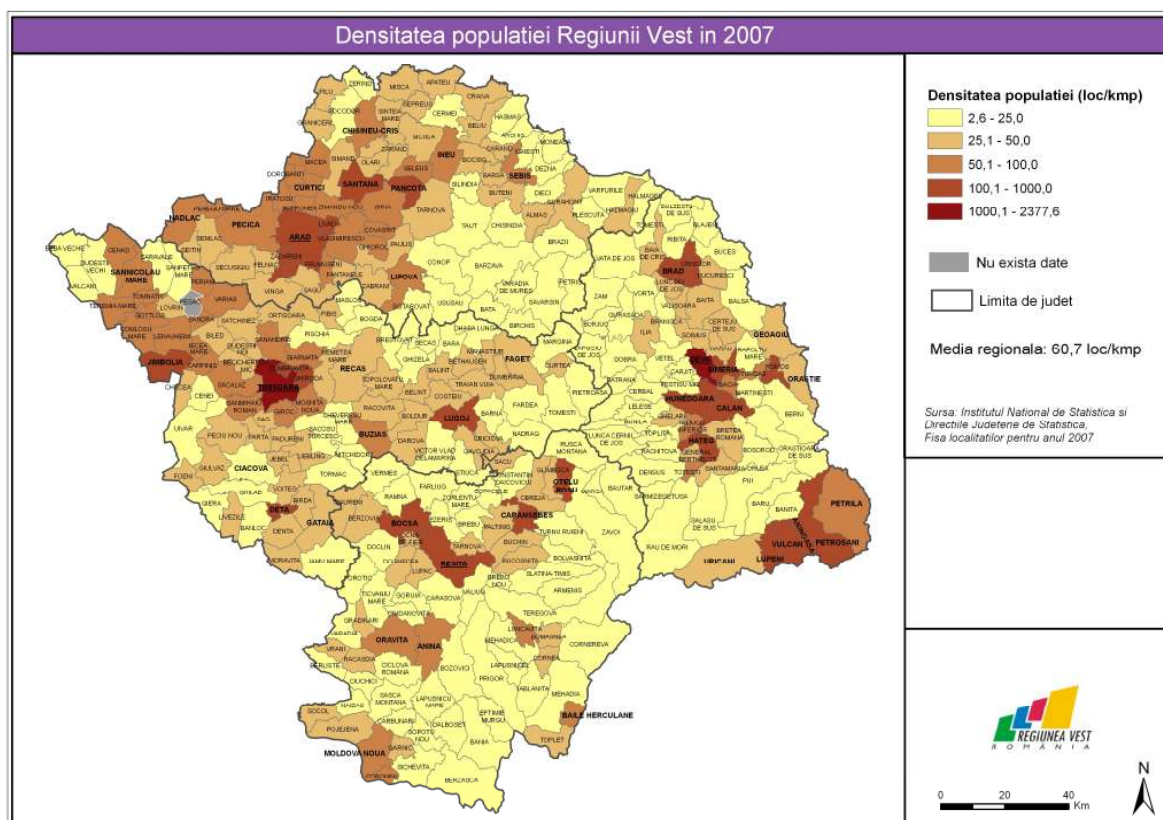
Graficul 4.

În anul 2002, județele Timiș și Hunedoara dețineau un nivel al densității mai ridicat decât cel existent în Regiunea Vest, ca urmare a menținerii ritmului de dezvoltare, dar și a politicilor de industrializare care au afectat în mod deosebit evoluția județului Hunedoara.

Cea mai discretă evoluție a avut-o județul Arad, unde densitatea a atins valoarea maximă în anul 1977 (66 locuitori/km²) ulterior scăzând, astfel că în anul 2002 se situa sub nivelul din anul 1930, respectiv 59,6 locuitori/km².

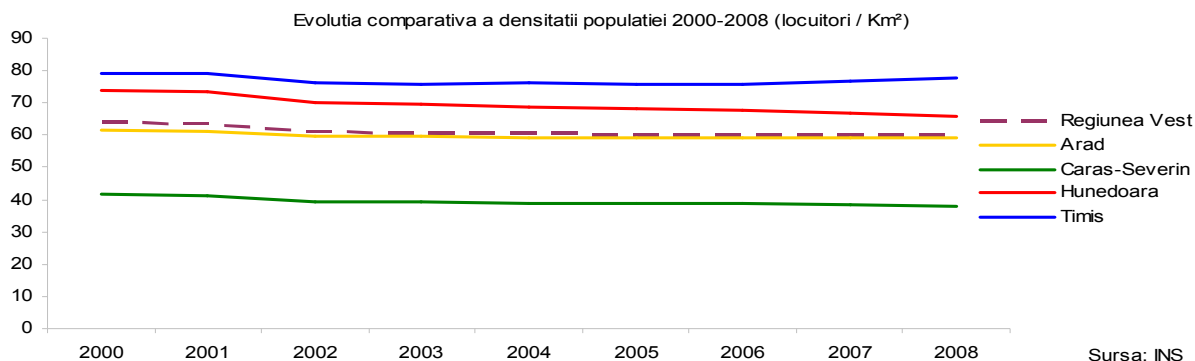
Densitatea populației estimate

Analiza densității populației pentru perioada 2000-2008 a relevat o tendință de descreștere discretă la nivelul regiunii, proces antrenat de descreșterea demografică. Dacă în anul 2000 densitatea era de 63,7 locuitori/km², în anul 2008 aceasta a înregistrat valoarea de 60,1 locuitori/km².

Harta 8. Densitatea populației în Regiunea Vest în 2007

În acest interval de analiză cea mai mare scădere a densității populației înregistrată a fost în județul Hunedoara, unde diferența dintre densitatea înregistrată în anul 2000 și cea din anul 2008 a fost de 8 locuitori/km², pe fondul declinului economiei locale care a afectat populația din județ.

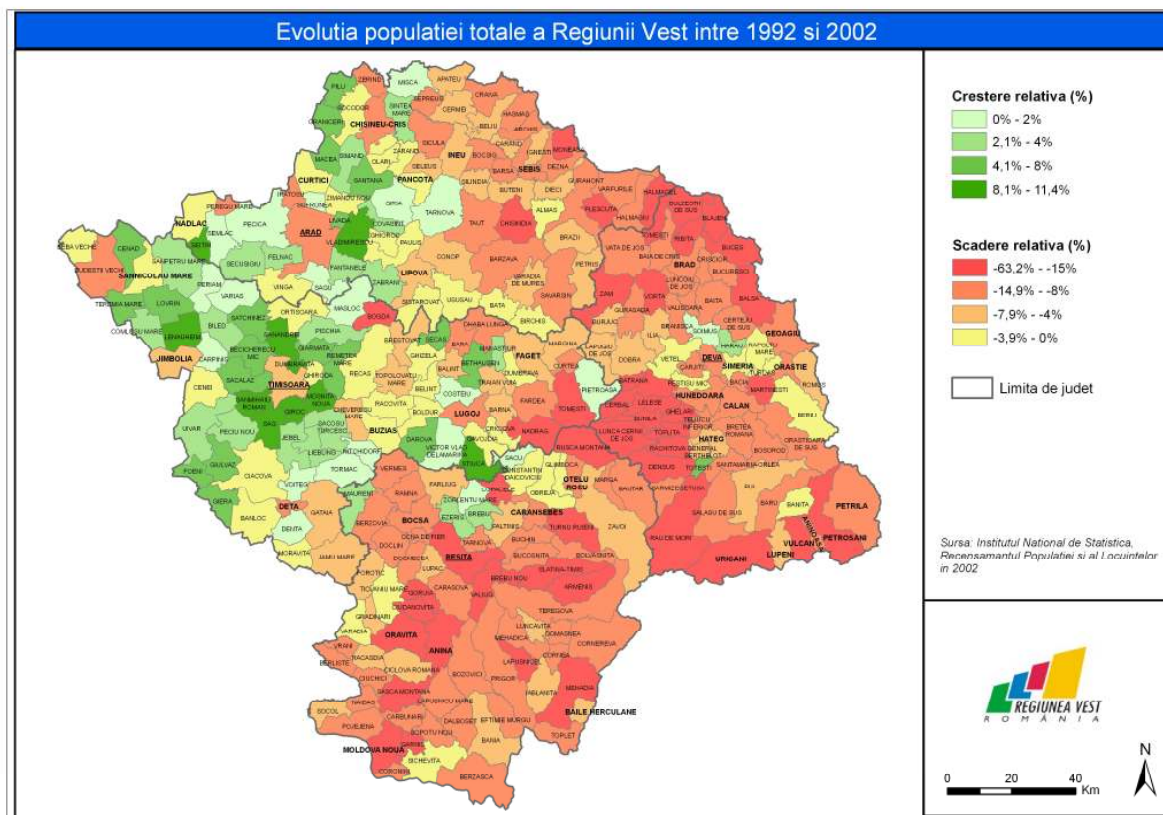

Graficul 5.

Rata de creștere a populației

Un indicator relevant în cadrul discuției despre populație este rata de creștere a populației, care rezultă din raportarea sporului populației la numărul populației de la începutul perioadei exprimat în procente⁵.

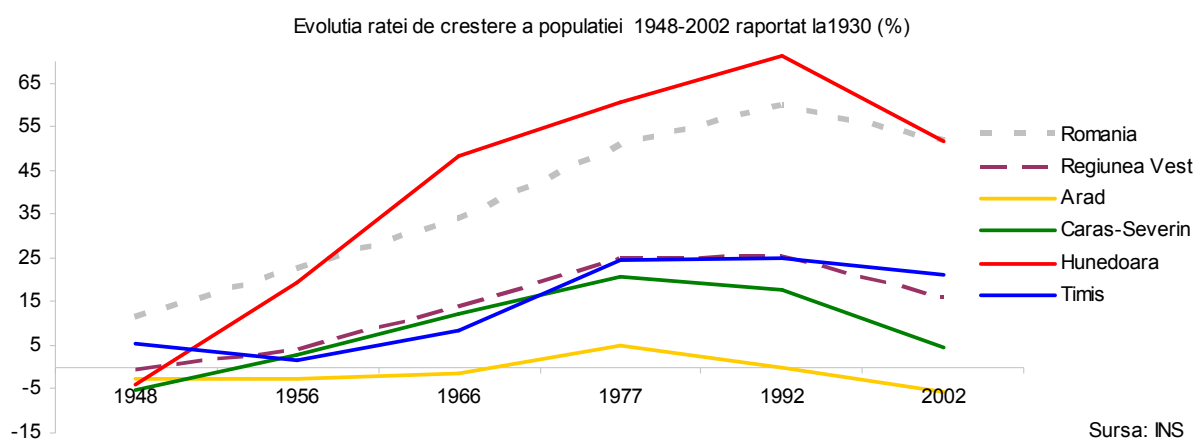
Am calculat această rată atât în ceea ce privește populația înregistrată la recensămintele din perioada 1930-2002, cât și pentru perioada 2000-2008. Harta de mai jos completează informațiile din harta referitoare la evoluția densității populației în ideea în care localitățile din partea vestică a județelor Arad și Timiș cunosc evoluții pozitive ale populației.

Harta 9. Evoluția populației totale a Regiunii Vest între 1992 și 2002

⁵ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 61.

În cele ce urmează este redată rata de creștere la nivel național, regional și județean, fiind calculată pentru fiecare an în parte raportat la numărul populației de la începutul perioadei 1930.

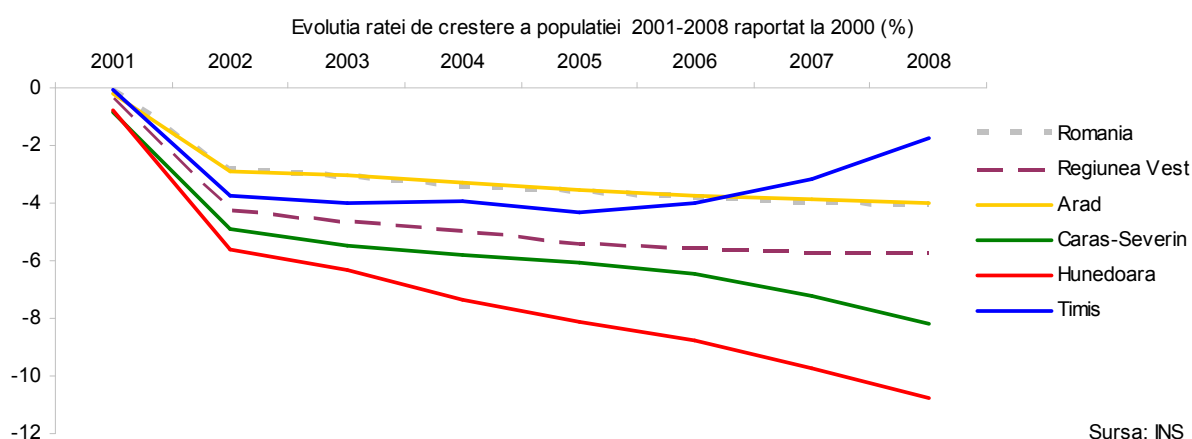

Graficul 6.

Evoluția ratei de creștere cunoaște o „explozie” după terminarea celui de-al doilea război mondial, iar pe fondul politicilor pro-nataliste și a îmbunătățirii asistenței medicale atinge punctul maxim în anul 1992, după care cunoaște un regres.

Cea mai spectaculoasă creștere o cunoaște județul Hunedoara, care depășește începând cu anul 1966 rata națională și se menține cu valori mai mari acesteia până în anul 1992. Această evoluție este mai degrabă o consecință a politicii de industrializare a zonei și a stabilirii de populație în județ și mai puțin urmare a ritmului normal de creștere.

În cele ce urmează este redată rata de creștere la nivel național, regional și județean, fiind calculată pentru fiecare an în parte raportat la numărul populației din anul 2000.

Graficul 7.

Pentru acest interval de timp situația se schimbă major astfel că rata de creștere ia valori negative pentru fiecare caz în parte. Din graficul de mai sus se poate observa că cea mai mică rată de creștere o regăsim la nivelul județelor Hunedoara și Caraș- Severin.

4.2. Dinamica naturală

Orice comunitate umană se caracterizează din punct de vedere cantitativ și structural prin existența a două trăsături ce o definesc și anume efectivul și generațiile care o alcătuiesc. Aceste două trăsături se află într-un proces continuu de transformare atât efectivul cât mai ales generațiile; în fiecare clipă se produce o modificare, fiecare an înregistrează noi generații, în timp ce cele existente se reduc ca urmare a mortalității. Procesul acesta permanent de regenerare poartă denumirea de dinamică naturală.

În mod tradițional mișcarea naturală a populației are următoarele componente: natalitatea, mortalitatea și sporul natural. La rândul lor fiecare din aceste componente poate fi tratată împreună cu anumite componente care pot fi analizate separat: fertilitatea, mortalitatea infantilă, nupțialitatea și divorțialitatea. Totodată vom avea în vedere elemente care țin de speranța, respectiv durata de viață.

Situația demografică a Regiunii Vest are la bază evoluțiile negative ale celor trei componente care modelează numărul și structura pe vârste a populației (natalitatea, mortalitatea generală și migrația externă). Reducerea numărului populației Regiunii Vest are o dublă sursă:

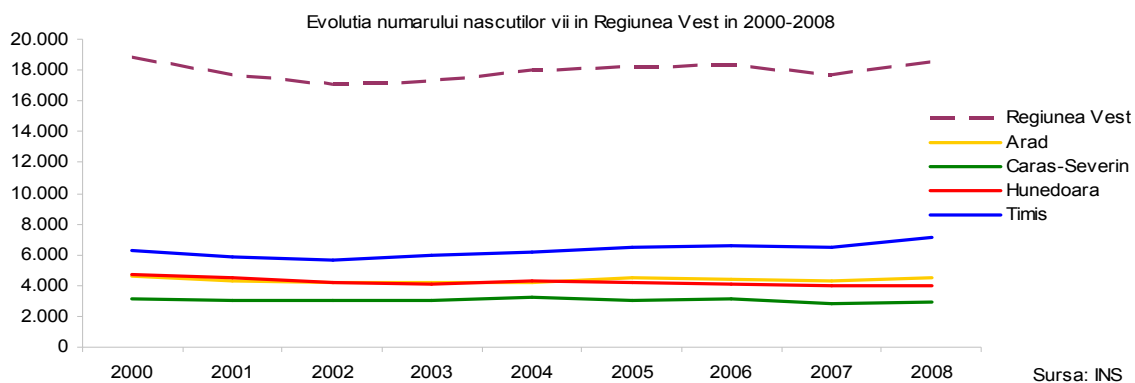
- (a) scăderea naturală, prin schimbarea raportului dintre mortalitate și natalitate în contextul situării natalității sub nivelul mortalității;
- (b) menținerea mortalității generale și a celei infantile la niveluri înalte;
- (c) reducerea ratei de creștere demografică și transformarea acesteia în creștere negativă;
- (d) soldul negativ al migrației externe (al celei cunoscute și înregistrate statistic).

Natalitatea

Natalitatea este determinată de un complex de factori biologici, sociali, economici, politici, culturali, etc. În cadrul factorilor biologici cel mai important indicator este reprezentat de *fecunditate*, care este capacitatea fiziologică a populației feminine cu vârsta cuprinsă între 15-49 ani de a procrea. *Fertilitatea* este manifestarea efectivă a fecundității unei populații și se măsoară prin numărul de născuți-vii. Factorii sociali care au o influență directă asupra fenomenului natalității sunt nivelul de instruire a populației, apartenența etnică, starea civilă, gradul de implicare a populației feminine în activitățile sociale. La rândul lor, factorii economici au un rol determinant în evoluția natalității. Dintre aceștia amintim nivelul veniturilor (natalitate ridicată în rândul populației cu venituri foarte mici sau foarte mari și o natalitate scăzută în cazul populației cu venituri medii), gradul de urbanizare a unui teritoriu (în general, natalitatea este mai crescută în mediul rural), gradul de ocupare a populației feminine în activitățile economice. Totodată, factorii culturali sunt în relație directă cu intensitatea natalității prin gradul general de cultură a populației, concepțiile și tradițiile religioase și în ultimele decenii cu planificarea familială.

Ca fenomen demografic natalitatea se referă la ponderea născuților-vii în cadrul unei populații, calculată ca raport între numărul acestora și populația de la mijlocul intervalului, exprimat la 1000 de locuitori⁶.

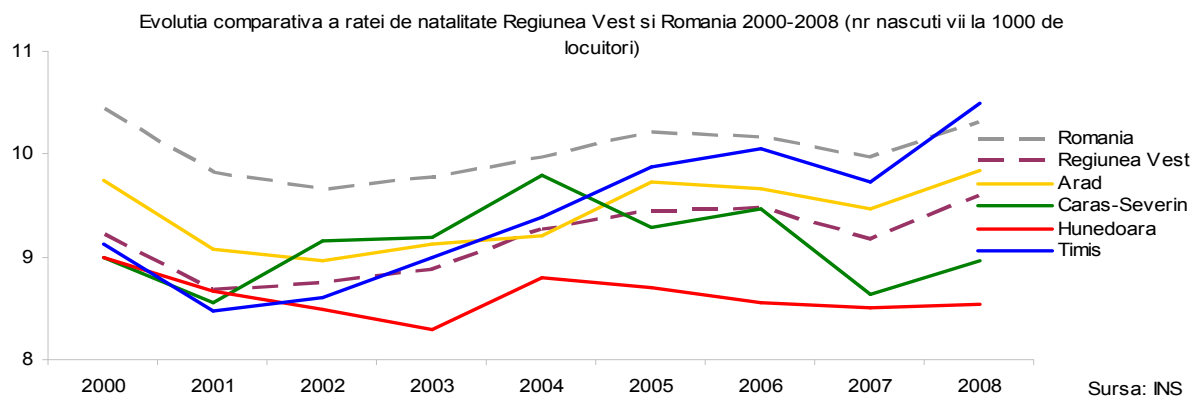
⁶ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 20.

Graficul 8.

Numărul celor născuți vii la nivelul anului 2008 în Regiunea Vest a fost de 18 043, din care 38,4% doar în județul Timiș. Analiza evoluției numărului născuților vii în perioada 2000-2008 relevă o fluctuație discretă la nivelul Regiunii Vest, valoarea maximă atingându-se în anul 2000, iar cea minimă în 2001, după care tendința este de ușoară creștere în 2008. Cu toate acestea, la nivel particular, nici un județ nu respectă această tendință regională. Timișul este de altfel singurul județ în care numărul născuților vii este cel mai mare în 2008, depășindu-l pe cel din 2000, în conexiune cu celelalte fenomene demografice precum migrația internă.

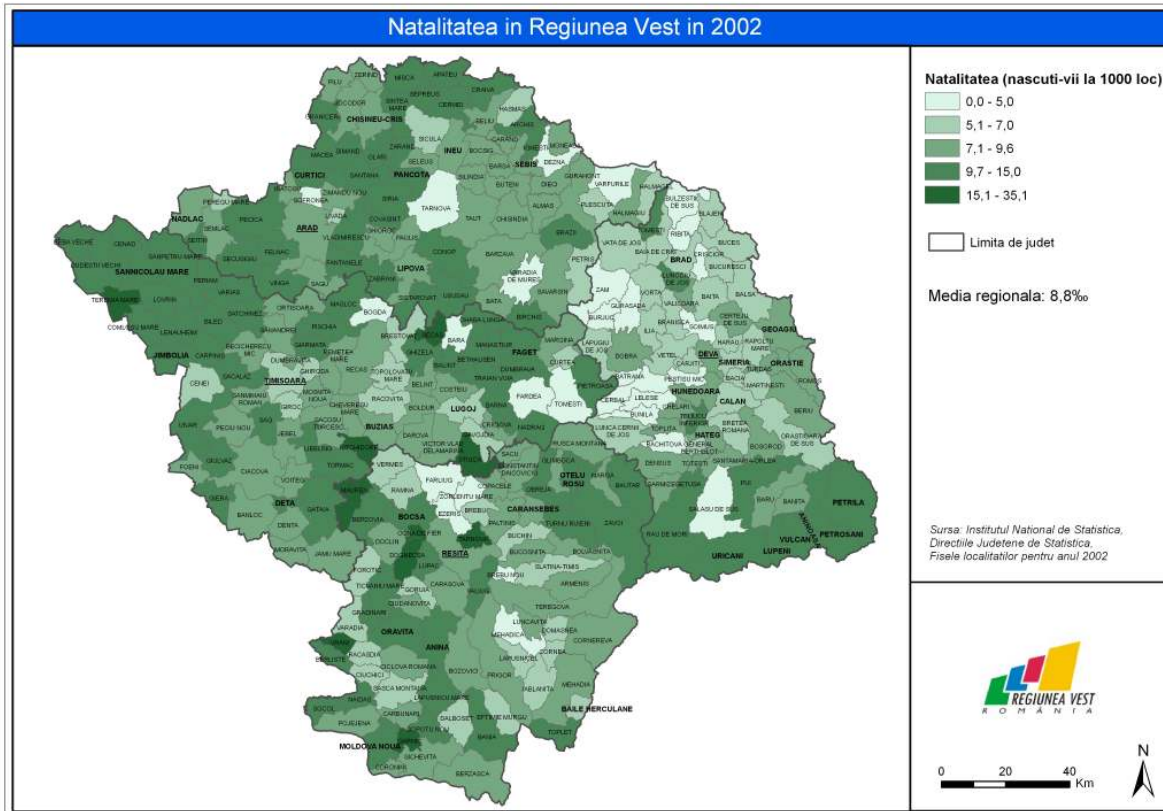
Rata de natalitate, numită și rata brută de natalitate, indică numărul născuților vii la 1.000 de locuitori într-un an de referință⁷.

Graficul 9.

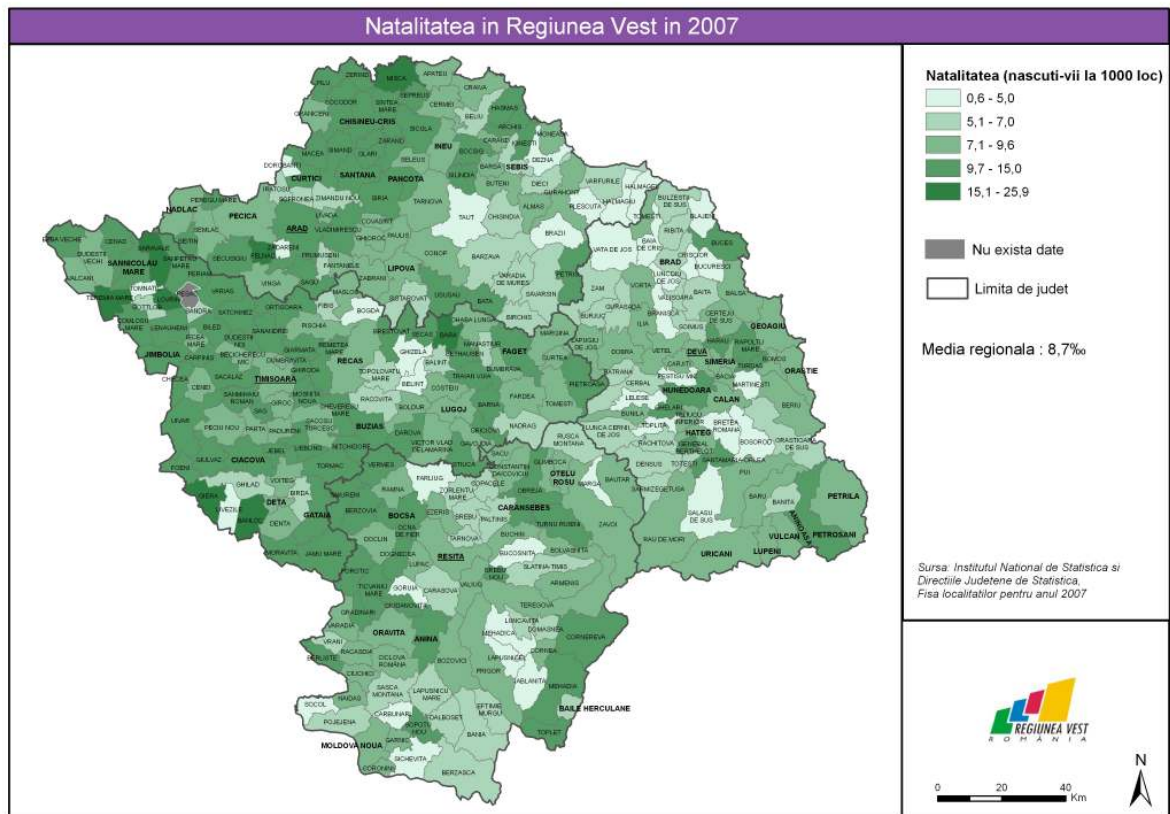
În perioada 2000-2008, rata de natalitate la nivelul regiunii Vest, a crescut discret de la 9,2‰ la 9,6‰. Cea mai importantă contribuție la această creștere o are județul Timiș, unde avem de-a face cu o creștere de la 9,1‰ (2000) la 10,5‰ (2008), valoare care depășește nivelul național pentru acest an. Cu toate acestea, creșterea redusă a ratei în județul Arad, stagnarea în județul Caraș-Severin și scăderea în județul Hunedoara au determinat scăderea valorii ratei regionale sub nivelul național.

⁷ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 20.

Harta 10. Natalitatea în Regiunea Vest în 2002

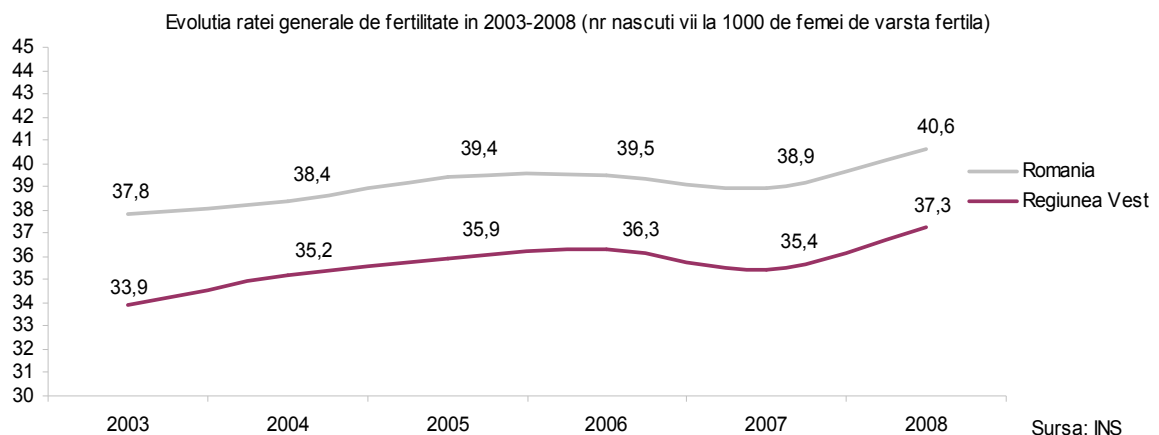
După cum se poate observa din harta 10 și 11 localitățile cu rate ale natalității foarte ridicate, între 15 și 35‰ sunt în general localități mici, la nivelul cărora orice persoană nou născută influențează semnificativ indicatorul. Astfel, de exemplu la nivelul anului 2007, în localitatea Bara din județul Timiș, cu o populație de 270 de locuitori, nașterea a 7 noi persoane face ca rata natalității să fie de 25,9‰.

Harta 11. Natalitatea în Regiunea Vest în 2007

Fertilitatea

Principalul factor care influențează natalitatea este fertilitatea populației feminine, chiar dacă în ultima perioadă se acordă o importanță sporită problemelor de fertilitate ale bărbaților. Rata generală de fertilitate, numită și rata de fertilitate, reprezintă numărul de născuți-vii la 1.000 de femei de vârstă fertilă (15-49 ani) dintr-un an de referință. Rata generală de fertilitate este un indicator mai rafinat, deoarece leagă numărul născuților-vii de grupa de populație capabilă de a naște (femeile în vârstă fertilă de 15-49 ani)⁸.

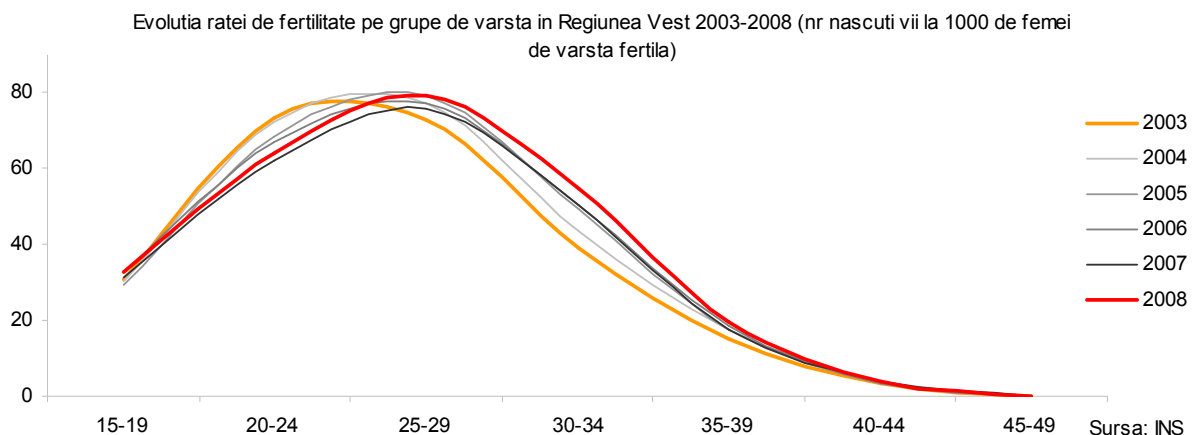

Graficul 10.

⁸ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 21.

Pentru perioadă analizată (2003-2008) avem de-a face cu o creștere a valorii ratei generale de fertilitate, atât la nivel național în cazul României (2,8 ‰), cât și la nivel regional (3,4 ‰). Cu toate acestea Regiunea Vest se află sub rata generală existentă la nivel național. Creșterea ratei generale de fertilitate în ultima perioadă poate fi explicată prin dezvoltarea unor politici de asistență socială pro-nataliste, care asigură suport familiilor pentru creșterea copiilor.

Viitorul demografic al Regiunii Vest depinde de evoluția fertilității, cuantificat în numărul de copii pe care îi va aduce pe lume o femeie. Analiza ratei de fertilitate pe grupe de vârstă oferă o bună imagine a fenomenului tranziției demografice existente la nivel regional, prezentarea acesteia vizând perioada 2003-2008.

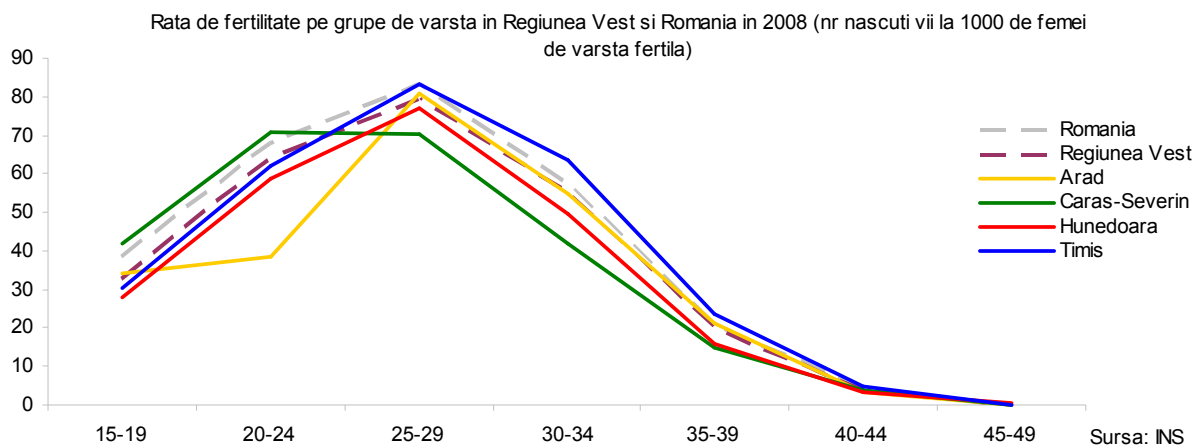

Graficul 11.

Din perspectiva evoluției ratei de fertilitate, per ansamblu s-a manifestat o creștere vizibilă a acesteia în anul 2008 comparativ cu toți anii anteriori de la 33,9 născuți-vii la 1000 locuitori în anul 2003 la 37,3 născuți-vii la 1000 locuitori în anul 2008, indicând o creștere a numărului de copii, chiar dacă în citirea acestui indicator trebuie avută în vedere scăderea populației totale.

Cu toate acestea dinamica generală se manifestă prin tranziția ușoară a ponderii ratei de fertilitate dinspre categoria de vârstă 20-24 ani spre cea de 25-29 ani și chiar către 30-34 ani. Această tranziție către grupele de vârstă mai înaintate reflectă amânarea momentului de a avea copii pe fondul folosirii pe scară largă a anticoncepționalelor, dar și a factorilor economici sau a concepției despre viață. Astfel, chiar dacă numărul de copii crește, ei sunt concepuți la o vârstă mai înaintată, după modelul demografic al țărilor dezvoltate.

În vederea unei mai bune comparări a ratei de fertilitate pe grupe de vârstă, am redat situația pentru anul 2008 la nivel național, regional și județean.

Graficul 12.

Analiza exclusivă a anului 2008 relevă faptul că fluctuația regională reflectă fluctuația existentă la nivel național. Județele Timiș, Arad și Hunedoara influențează cel mai mult tendința regională, caracterizată prin atingerea punctului maxim al ratei de fertilitate pe intervalul 25-29 ani. Județul Caraș-Severin își menține încă ponderea principală a ratei de fertilitate pe intervalul de 20-24 ani, chiar dacă curba descrisă indică o trecere spre modelul celorlalte județe.

Nupțialitatea

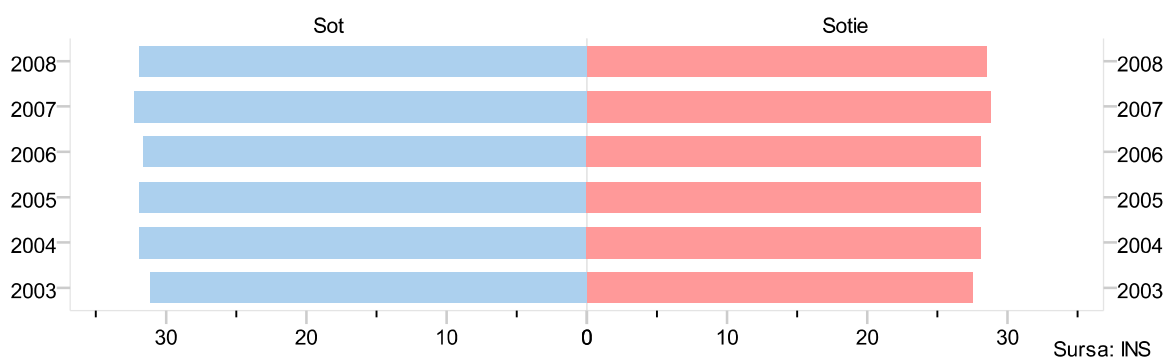
Nupțialitatea se referă la căsătorie ca fenomen demografic exprimând ponderea căsătoriilor în cadrul unei populații. Se măsoară prin diferiți indicatori care reflectă intensitatea căsătoriilor, caracteristicile persoanelor unite prin căsătorie și desfacerea căsătoriilor (prin divorț, separare, văduvie sau anulare). Rata de nupțialitate numită și rata brută de nupțialitate este numărul de căsătorii ce revin la 1.000 persoane⁹.

Nupțialitatea populației în Regiunea Vest are câteva caracteristici generale dintre care putem aminti: vârstă relativ tânără la încheierea primei căsătorii, ritmul rapid de încheiere a căsătoriilor, frecvența redusă a celibatului definitiv, caracterul cvasi universal al căsătoriei.

În continuare am realizat o analiză la nivel regional a vârstei medii a soților la încheierea căsătoriei pentru perioada 2003-2008. Vârsta soților la încheierea căsătoriei poate influența fenomenele demografice, având în vedere faptul că amânarea momentului căsătoriei determină întârzierea deciziei de a avea copii și deci îmbătrânirea părinților pe fondul scăderii fertilității biologice.

⁹ Constantin Vert, *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 53.

Evoluția vârstei medii a soților la încheierea căsătoriei în Regiunea Vest, 2003-2008 (număr ani)

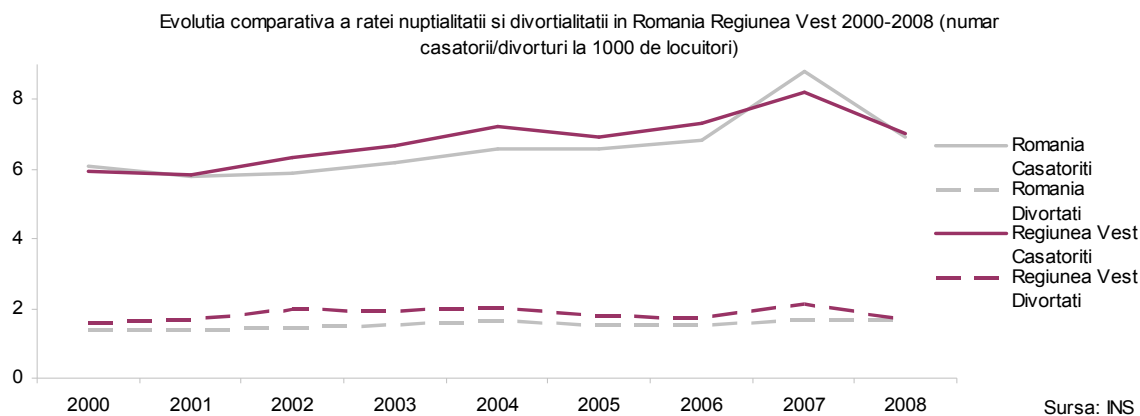
Graficul 13.

Evoluția recentă a fenomenului indică tendința de creștere a vârstei de căsătorie, atât a soților (de la 31,1 ani la 31,9 ani), cât și a soțiilor (27,5 ani la 28,5 ani). Dacă inițial modelul se manifesta prin existența unui decalaj evident între vârsta soților, acum aceste diferențe se diminuează prin creșterea vârstei soțiilor. Creșterea vârstei de căsătorie a femeilor se datorează și schimbării de mentalitate în ceea ce privește propriul rol și urmează trendul deja existent în vestul Europei. Cu toate acestea, fenomenul a indicat în țările dezvoltate faptul că amânarea căsătoriei scade șansele găsirii unui partener de viață.

În strânsă legătură cu rata de nupțialitate am analizat rata de divorțialitate sau rata brută de divorțialitate care este numărul de divorțuri ce revin la 1.000 de locuitori într-un an¹⁰.

Analiza divorțialității poate oferi o explicație parțială a scăderii numărului populației în condițiile în care desfacerea căsătoriei și procesul de refacere a vieții personale poate amâna sau întârzia evoluția sporului natural. De asemenea, impactul divorțurilor are și o componentă economică și presupune scăderea venitului pe familie. Divorțialitatea este mult mai redusă în populația rurală și este relativ mai mare în municipii și orașe.

În următorul grafic sunt redată rata nupțialității și a divorțialității în manieră comparativă România-Regiunea Vest pentru perioada 2000-2008.

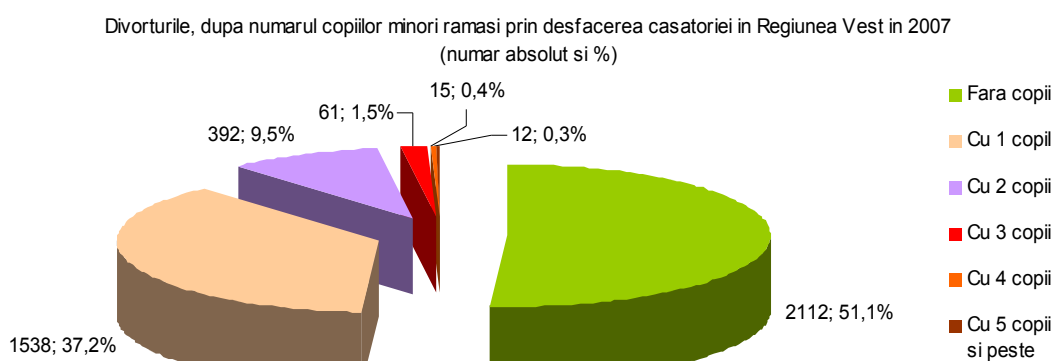
Graficul 14.

¹⁰ Constantin Vert, *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 54.

În cadrul demersului nostru, reprezentarea în paralel a ratei nupțialității și a divorțialității indică în perioada 2000-2008 o fluctuație discretă a acestora, punctul cel mai înalt fiind în 2007. În cazul divorțialității rata regională este peste cea națională, deși în general fluctuează la fel. În anul 2008, în Regiunea Vest s-a înregistrat o rată a căsătoriilor de 7‰, iar a divorțurilor de 1,69‰. În anul 2008 cea mai mare rată a divorțialității a fost în județul Hunedoara de 2,7 divorțuri la 1000 locuitori. Cea mai mare stabilitate a căsătoriilor s-a înregistrat în județul Timiș caracterizată printr-o rată a căsătoriilor de 7,8‰ și cea mai mică rată a divorțurilor de 0,79‰.

Creșterea ratei divorțurilor se poate accentua având în vedere în general schimbările intervenite în societate, atât în ceea ce privește scăderea / lipsa stigmatizării divorțurilor, cât și permisivitatea și procedura juridică.

Am aprofundat analiza divorțurilor din Regiunea Vest după numărul de copii minori rămași prin desfacerea căsătoriei în 2007.

Sursa: INS

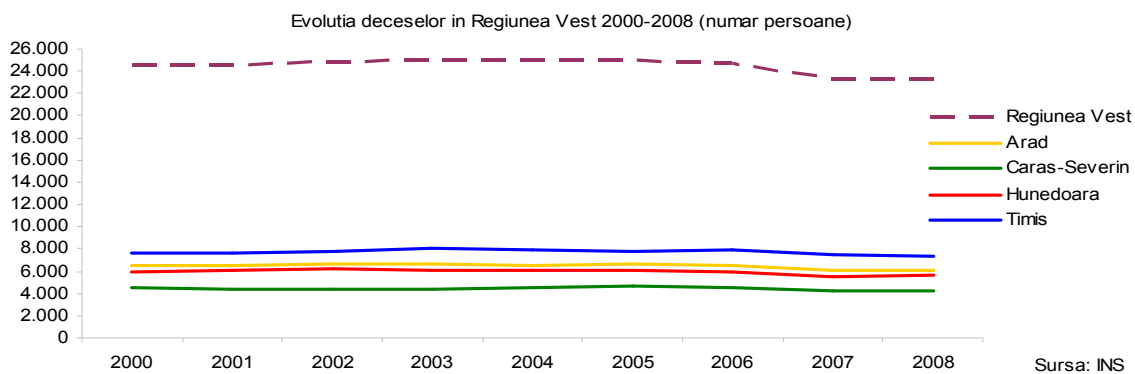
Graficul 15.

Din perspectiva numărului de copii minori rămași în urma căsătoriei, în anul 2007 cele mai multe cupluri (51%) nu au avut copii, fiind urmați de familiile cu un copil (37%). În principal, impactul divorțurilor afectează copiii, însă cercetările realizate în țările dezvoltate în această direcție nu au reușit să stabilească dacă copiii din familiile divorțate o duc mai rău decât ceilalți, având în vedere multitudinea de factori psihologici care însoțesc divorțul.

Mortalitatea și mortalitatea infantilă

Mortalitatea se referă la decesele din cadrul unei populații. Probabilitatea de deces într-o anumită perioadă de timp este influențată de mulți factori: vârstă, sex, ocupație și categorie socială. Incidența deceselor dezvăluie multe aspecte referitoare la condițiile de viață și de îngrijire a sănătății la nivelul populației investigate. Valorile mortalității sunt cu atât mai ridicate cu cât gradul de dezvoltare socio-economică este mai scăzut și invers¹¹.

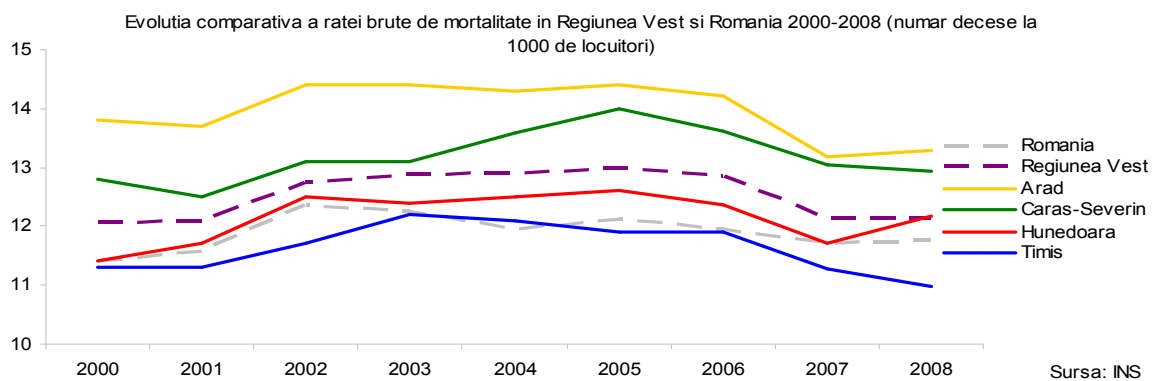
¹¹ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 35.

Graficul 16.

Analiza evoluției deceselor a indicat per ansamblu o tendință de scădere a numărului acestora în 2007 și 2008, atât la nivelul regiunii, cât și la nivelul fiecărui județ component. În general, numărul deceselor este proporțional cu mărimea populației. Județul Timiș are înregistrat cel mai mare număr de decese, iar județul Caraș-Severin cel mai mic.

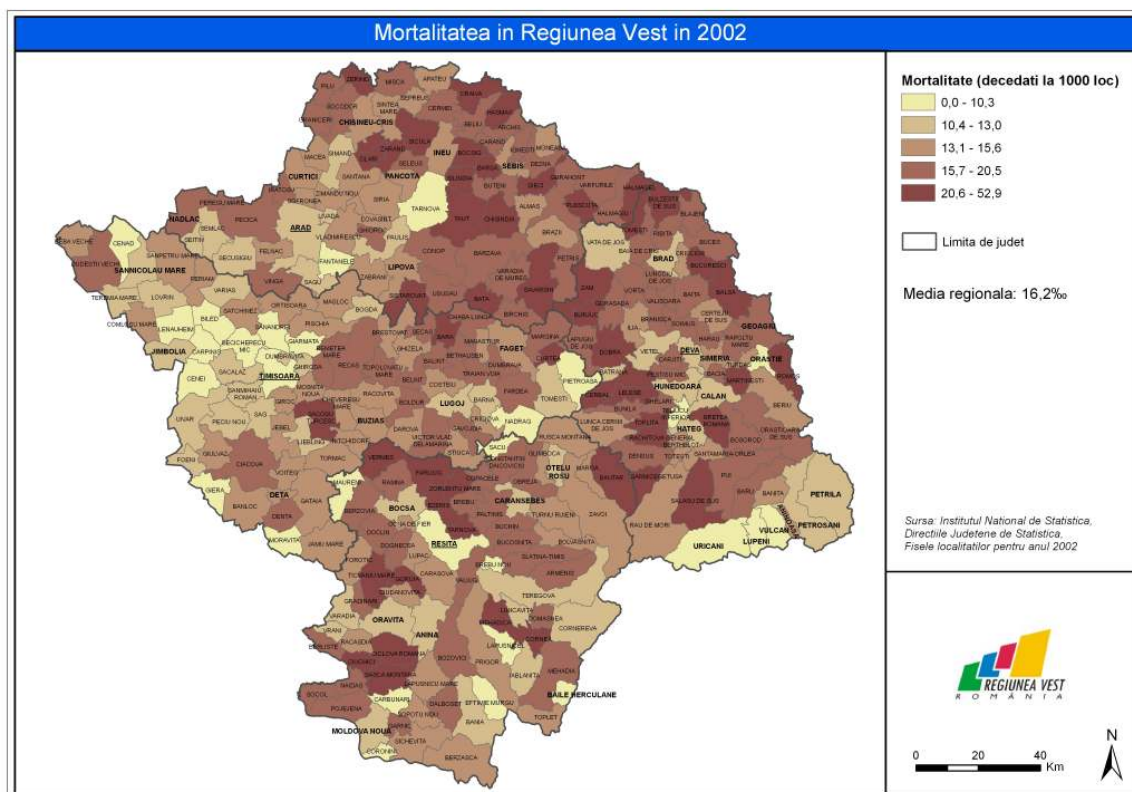
Rata mortalității numită și rata brută de mortalitate reprezintă numărul de decese care revin la 1000 locuitori într-un an de referință¹².

Graficul 17.

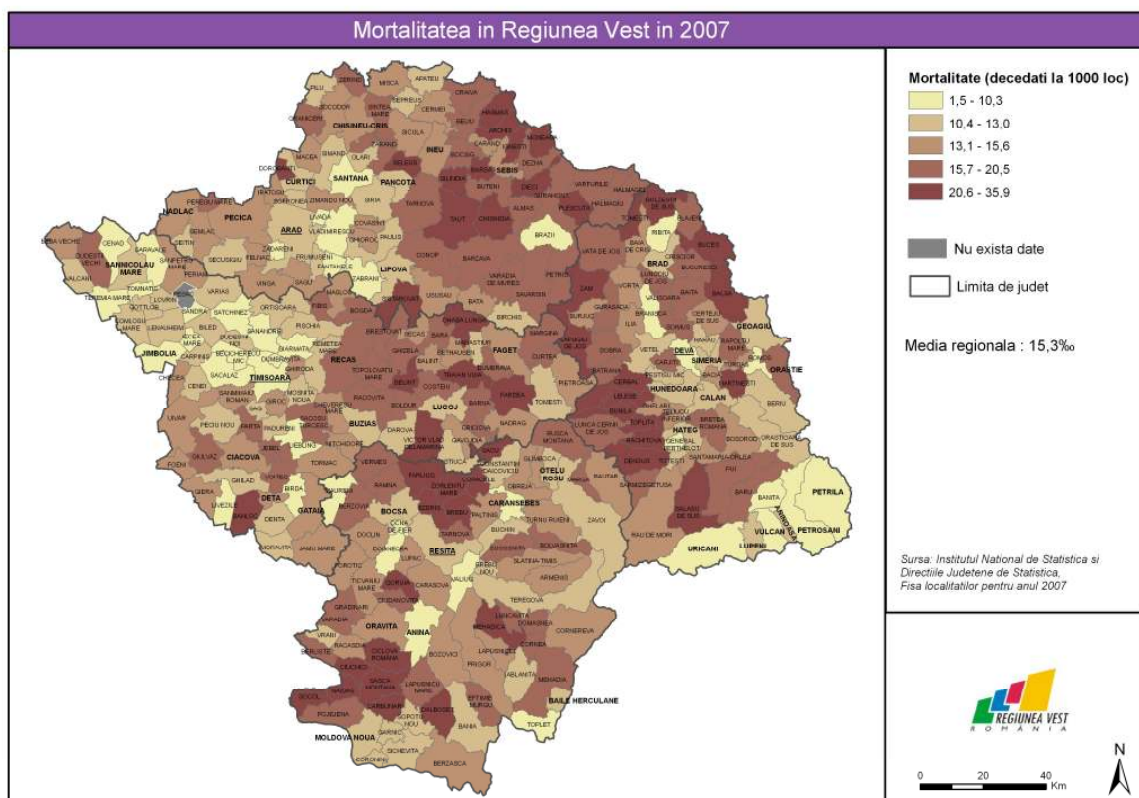
Comparativ cu România, rata de mortalitate în Regiunea Vest este superioară în perioada 2000-2008. Totuși, începând cu 2006 în Regiunea Vest se remarcă o scădere a ratei de mortalitate, apropiindu-se de cea existentă la nivel național. Din punct de vedere al procentului populației decedate din populația totală în anul 2008 acesta varia între 1-1,3%.

¹² Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 35.

Harta 12. Mortalitatea în Regiunea Vest în 2002

La fel ca în cazul natalității, acest indicator trebuie privit cu rezerve atunci când este calculat la nivel de localitate caracterizată printr-o populație redusă.

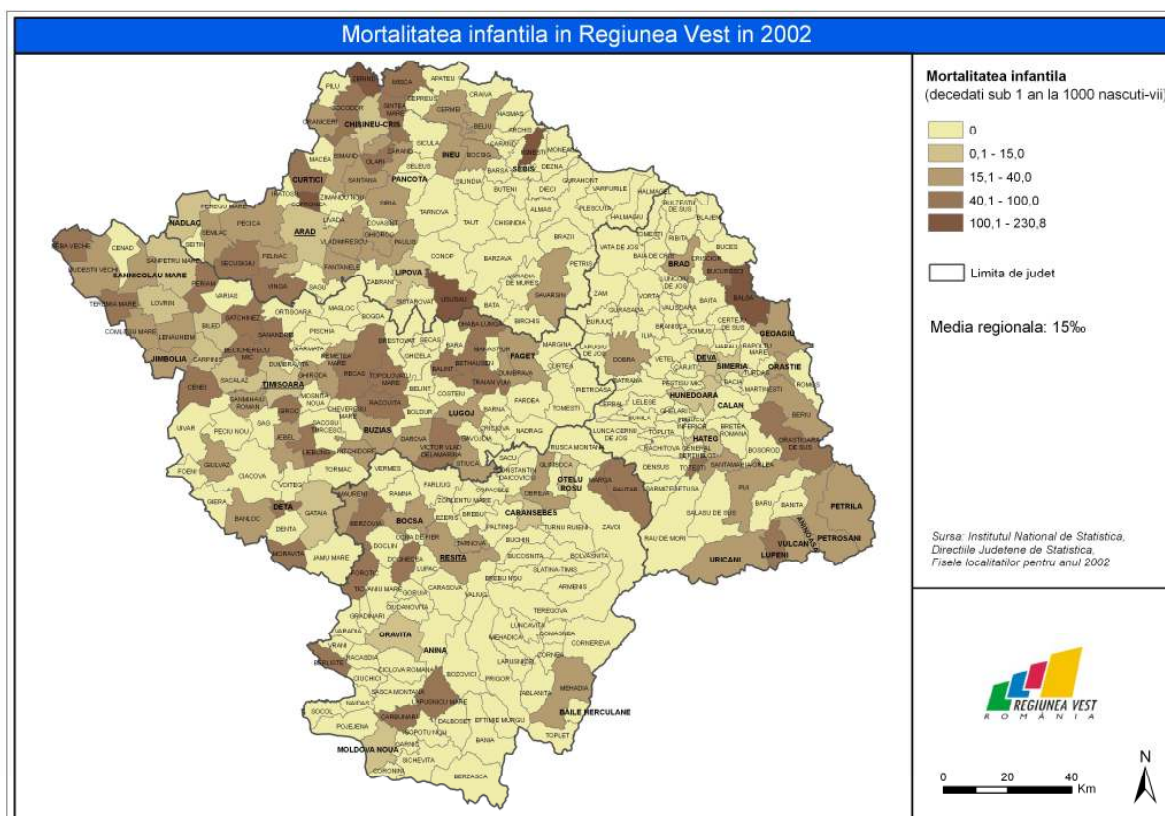
Harta 13. Mortalitatea în Regiunea Vest în 2007

Comparativ la nivelul celor 2 momente ale analizei la nivel de localitate, anii 2002 și 2007, se poate observa o scădere atât a mediei regionale, cât și la nivel de valoare maximă înregistrată la nivelul unei comunități.

Principalele cauze de deces în rândul populației Regiunii Vest în anul 2008, dar și în 2007, sunt bolile aparatului circulator, cu o rată specifică de 744,1 cazuri la 100 000 de locuitori și tumorile cu o rată de 236,3 cazuri la 100 000 de locuitori.

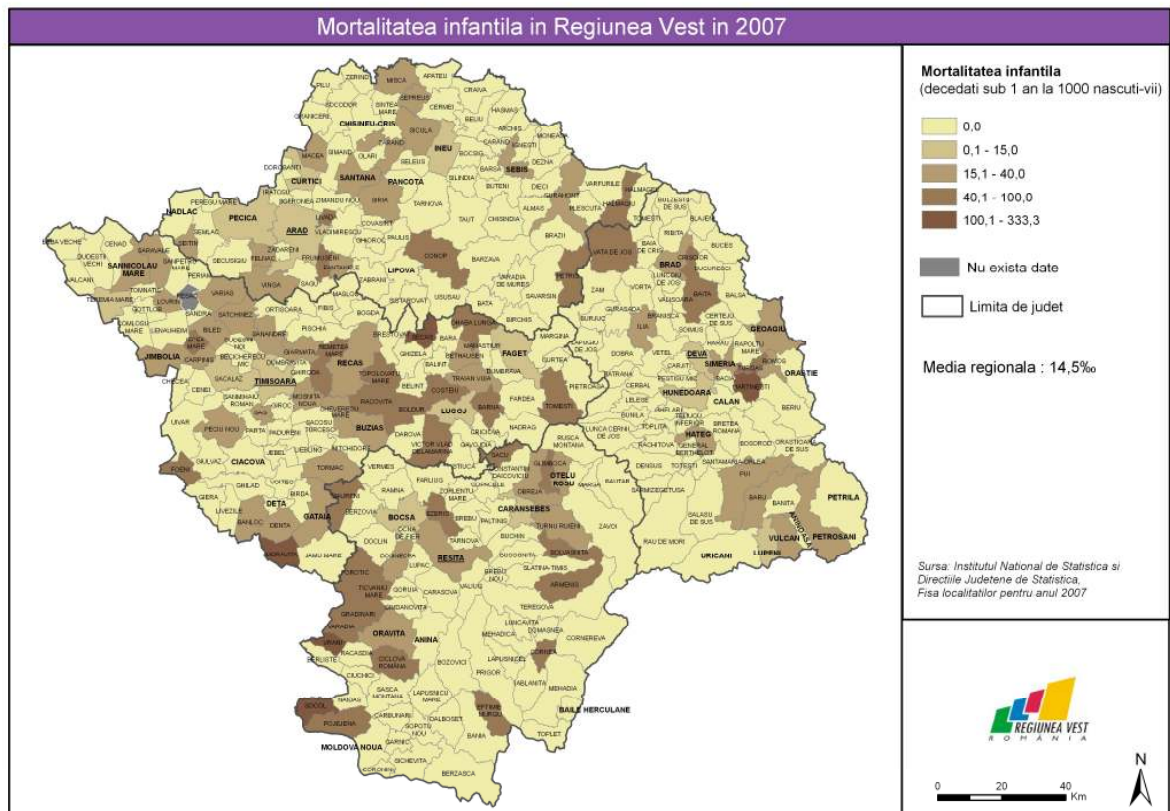
Un loc aparte în analiza mortalității îl reprezintă mortalitatea infantilă care reprezintă numărul de decese al nou-născuților cu vârste până la un an și constituie cel mai important indicator de mortalitate specifică după vârstă. Mortalitatea infantilă este mult mai ridicată în țările în curs de dezvoltare decât în cele dezvoltate și este determinată de un complex de factori. Mai mult acest indicator este un barometru al bunăstării, civilizației și gradului de cultură. Cauzele de deces pot fi de natură endogenă (care își au originea înainte de naștere) sau exogenă (în urma contactului cu mediul exterior).

Rata de mortalitate infantilă este numărul deceselor copiilor sub 1 an care revin la 1.000 de născuți-vii în anul de referință. Rata de mortalitate infantilă este un indicator al stării de sănătate a unei populații¹³.

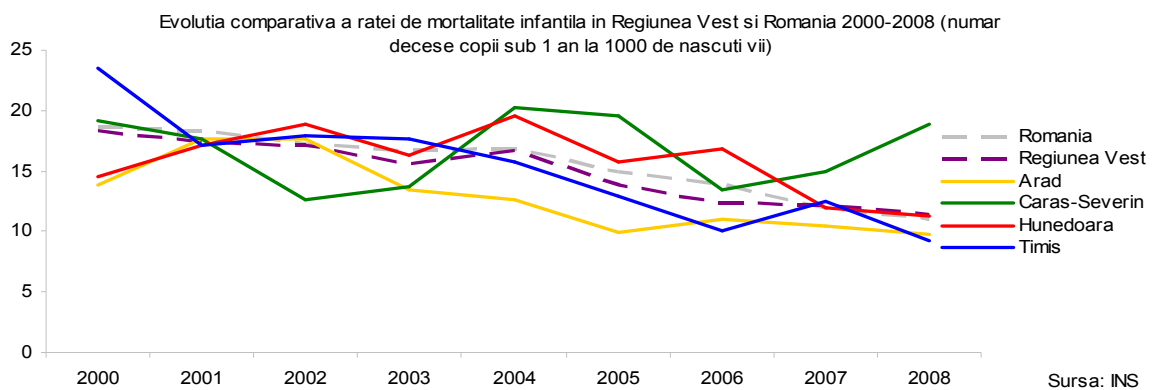
Harta 14. Mortalitatea infantilă în Regiunea Vest în 2002

¹³ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 39.

Harta 15. Mortalitatea infantilă în Regiunea Vest în 2007

Acest indicator trebuie corelat cu natalitatea. Localitățile cu puțini nou născuți, dar în care există cazuri de decese la nou-născuții de până la un an au medii foarte ridicate.

Graficul 18.

În perioada 2000-2008, s-au înregistrat scăderi ale ratei de mortalitate infantilă la nivel național, regional și județean. În cazul județelor Timiș, Arad și Hunedoara valorile din anul 2008 sunt sub cele naționale. Județul Caraș-Severin se caracterizează printr-o fluctuație evidentă, înregistrându-se începând cu anul 2007 o ușoară creștere. Situația per ansamblu, deși îmbunătățită, este departe de a fi bună. Valorile existente în Europa în 2007 sunt de două-trei ori mai mici decât cele consemnate la nivelul anului 2008. Astfel, valoarea ratei din 2008 a Regiunii Vest (11,4%) se plasează între valorile obținute în 2007 de Republica Moldova (11,3%) și Azerbaidjan (11,6%), state considerate mai puțin dezvoltate.

Morbiditatea

Morbiditatea reflectă starea de sănătate a populației și se referă la numărul de îmbolnăviri, boli, accidente și dizabilități. În esență, morbiditatea redă gradul de îmbolnăvire a populației, care poate fi cauzat ca și în cadrul mortalității atât de factori endogeni, cât și de factori exogeni.

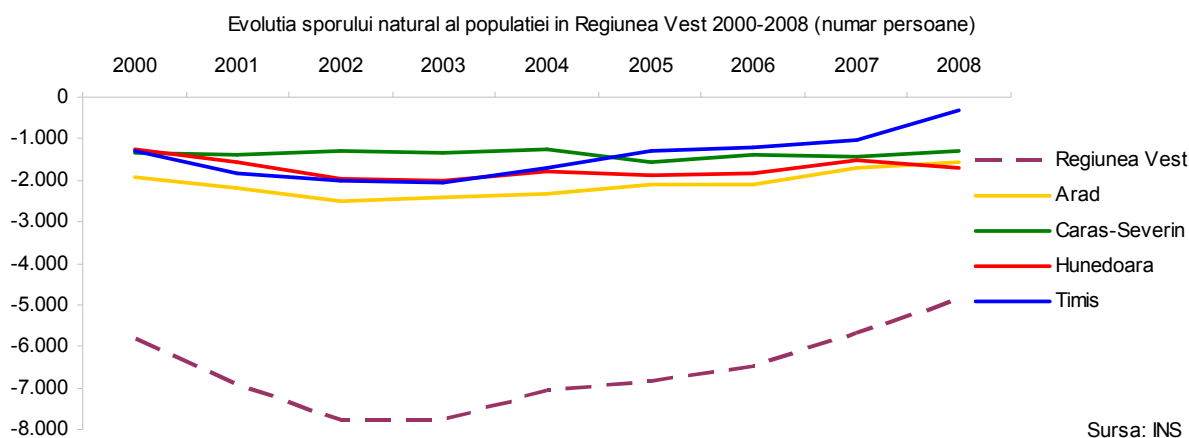
Datele despre frecvența și distribuția unei boli pot ajuta pentru controlul răspândirii acesteia și pentru identificarea cauzelor ei.

Morbiditatea ca fenomen demografic reprezintă numărul de îmbolnăviri la 100.000 de locuitori¹⁴.

Lipsa informațiilor la nivel regional, ne obligă să analizăm informațiile existente la nivel național și să generalizăm pentru nivelul Regiunii Vest. Astfel, principalele fenomene manifestate la nivel național sunt: scaderea frecvenței bolilor infecțioase și parazitare, a bolilor acute respiratorii și digestive, însă au crescut numărul bolilor cu caracter cronic și cu un grad mare de invaliditate sau incapacitate îndelungată de muncă: afecțiuni cardiovasculare, boli endocrine, de metabolism (diabet), ale aparatului locomotor.

Sporul natural

Un indicator deosebit de important, în cadrul analizei demografice, este sporul natural, calculat ca diferență între numărul născuților vii și decese.

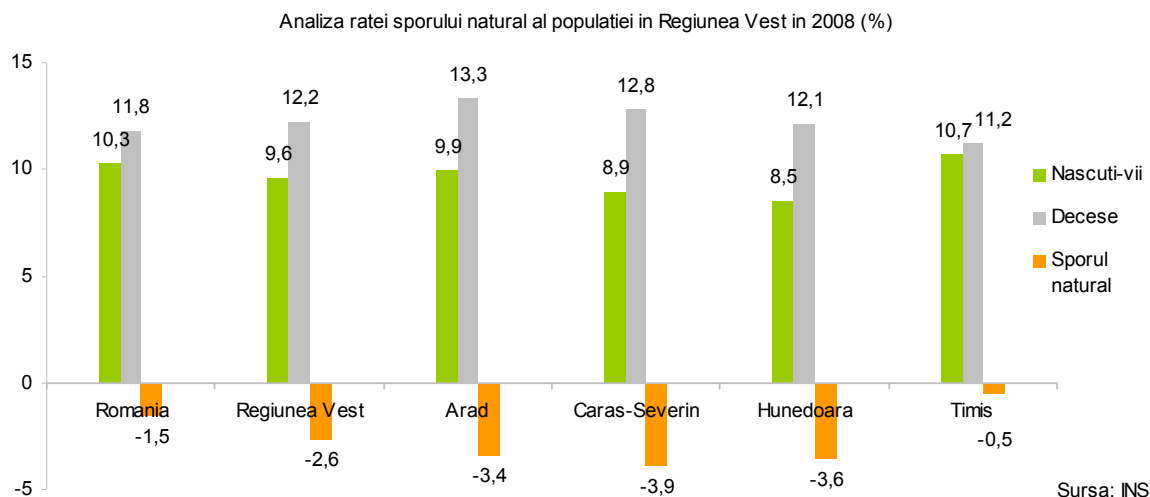
Graficul 19.

Sporul natural al populației în perioada 2000-2008 este negativ, atât în fiecare an, cât și la nivelul fiecărui județ. Pentru această perioadă, pierderea totală înregistrată este de 59.298 de persoane. Momentele de vârf, anii cu cele mai mari pierderi sunt 2002 și 2003. În general, în anul 2008 se observă o ameliorare a sporului natural.

¹⁴ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 45.

Rata de creștere naturală sau rata sporului natural măsoară intensitatea creșterii / descreșterii unei populații din cauza unui surplus sau a unui deficit de nașteri față de decese. Aceasta este exprimată ca un procentaj din populația de bază și nu include efectele imigrației sau emigrației¹⁵.

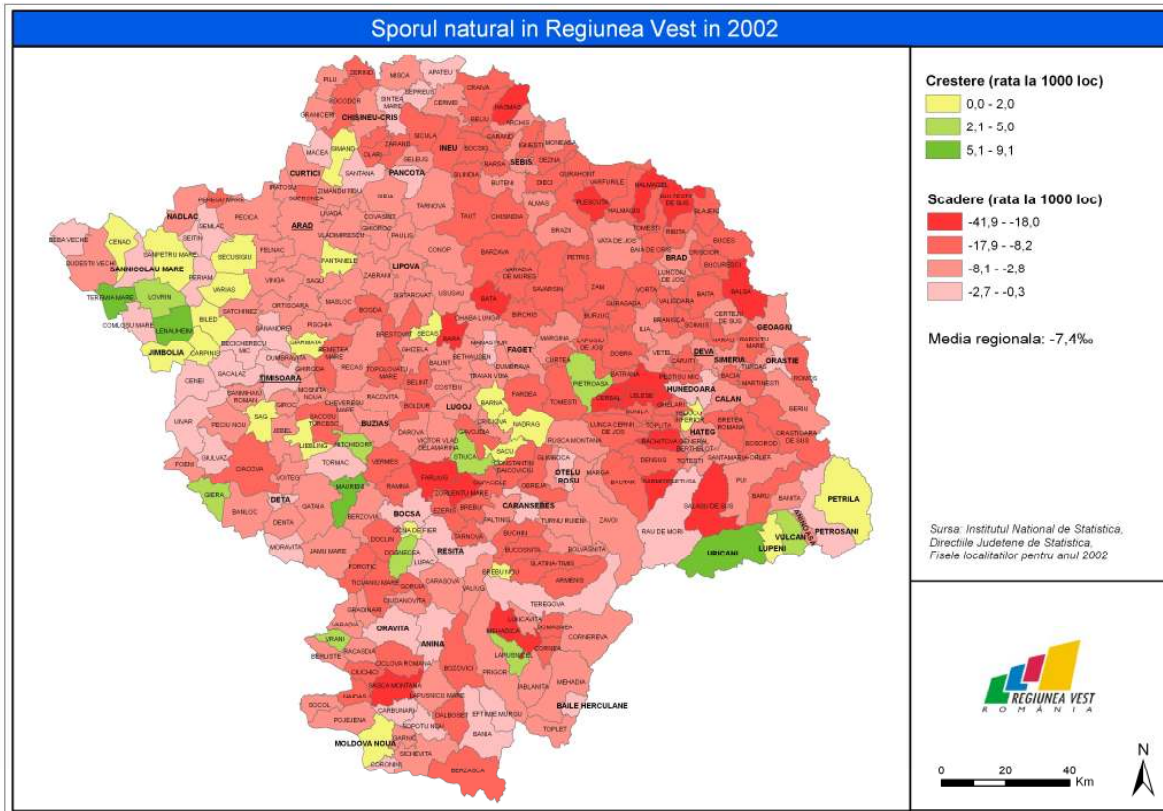
În cele ce urmează este redată rata sporului natural al populației în 2008, în funcție de cei doi factori majori care o influențează: nașterile și decesele.

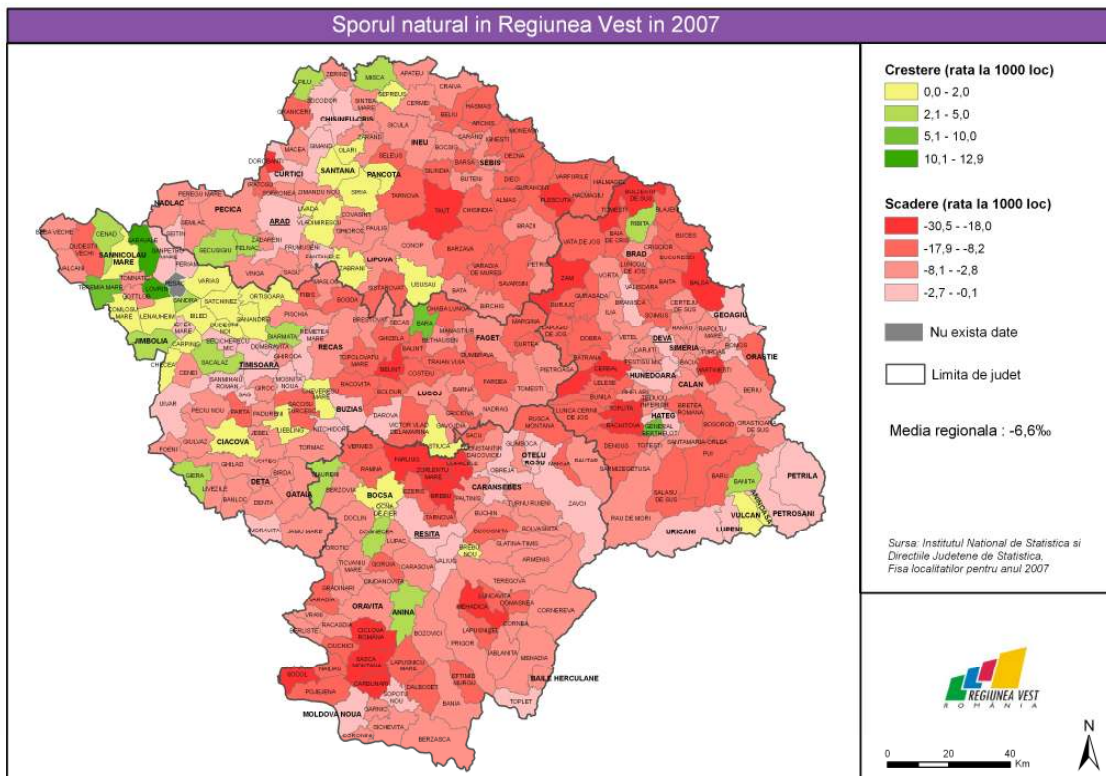
Graficul 20.

Din analiza acestui indicator, se observă valori mai mari la nivelul Regiunii Vest, decât la nivel național. Județul Timiș, începând cu anul 2005, obține valori ale sporului mai reduse, culminând cu anul 2008 când depășește valoarea națională.

¹⁵ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 61

Harta 16. Sporul natural în Regiunea Vest în 2002

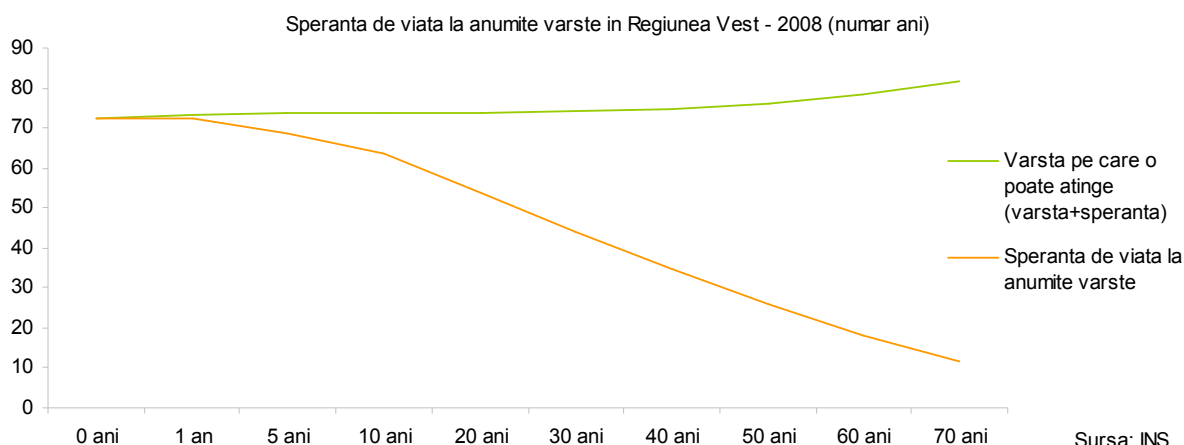
Harta 17. Sporul natural în Regiunea Vest în 2007

Din analiza informațiilor cu privire la sporul natural la nivel de comunitate în anul 2007, observăm că un număr relativ ridicat de orașe de talie mică și medie care înregistrează un spor natural pozitiv: Pâncota și Sântana (Arad), Anina și Bocșa (Caraș-Severin), Vulcan (Hunedoara), Ciacova, Jimbolia și Sănnicolaul Mare (Timiș).

Speranța de viață

Speranța de viață este o estimare a numărului *mediu* de ani pe care o persoană i-ar trăi, dacă ratele de mortalitate specifice pe vârste ale unui an de referință ar rămâne neschimbate pe parcursul întregii sale vieți. Speranța de viață este un indicator ipotetic pentru că se bazează pe ratele de mortalitate existente, iar acestea se pot schimba pe parcursul vieții unei persoane. Speranța de viață a fiecărei persoane se schimbă pe măsură ce persoana îmbătrânește sau tendințele mortalității se schimbă¹⁶.

Fiind un indicator mai puțin stabil, îl vom analiza în continuare doar pentru valorile existente în 2008 la nivelul întregii regiuni. Graficul conține două tendințe: linia speranței de viață calculată pentru fiecare vârstă și linia vârstei pe care o poate atinge, rezultată din vârsta actuală însumată cu speranța de viață.

Graficul 21.

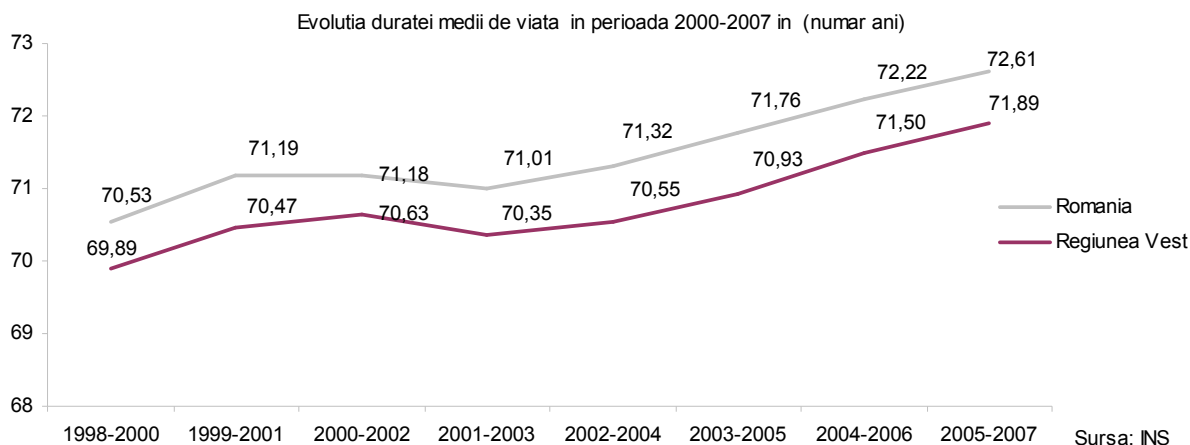
În anul 2008 speranța de viață pentru o persoană de 0 ani din Regiunea Vest, era de 72,4 ani, în timp ce pentru o persoană de 70 de ani speranța urca la încă 11,45 de ani totalul rezultat fiind de 81,45. Speranța de viață a crescut în ultima perioadă având în vedere dezvoltarea serviciilor medicale și creșterea accesului la acestea.

Durata medie de viață

Durata medie a vieții reprezintă numărul mediu de ani pe care îi are de trăit un nou-născut, dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile mortalității pe vârste din perioada de referință¹⁷. Analiza comparativă în cazul României și Regiunii Vest pe perioada 1998-2007 este redată în cele ce urmează.

¹⁶ *Anuarul Demografic al României*, INS, București, 2006, pag. XI.

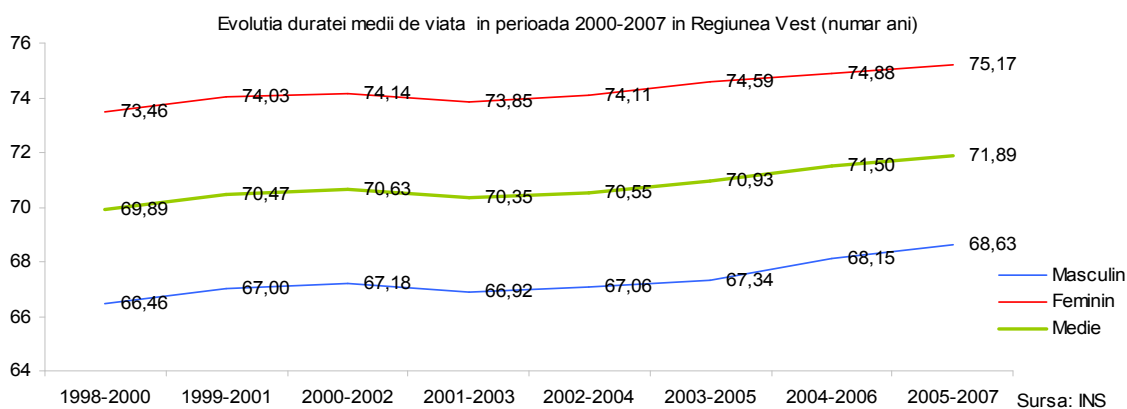
¹⁷ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 40.

Graficul 22.

În perioada 1998-2007, observăm faptul că deși durata medie de viață fluctuează la fel există o tendință de creștere evidentă, cu aproximativ 2 ani, Regiunea Vest se situează sub nivelul național. Creșterea duratei medii de viață este explicată prin îmbunătățirea serviciilor medicale ce asigură o mai bună asistență persoanelor în vârstă comparativ cu cele de care au beneficiat cei dinaintea lor. În plus, persoanele vârstnice au posibilități multiple de petrecere a timpului liber și socializare.

În cele ce urmează este redată evoluția duratei medii de viață în perioada 2000-2007 pe sexe la nivelul întregii regiuni.

Graficul 23.

În ceea ce privește evoluția duratei medii de viață, în intervalul 1998-2007, aceasta a crescut, cu doi ani de la media de 69,89 ani din perioada 1998-2000. Graficul ne indică de asemenea existența diferenței între bărbați și femei. Astfel, femeile pot avea o durată medie de viață mai mare cu aproximativ 7 ani, față de bărbați.

4.3. Dinamica teritorială

Mobilitatea populației este un fenomen care a caracterizat societatea din cele mai vechi timpuri și până astăzi. Așadar ea are un profund caracter istoric manifestându-se în mod diferențiat în spațiu și timp în funcție de factorii și condițiile concrete, specifice de la o etapă la alta și dintr-un loc în altul.

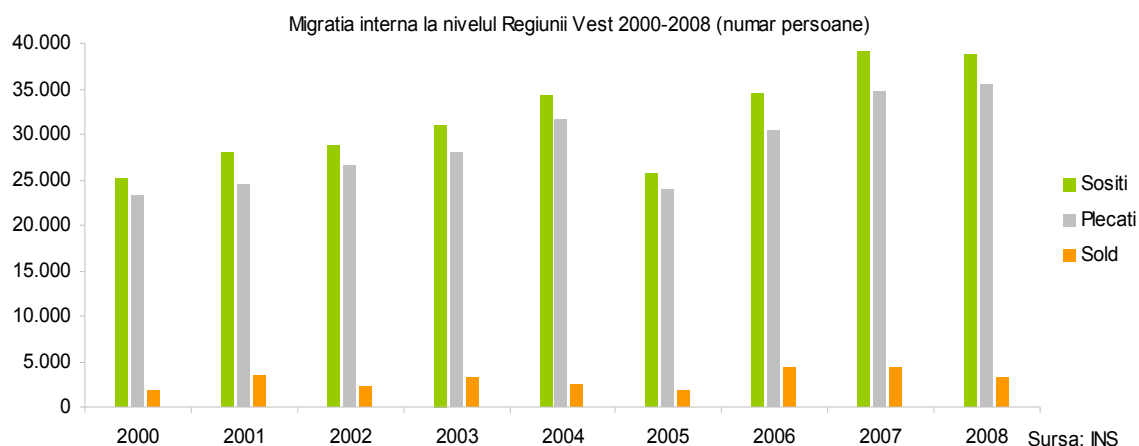
Având o condiționare multiplă, migrațiile fie ele organizate sau individuale, interne sau externe se produc datorită unor cauze variate, și anume:

- *suprapopularea*, considerată de cei mai mulți principala cauză, este un fenomen demografic ce are o puternică determinare economică;
- *dezvoltarea căilor de comunicație* favorizează la un moment dat, mai ales în țările dezvoltate, dispersarea industriei în teritoriu, proces care este inevitabil urmat de migrație, în special a forței de muncă;
- *transportul maritim* a constituit în perioadele trecute motorul migrațiilor intercontinentale;
- *cauzele de ordin social* includ migrațiile care au la bază considerente de ordin politic, istoric, religios, cultural și chiar tradiții;
- *cataclismele și maladiile* sunt de asemenea cauze care determină imigrări și emigrări masive și bruște;
- *de ordin psihologic*, cum ar fi populația din zonele de câmpie care este fascinată de regiunile înalte muntoase¹⁸.

Migrația internă

Unul dintre cei mai importanți indicatori explicativi ai fenomenului de creștere demografică este migrația internă. Termenul de “migrație internă” se referă la deplasările între zone (regiuni) din aceeași țară (urban/rural, județe, localități).

Acest tip de migrație este de cele mai multe ori mai puțin costisitoare în termeni de resurse și mai ușor de realizat. La nivelul Regiunii Vest migrația internă se manifestă cu precădere între cele 4 județe, având în vedere proximitatea geografică și are loc dinspre județele Hunedoara și Caraș-Severin către județele Timiș și Arad. Evoluția principalelor componente ale migrației interne este redată pentru perioada 2000-2008.

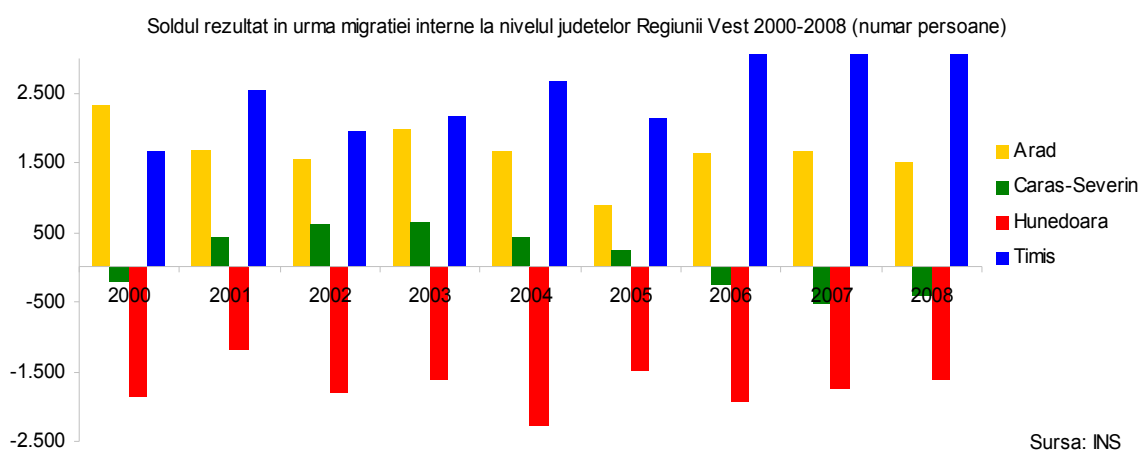
Graficul 24.

¹⁸ Constantin Vert, *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 78.

Migrația internă la nivelul Regiunii Vest rămâne cel mai important fenomen din punctul de vedere al numărului de oameni angrenați, rezultând un total cumulat al sosiților și al plecaților de 543.605 pentru perioada 2000-2008. Dacă este să plasăm acest cumul în teritoriu am avea nevoie de un oraș a cărei populație este comparabilă cu cea care locuiește în Arad și Timișoara luate împreună.

La nivel regional, soldul migratoriu este pozitiv în toată această perioadă având o valoare totală de 27.055 de persoane. Timișul este județul care participă cel mai mult la dinamica sosiților / plecaților, totalul populației angrenate reprezentând 34,6% din totalul fenomenului la nivel regional.

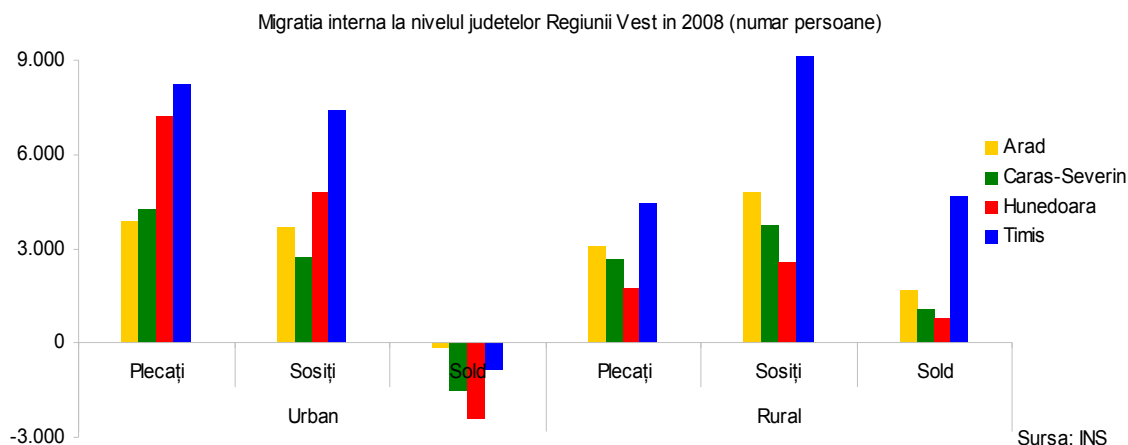
Analiza soldului rezultat în urma migrației interne este redată mai jos pentru perioada 2000-2008 pentru fiecare județ în parte.

Graficul 25.

Aprofundarea analizei soldului pe perioada 2000-2008, a relevat însă existența unor diferențe între județele regiunii. Astfel, în județul Hunedoara se înregistrează valori negative (-15.582 de persoane), pe întreaga perioadă analizată, datorită migrației interne. Soldul în județul Caraș-Severin are la rândul său o valoare negativă. Județele Arad și Timiș, cu precădere datorită municipiilor Arad și Timișoara, constituie principalii poli de atracție ai populației, fiind vorba de un total de 14.930 de persoane, respectiv 26.720 de persoane în perioada 2000-2008.

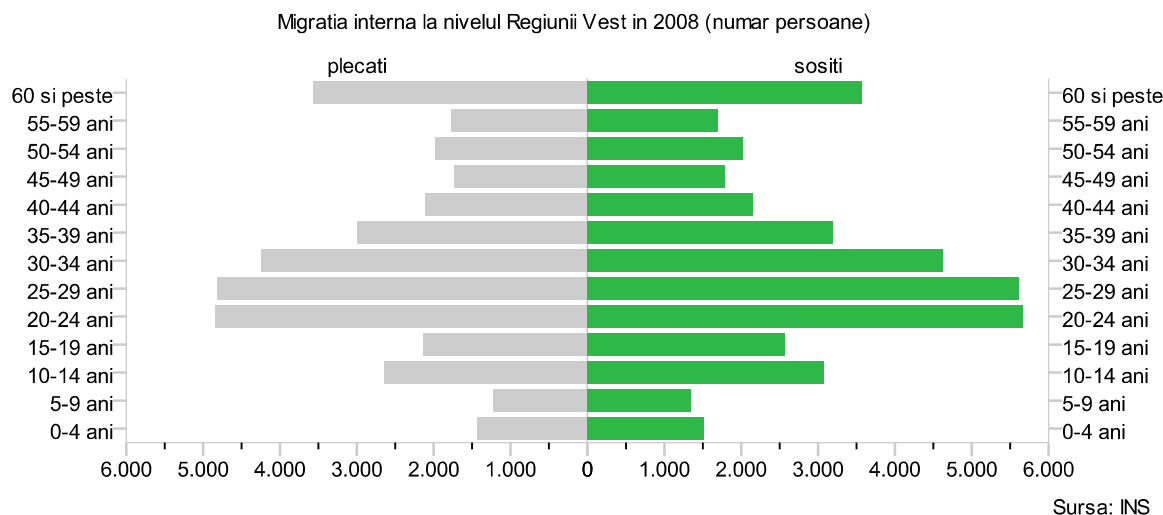
Pentru anul 2008, este redată migrația internă la nivelul județelor în funcție de mediul în care se manifestă.

Graficul 26.

În ceea ce privește fenomenul migrației interne în 2008, s-au identificat diferențe în ceea ce privește spațiul rural-urban, soldul migratoriu în mediul rural fiind pozitiv, iar în cel urban fiind negativ. Acest lucru ar putea explica faptul că mediul rural are o populație mai stabilă, probabil datorită vârstei mai înaintate care este mai puțin predispusă migrației. Totodată, multe persoane rămase fără loc de muncă au preferat să se stabilească cel puțin temporar în zona rurală. Nu trebuie pierdute din vedere nici preferința unei părți a populației către zonele rurale din apropierea marilor orașe. Spațiul urban, fiind mai vulnerabil din punct de vedere al activităților economice, din cauza dinamicii pieței muncii, poate genera migrație, respectiv existența unui sold negativ.

Tot la nivelul anului 2008 am redat intervalele de vârstă angrenate în migrație internă la nivelul Regiunii Vest, având în vedere implicațiile demografice ale modelului.

Graficul 27.

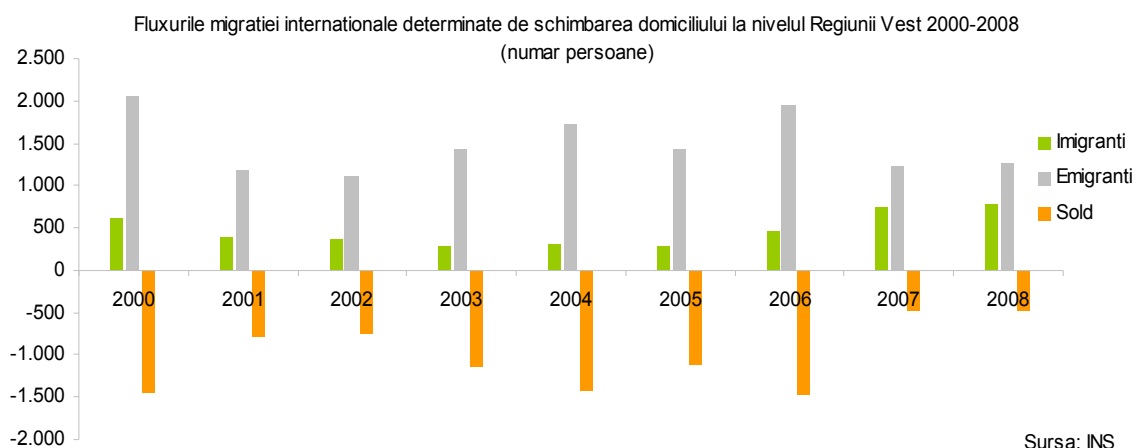
Din analiza migrației interne în funcție de vârstă se observă că aceasta angrenează persoanele tinere cu vârste cuprinse între 20-34 de ani, ceea ce certifică existența unei migrații a forței de muncă în și din regiune. Cu toate acestea, există și un important segment al persoanelor de 60 de ani și peste, care cumulând mai multe intervale de vârstă asigură o pondere mai vizibilă.

De asemenea, considerăm important de menționat faptul că graficul redat nu cuantifică numărul de familii plecate-sosite ceea ce constituie un important impediment având în vedere faptul că între 0-19 ani migrația are loc în cadrul familiei.

Migrația internațională

Alături de fertilitate și mortalitate, migrația este o componentă a mișcării populației. Termenii „imigrare” și „emigrare” sunt folosiți pentru a face referire la deplasările între țări (migrație internațională). Datele cu privire la *emigranți* prezentate în acest studiu se referă la cetățenii români care și-au stabilit domiciliul în străinătate în anul de referință. De asemenea, datele cu privire la imigranți se referă la cetățenii din altă țară care și-au stabilit domiciliul în România în anul de referință.

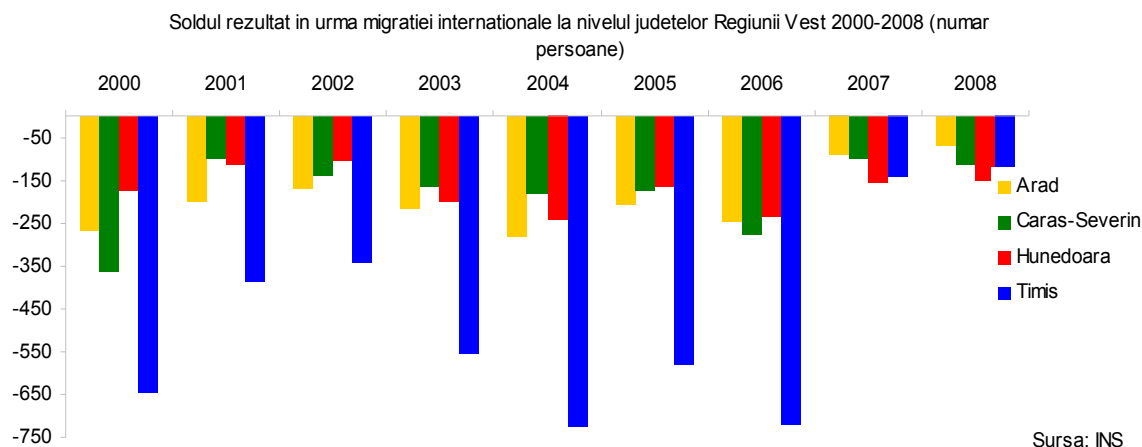
Datele cu privire la migrația internațională la nivelul Regiunii Vest sunt prezentate în figura de mai jos.

Graficul 28.

Informațiile statistice despre fenomen sunt relativ limitate, numărând doar populația înregistrată statistic. Totuși, este destul de greu să credem că vorbim despre un cumul imigranți – emigranți la nivel regional doar de aproximativ 2500 de persoane. În realitate, dinamica acestui fenomen este mult mai amplă, o mare parte din persoane plecând din țară fără să apară în statistici. În cele mai multe cazuri este vorba de persoanele plecate în căutarea unui loc de muncă.

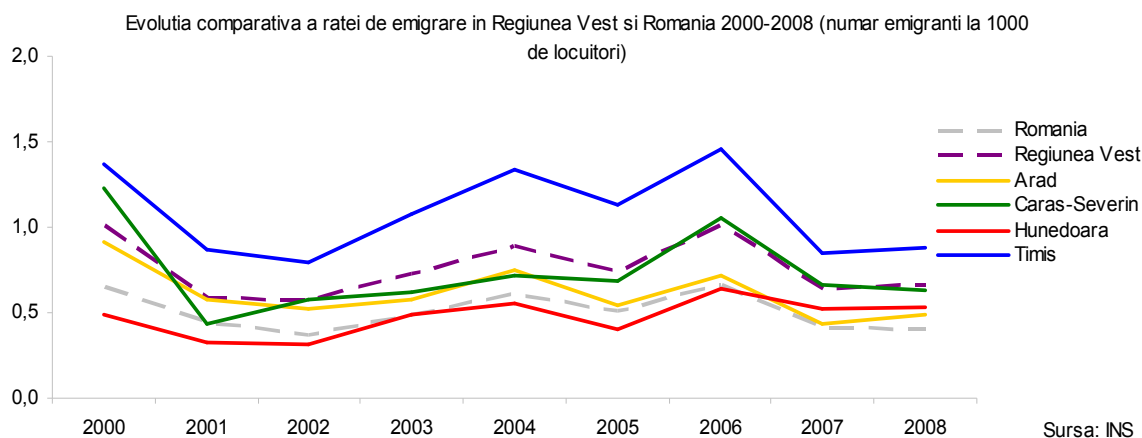
Aprofundarea analizei soldului migrației internaționale, pentru perioada 2000-2008, a relevat existența unor diferențe la nivelul județelor componente ale Regiunii Vest, județul Timiș fiind în general cel mai important participant la acesta.

Graficul 29.

După cum se poate observa soldul migrației internaționale este negativ la nivelul tuturor județelor regiunii.

În continuare vom calcula la nivel regional rata de imigrare și cea de emigrare. Prin rata de imigrare se determină numărul de imigrați care ajung la destinație, care revin la 1.000 de locuitori din zona de destinație într-un an de referință. La rândul ei prin rata de emigrare se reprezintă numărul de emigranți care pleacă din zona de origine care revin la 1.000 de locuitori din aceeași zonă, într-un an dat¹⁹.

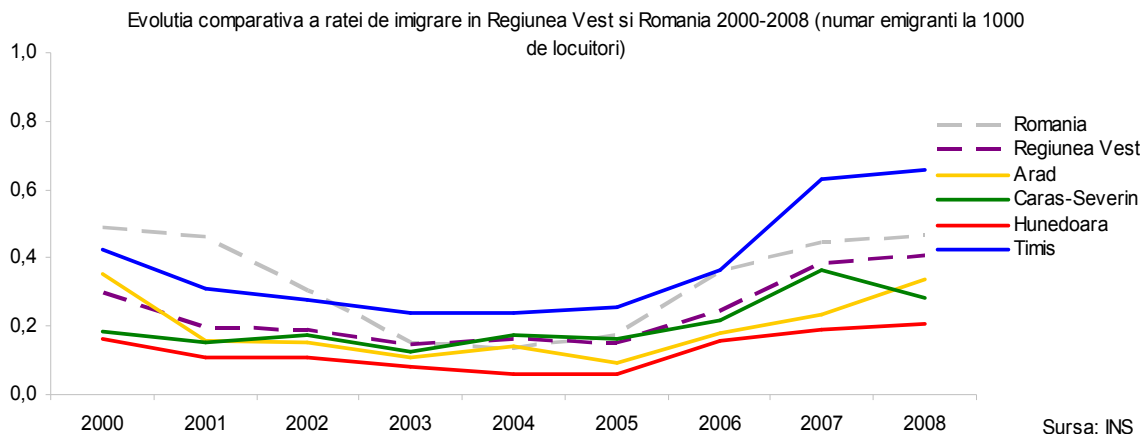

Graficul 30.

Analiza ratei de emigrare ne indică faptul că în Regiunea Vest și la nivelul județelor componente, cu excepția județului Hunedoara care o depășește pe cea existentă la nivel național. În general anii 2000 și 2006 au fost anii în care valoarea ratelor au atins nivelurile cele mai înalte, fără însă a vorbi de rate mai mari de 1,5‰.

La rândul ei în cadrul studiului am analizat rata de imigrare. Aceasta are o pondere mai redusă, de 0,4‰, chiar dacă se poate observa că începând cu 2005 rata a crescut continuu (cu excepția județului Caraș-Severin), valorile cele mai mari înregistrându-se în județul Timiș care depășește valorile naționale.

¹⁹ Constantin Vert, *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 51.

Graficul 31.

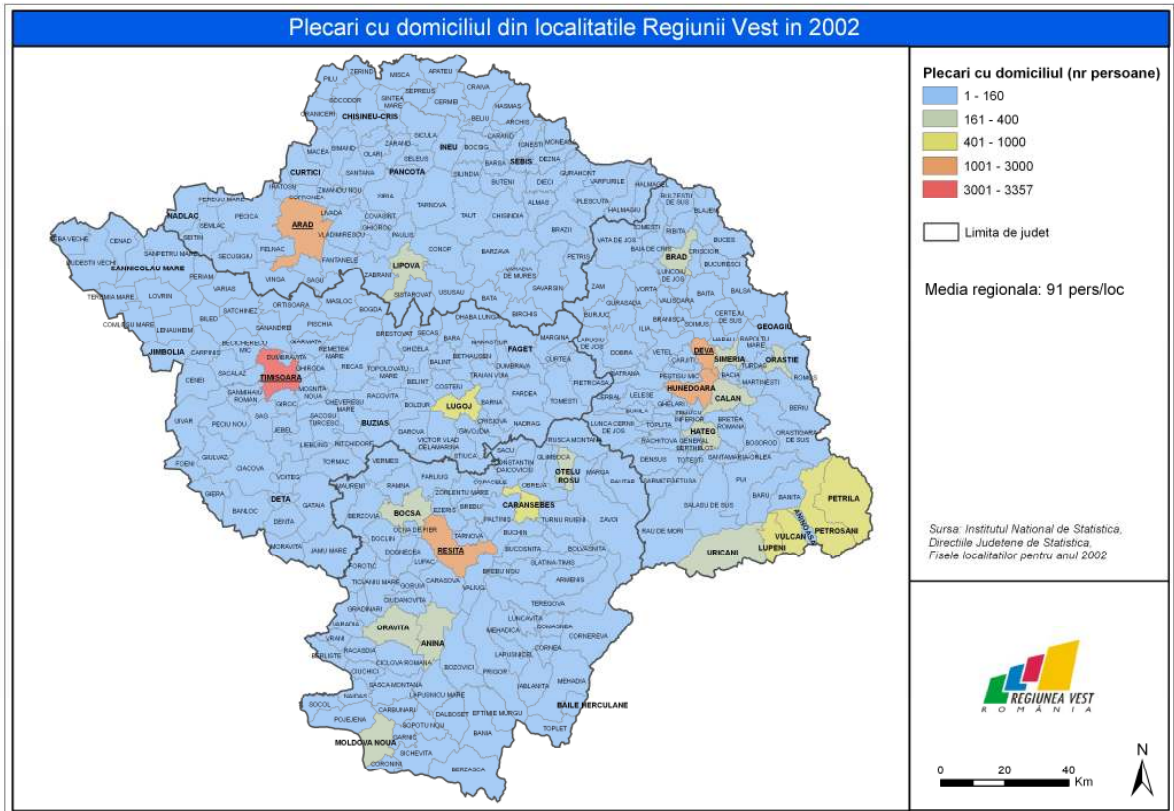
Trebuie menționat că această imigrare este cea oficială. În plus, această rată nu acoperă populația cuprinsă în fenomenul de „imigrare temporară” până la decizia de stabilire într-unul din statele vest europene.

Analiza plecărilor și a stabilirilor de domiciliu și de reședință în localitățile Regiunii Vest

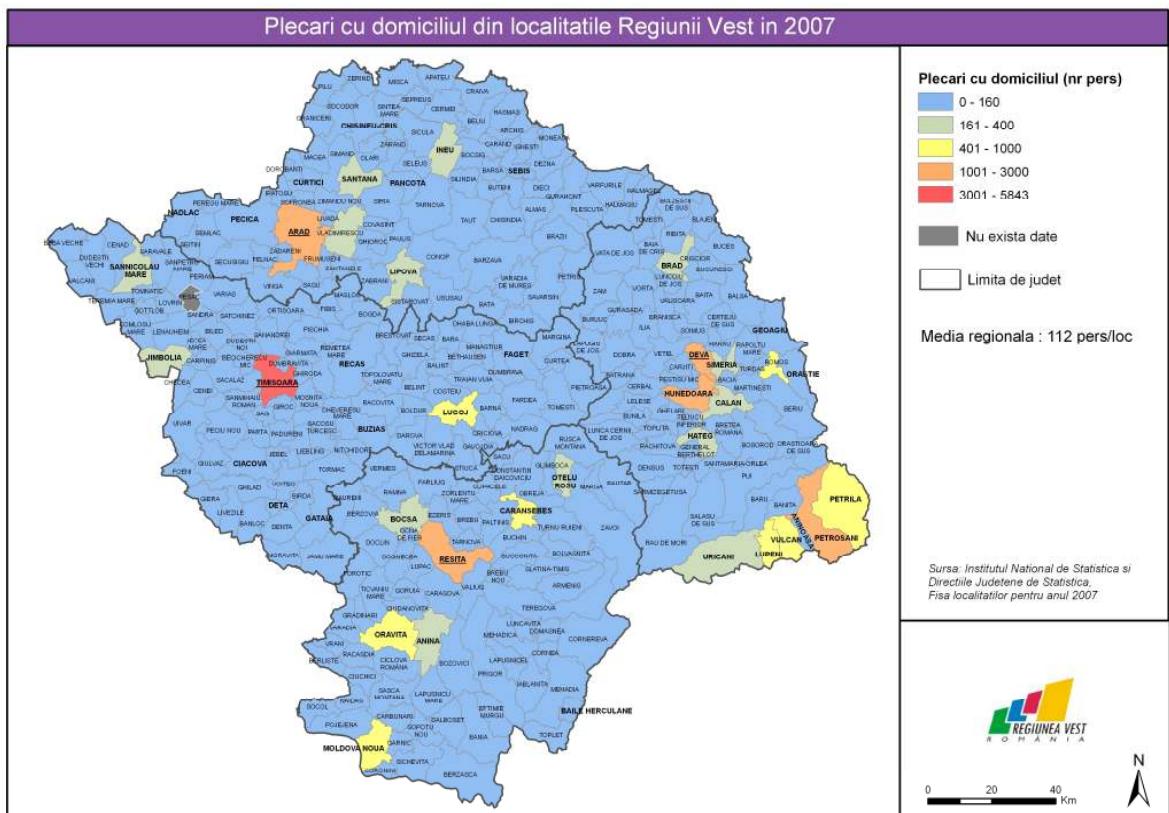
La nivel de unitate administrativ-teritorială, dinamica teritorială a populației este urmărită prin monitorizarea numărului de persoane care pleacă sau își stabilesc domiciliul sau reședința în localitățile Regiunii Vest. Aceste date statistice reflectă numai acele cazuri în care plecările sau stabilirile au fost declarate și înregistrate oficial și ele se datorează atât migrației interne, cât și celei internaționale.

În hărțile de mai jos este redată comparativ situația plecărilor cu domiciliul în 2002 și în 2007. Se poate observa că fenomenul plecărilor cu domiciliul s-a intensificat în 2007 față de 2002, atât în ceea ce privește numărul localităților care au pierdut populație, cât și prin creșterea numărului de persoane plecate din aceeași localitate. Analizând localitățile care apar în statistică, se pot trage următoarele concluzii:

- În localitățile urbane plecările sunt mai numeroase decât în mediul rural, fapt datorat evident numărului mai mare de locuitori;
- Dintre localitățile urbane care se confruntă cu migrația populației, se pot identifica localități mici și mijlocii, a căror populație migrează spre poliile urbane de atracție din regiune (Timișoara, Arad) și localități mari, a căror pierdere de populație se datorează cel mai probabil migrației externe.

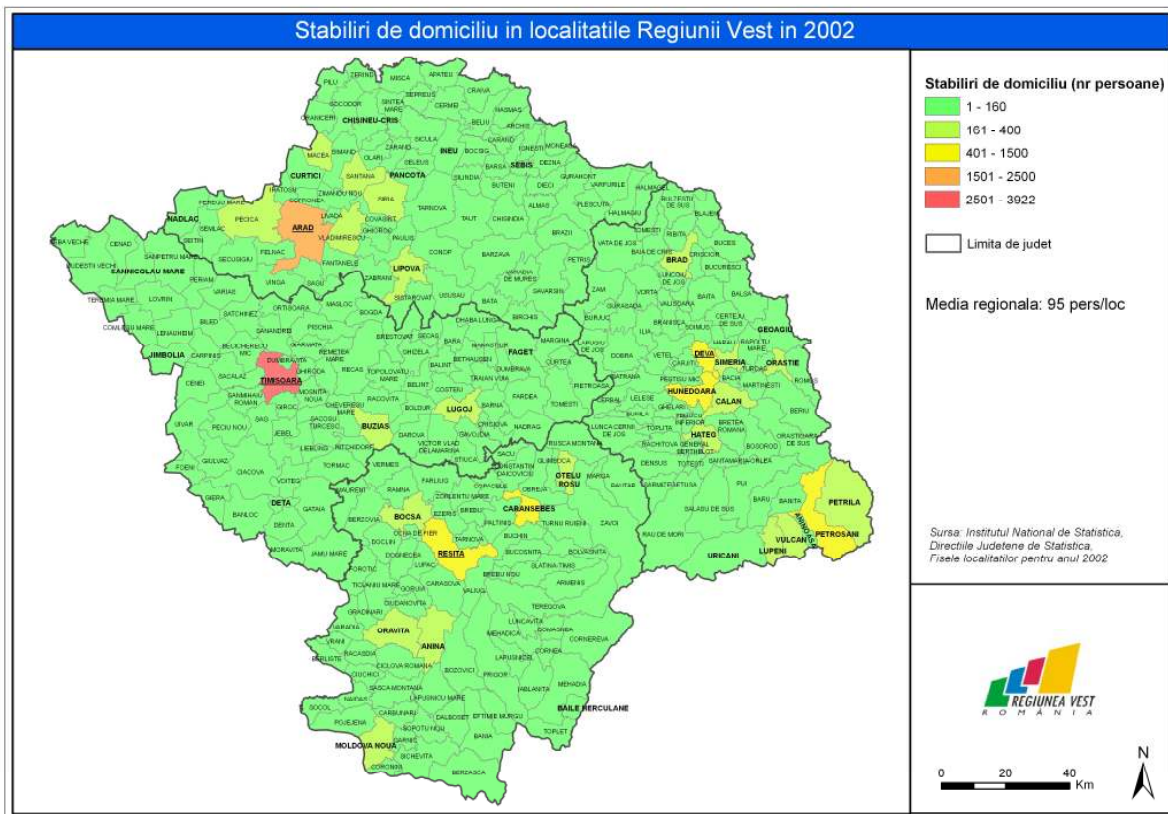
Harta 18. Plecări cu domiciliul din localitățile Regiunii Vest în 2002

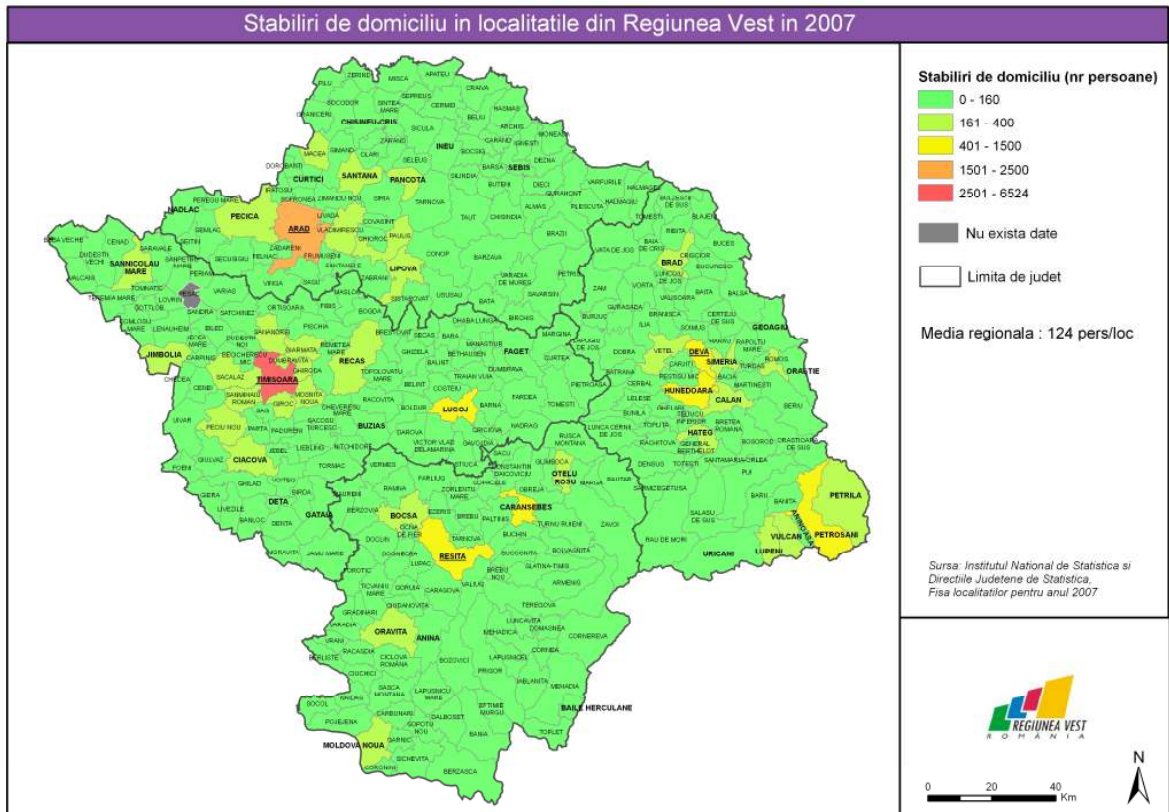
Harta 19. Plecări cu domiciliul din localitățile Regiunii Vest în 2007

Așa cum se poate observa din cele două hărți de mai sus, indiferent că vorbim de anul 2002 sau de anul 2007, cele mai afectate de plecări ale populației cu domiciliul sunt localitățile urbane, cu precădere municipiile reședință de județ (Arad, Reșița, Deva, Timișoara). În cele mai multe cazuri, este vorba despre persoane care datorită lipsei unui loc de muncă și a costului vieții relativ ridicat hotărăsc să părăsească aceste localități.

În ceea ce privește stabilirile de domiciliu în localitățile Regiunii Vest, se poate constata că și acest fenomen s-a amplificat în anul 2007 comparativ cu 2002 și că aproximativ aceleași localități care au pierdut populație prin migrație sunt și cele care au înregistrat cele mai multe stabiliri de domiciliu. Stabilirile de domiciliu în localitățile urbane se explică prin migrarea populației din mediul rural în cel urban, respectiv prin migrarea populației din orașele mici în municipiile mai mari. Pe harta stabilirilor de domiciliu în 2007, se observă faptul că mai multe localități rurale din jurul Timișoarei au înregistrat un număr crescut de stabiliri de domiciliu, ceea ce se explică prin exodul populației dinspre oraș spre localitățile periurbane, care au devenit astfel „localități-dormitor”.

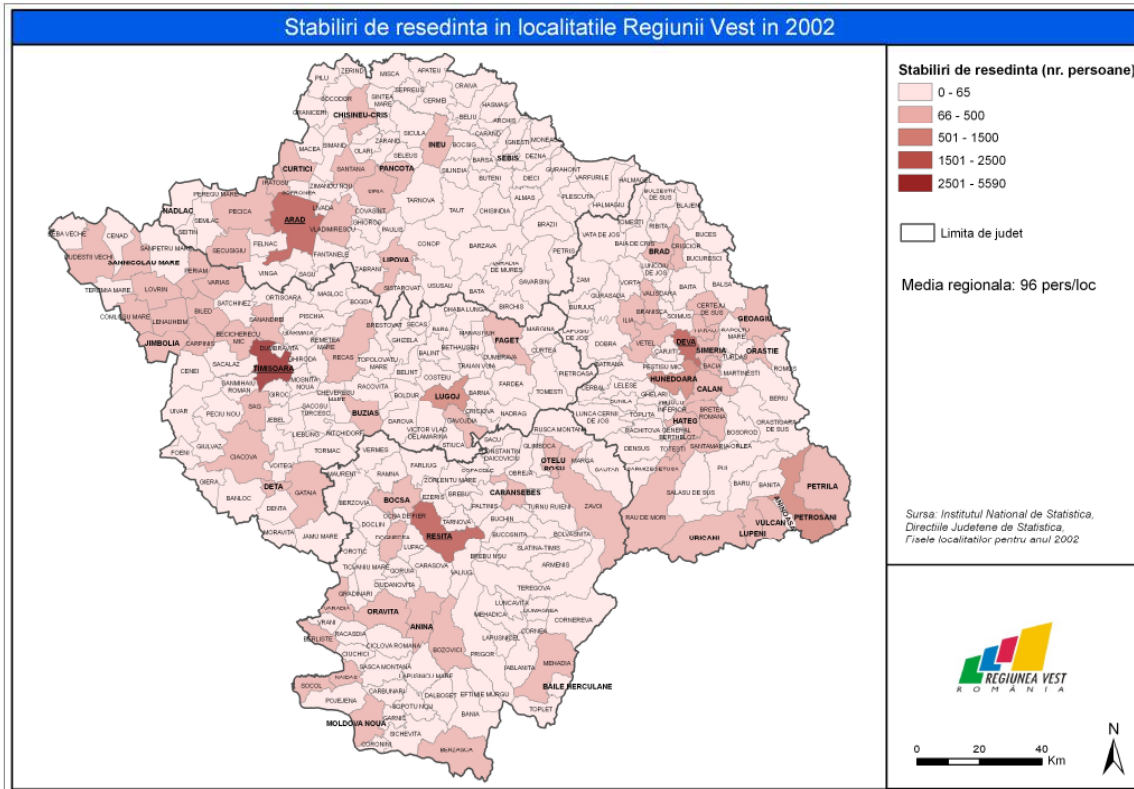

Harta 20. Stabiliri de domiciliu în localitățile Regiunii Vest în 2002

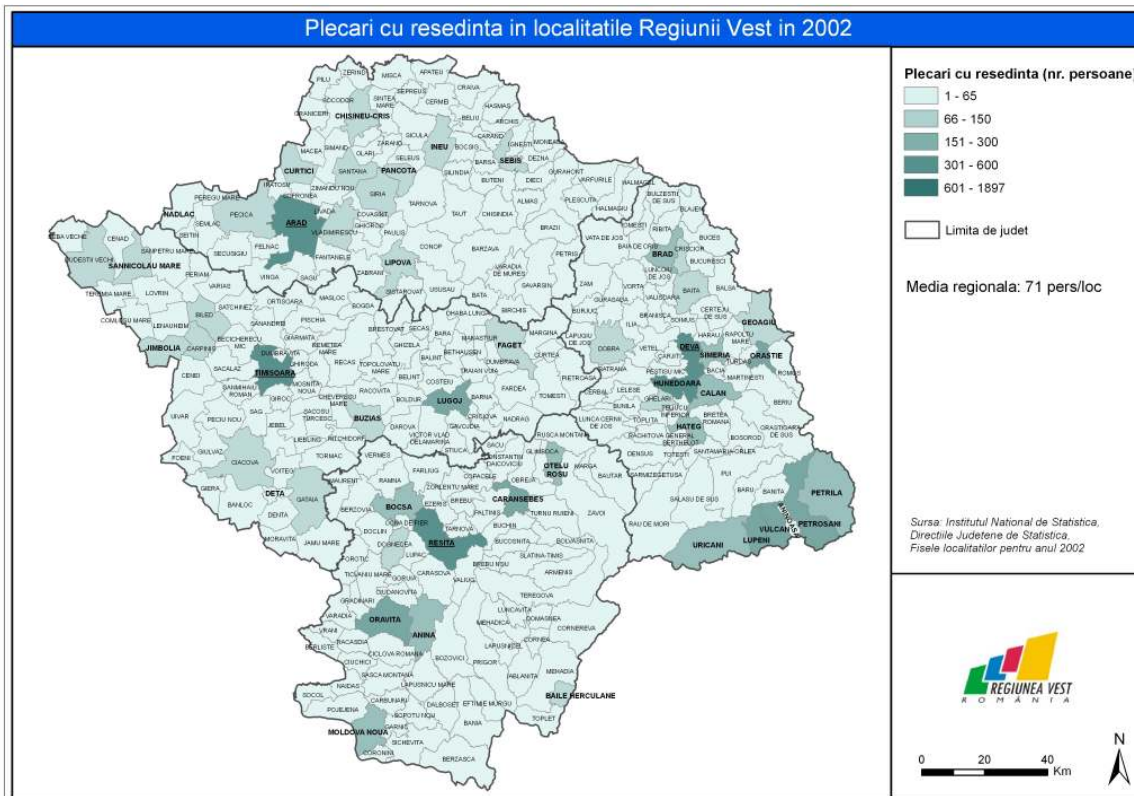

Harta 21. Stabiliri de domiciliu în localitățile Regiunii Vest în 2007

Situația plecărilor cu reședință, respectiv a stabilirilor de reședință în localitățile din regiune este similară cu cea a plecărilor/stabilirilor de domiciliu și se datorează aceluiași cauze.

Harta 22. Stabiliri de reședință în localitățile Regiunii Vest în 2002

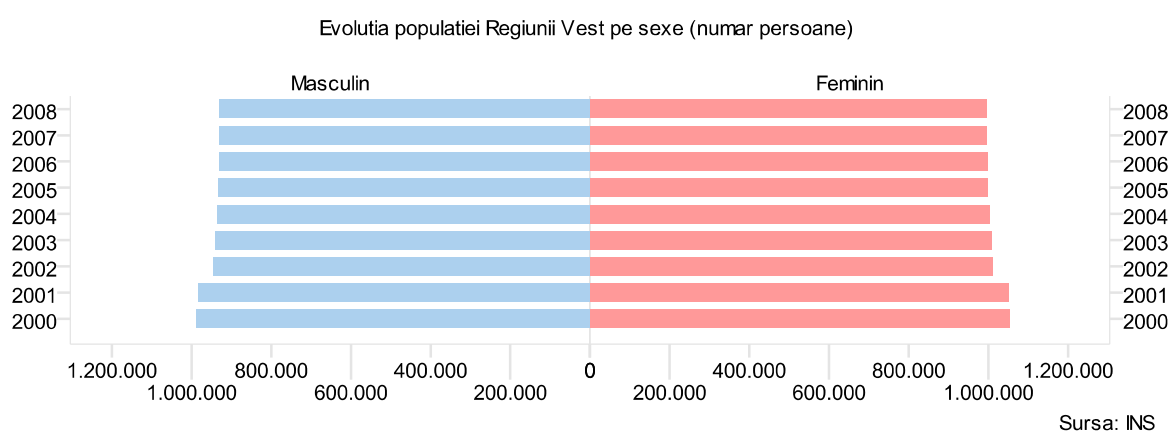
Harta 23. Stabiliri de reședință în localitățile Regiunii Vest în 2007

4.4. Structura populației în Regiunea Vest

Populația considerată ca sistem se compune dintr-o serie de subsisteme sau subpopulații, a căror constituire se face pe baza unor caracteristici semnificative și a variației lor. În acest sens distingem populația masculină și feminină, populația tânără, adultă și vârstnică, populația căsătorită și necăsătorită, populația cu nivel elementar, mediu sau superior de instruire etc. Este foarte importantă deci identificarea caracteristicilor sau a variabilelor specifice fiecărei populații.

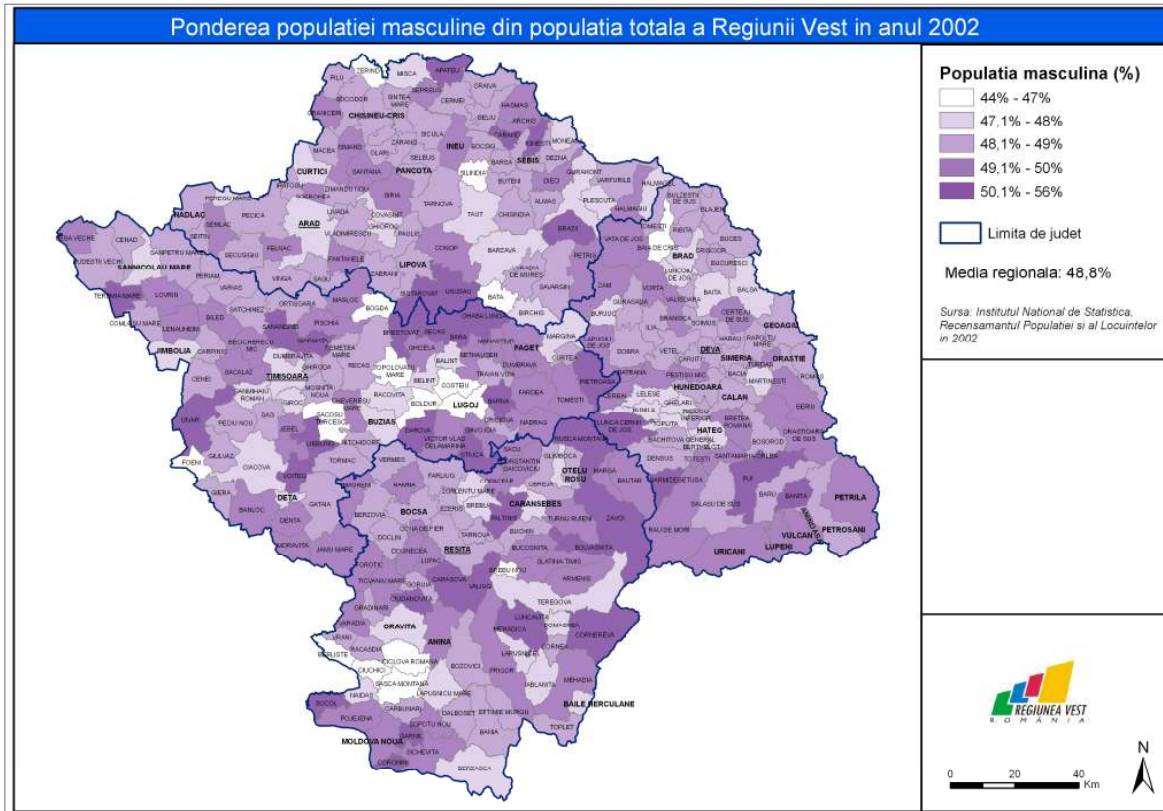
Structura populației pe sexe

Din perspectiva dinamicii evoluției populației Regiunii Vest, este redată în cele ce urmează o piramidă a populației pe sexe pe parcursul perioadei 2000-2008.

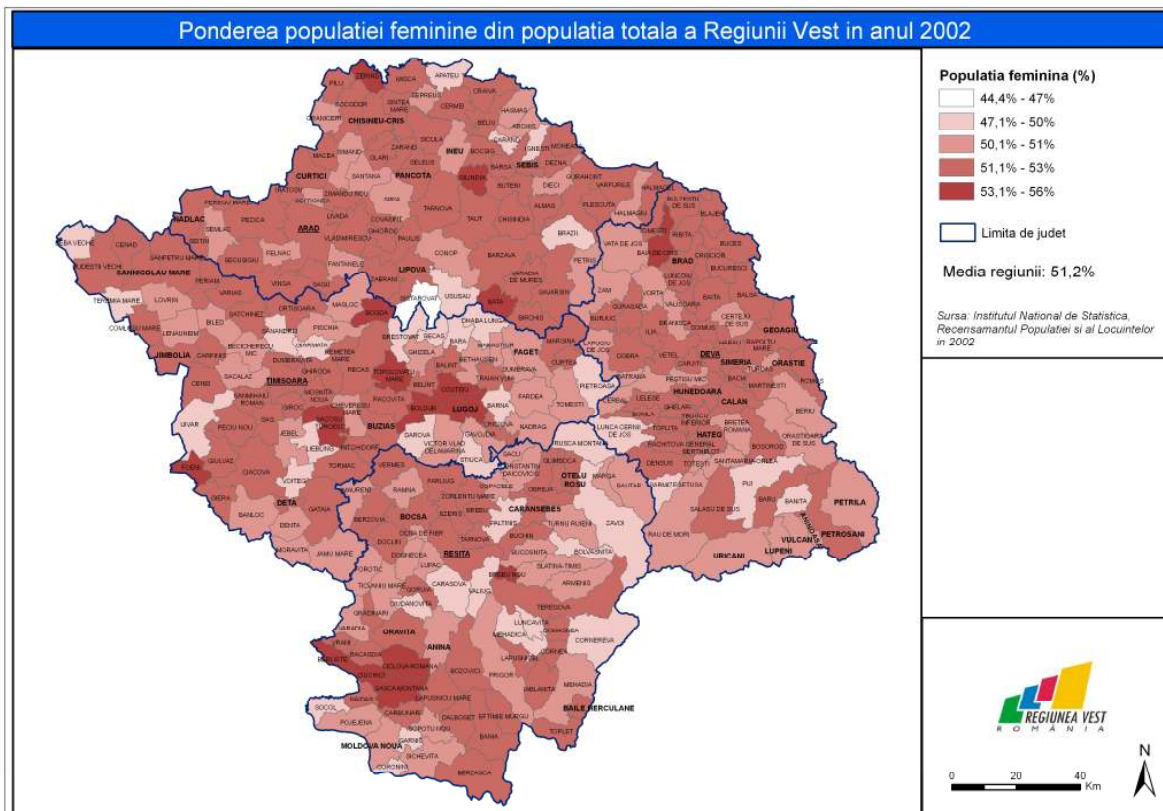

Graficul 32.

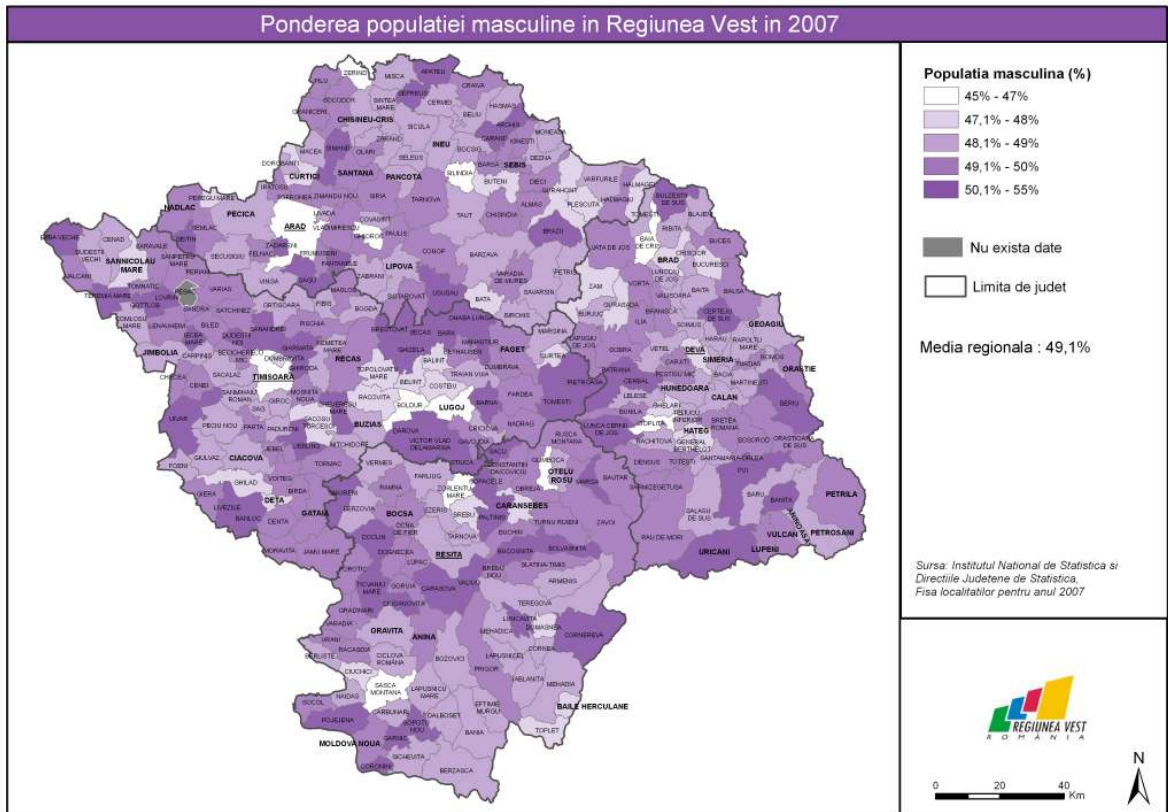
La 1 ianuarie 2008 în Regiunea Vest populația era alcătuită din 994.646 femei și 929.842 bărbați. Per ansamblu se poate observa reducerea populației atât în cazul populației masculine cât și în cazul populației feminine. Așa cum se poate observa populația feminină este numeric superioară celei masculine. Fiecare județ în parte respectă această tendință regională.

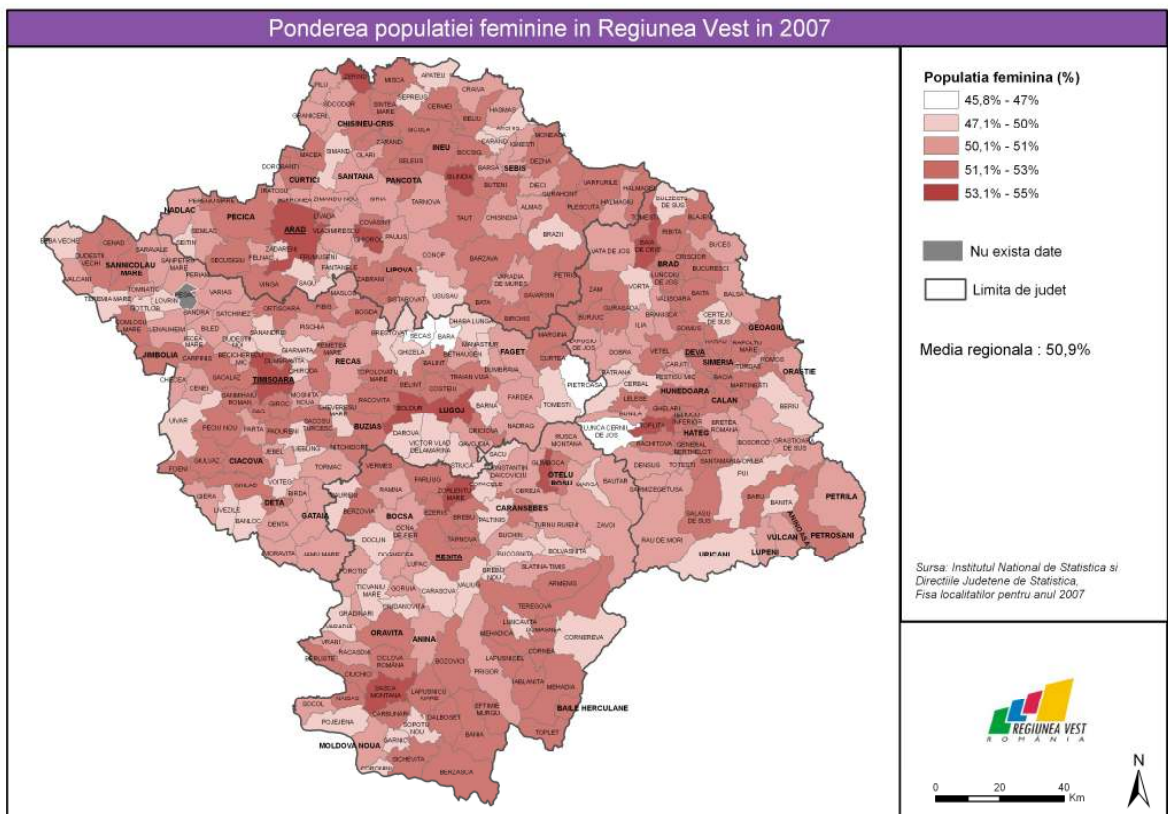
Harta 24. Ponderea populației masculine în totalul populației Regiunii Vest în 2002

Harta 25. Ponderea populației feminine în totalul populației Regiunii Vest în 2002

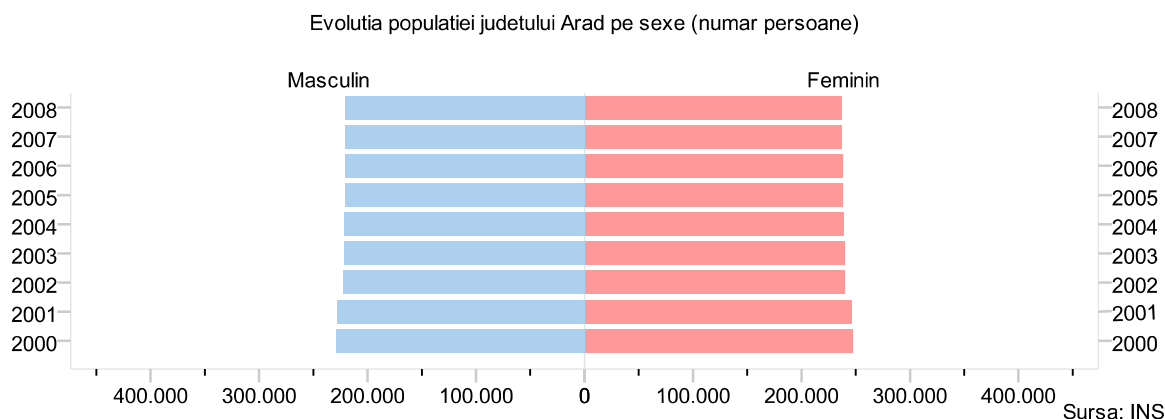
Harta 26. Ponderea populației masculine în totalul populației Regiunii Vest în 2007

Harta 27. Ponderea populației feminine în totalul populației Regiunii Vest în 2007

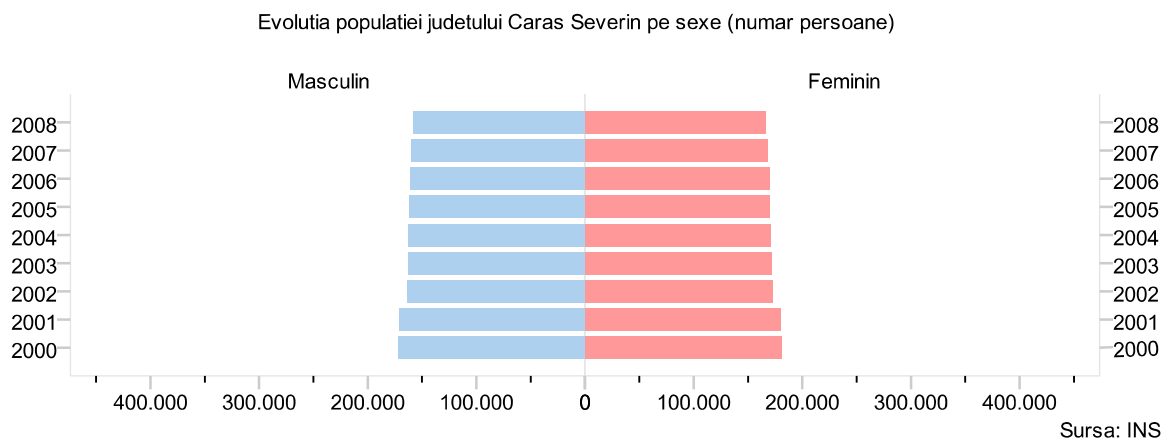
Pentru o mai bună înțelegere a contextului demografic am analizat populația în funcție de sex la nivelul fiecărui județ.

În cadrul județului Arad pentru toată perioada de analiză se observă că populația feminină este majoritară, dar în același timp se observă că avem de-a face cu o scădere a populației pe cele 2 sexe. La 1 ianuarie 2008, județul Arad avea o populație de 457.306 locuitori dintre care 236.870 femei și 220.436 bărbați. În acest interval de timp se manifestă scăderea populației cu un total de 18.966 de persoane, proporția populației masculine fiind stabilă între 48,1% și 48,2%.

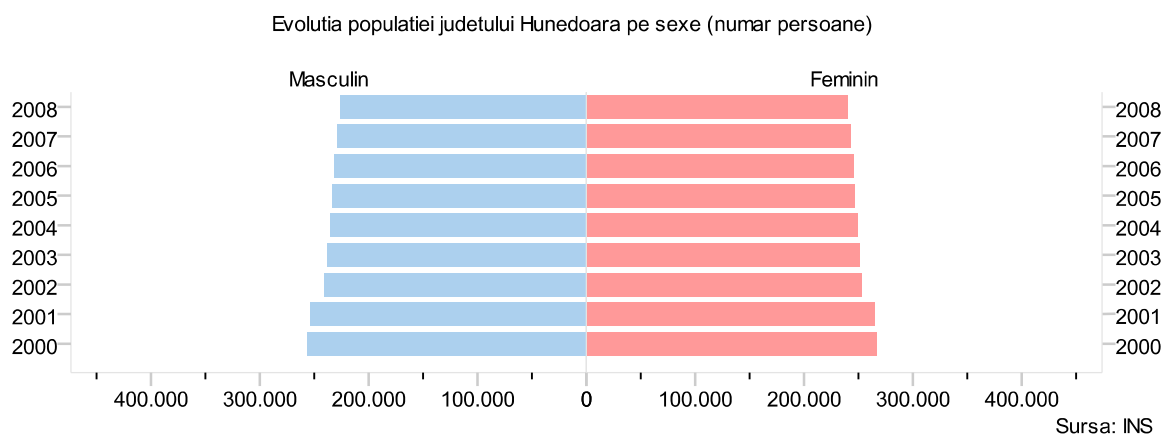
Graficul 33.

Județul Caraș-Severin avea la 1 ianuarie 2008 o populație de 324.236 locuitori împărțită pe sexe după cum urmează: 166.161 femei și 158.075 bărbați. La fel ca în cazul celorlalte județe și la nivelul județului Caraș-Severin avem de-a face cu scădere a populației pe cele 2 sexe.

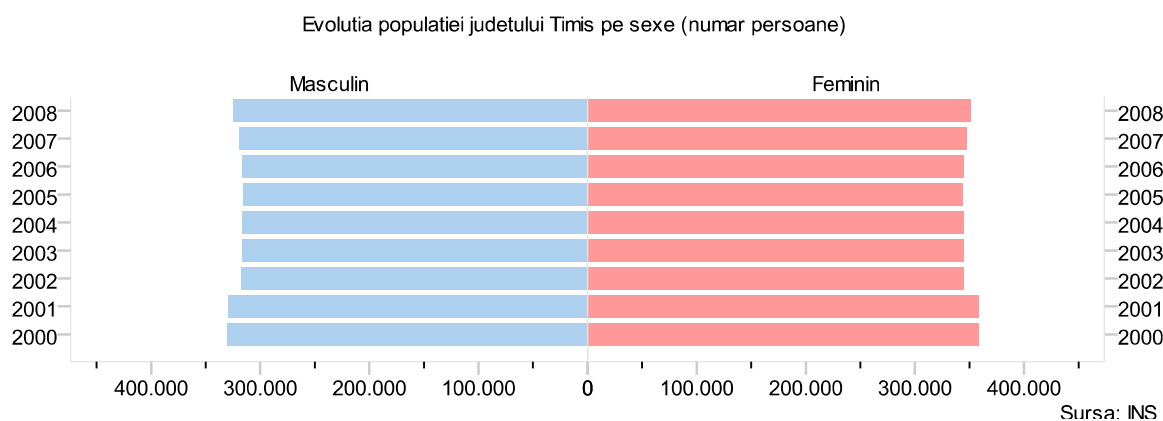
Graficul 34.

În cadrul județului Hunedoara, s-a manifestat de-a lungul perioadei analizate cea mai puternică scădere a populației. În ceea ce privește distribuția pe sexe, în Hunedoara la 1 ianuarie 2008 trăiau 466.586 locuitori, dintre care 240.090 femei și 226.496 bărbați.

Graficul 35.

Județul Timiș, cel mai mare județ al regiunii din punct de vedere al populației – 676.360 locuitori, manifestă la 1 ianuarie 2008 cea mai mare diferență în ceea ce privește raportul feminin – masculin: 351.525 femei și 324.835 bărbați.

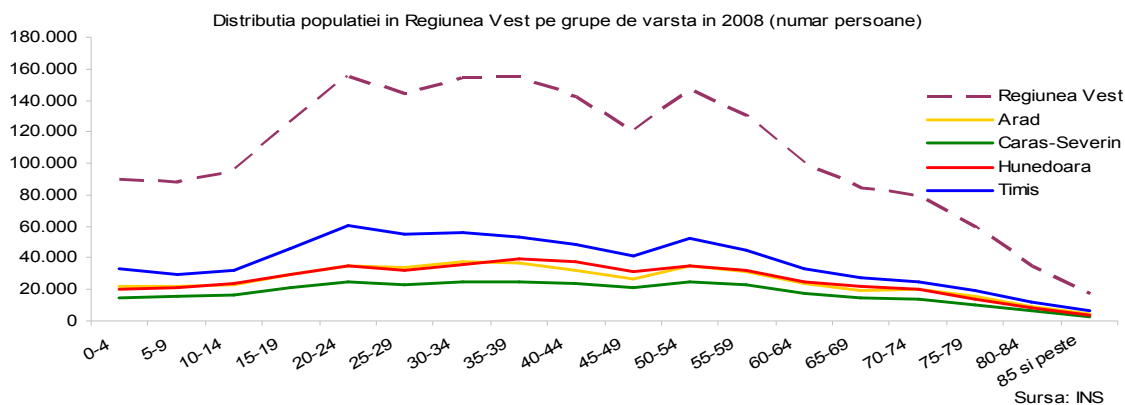

Graficul 36.

Structura populației pe vârste

Structura populației după vârstă a cunoscut și ea schimbări importante. Ele corespund acelei faze care se numește tranziția vârstelor, în sensul afirmării îmbătrânirii demografice. Acest proces este valabil pentru orice populație. Vârsta este o caracteristică continuă, care pe intervalul de la 0 la n ani, poate lua un număr infinit de valori care să difere între ele printr-un interval de timp oricât de mic. În acest sens, am analizat structura populației la nivelul anului 2008, având în vedere faptul că cele mai multe date disponibile vizează acest moment²⁰.

²⁰ Constantin Vert, *Geografia populației: teorie și metodologie*, Timișoara, Editura Mirton, 2001, pag. 93.

Graficul 37.

La 1 ianuarie 2008 în Regiunea Vest, vârsta medie²¹ era de 39,6 ani, iar vârsta mediană²² era de 37 de ani.

Per ansamblu, se poate observa că la nivelul celor patru județe ale Regiunii Vest, curbele descrise de distribuția populației pe vârste, sunt asemănătoare și fluctuează în aceeași măsură, relevând structuri demografice asemănătoare.

Analiza intervalului de 15-64 de ani, considerat segmentul de populație activă, relevă următoarele trăsături:

- existența unui total de 126.063 de persoane, pe intervalul de 15-19 ani, care tinde să crească o dată cu creșterea vârstei atingând punctul maxim de 155.193 de persoane pe intervalul 35-39 de ani, aceasta fiind de altfel și cel mai important segment de vârstă;
- pe intervalul 40-44 de ani, populația tinde să scadă brusc la un total de 142.445 de persoane, această situație fiind prezentă la nivelul tuturor județelor componente;
- următorul punct de creștere se situează pe intervalul 50-54 de ani fiind vorba de 146.484 de persoane, nivel comparabil cu intervalul de 25-29 de ani;

Segmentul de 15-19 ani reprezintă un prag critic din punct de vedere demografic, în această situație fiind persoanele născute în perioada 1990-1995, adică imediat după momentul 1989, marcată de o oarecare incertitudine și când s-a legalizat avortul.

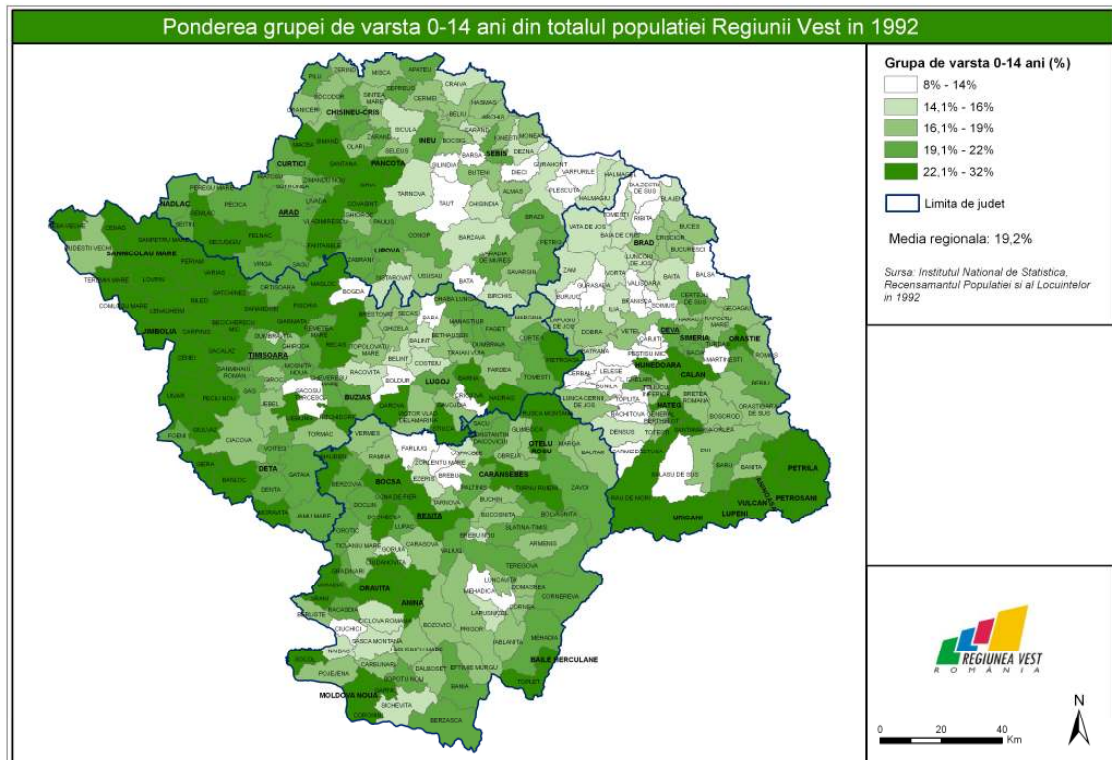
Analiza intervalelor de vârstă mai tinere relevă scăderea bruscă a populației regionale generând în 2007 un volum al populației pe intervalul 0-4 ani comparabil cu cel al populației îmbătrânite (65-69 de ani).

Hărțile de mai jos redau distribuția populației regiunii la recensămintele din 1992 și 2002 pentru trei grupe mari de vârstă și anume: 0-14 ani, 15-59 ani și peste 60 ani. Din punct de vedere al repartiției geografice, estul județului Arad și nordul județului Hunedoara se remarcă printr-un procent foarte scăzut al populației sub 14 ani, dar cu o pondere ridicată a populației peste 60 ani. La polul opus, vestul județelor Timiș și Arad, precum și Valea

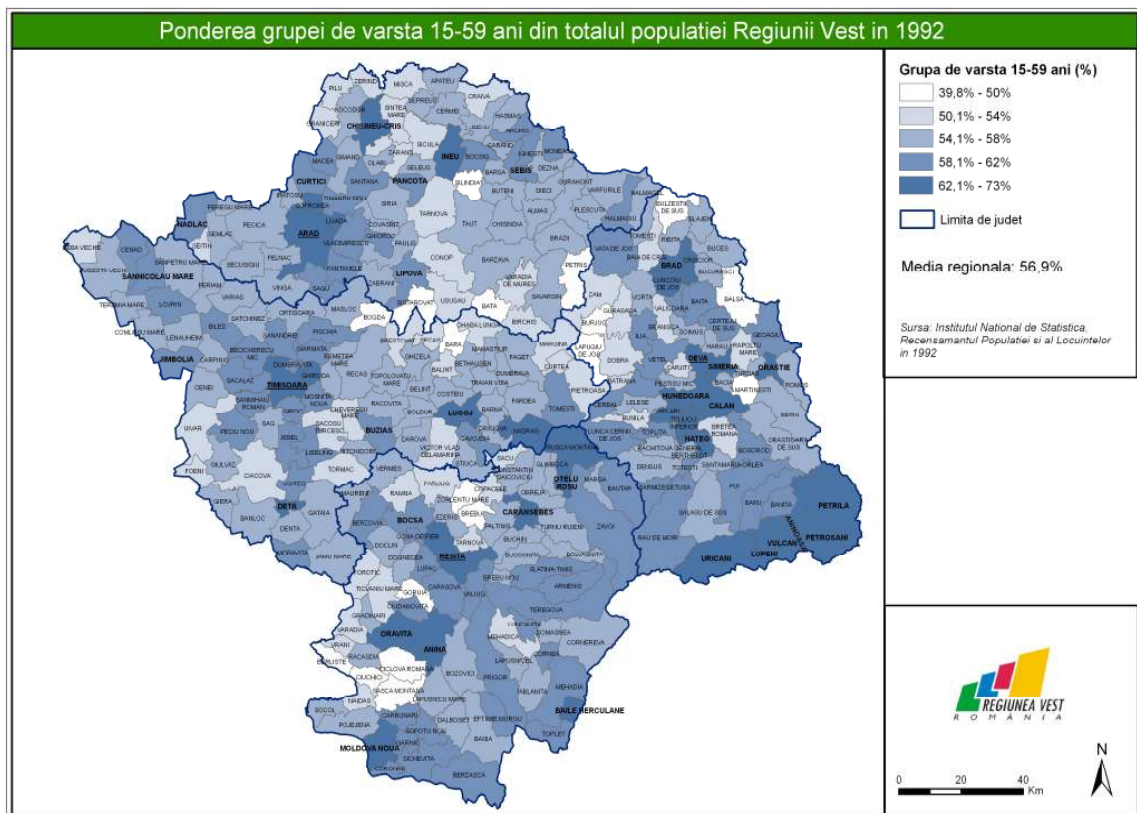
²¹ Calcule proprii conform definiției: Vârsta medie se determină ca medie aritmetică ponderată a vârstelor exprimate în ani.

²² Calcule proprii conform definiției: Vârsta mediană este vârsta la care exact jumătate din populație este mai bătrână și jumătate este mai tânără.

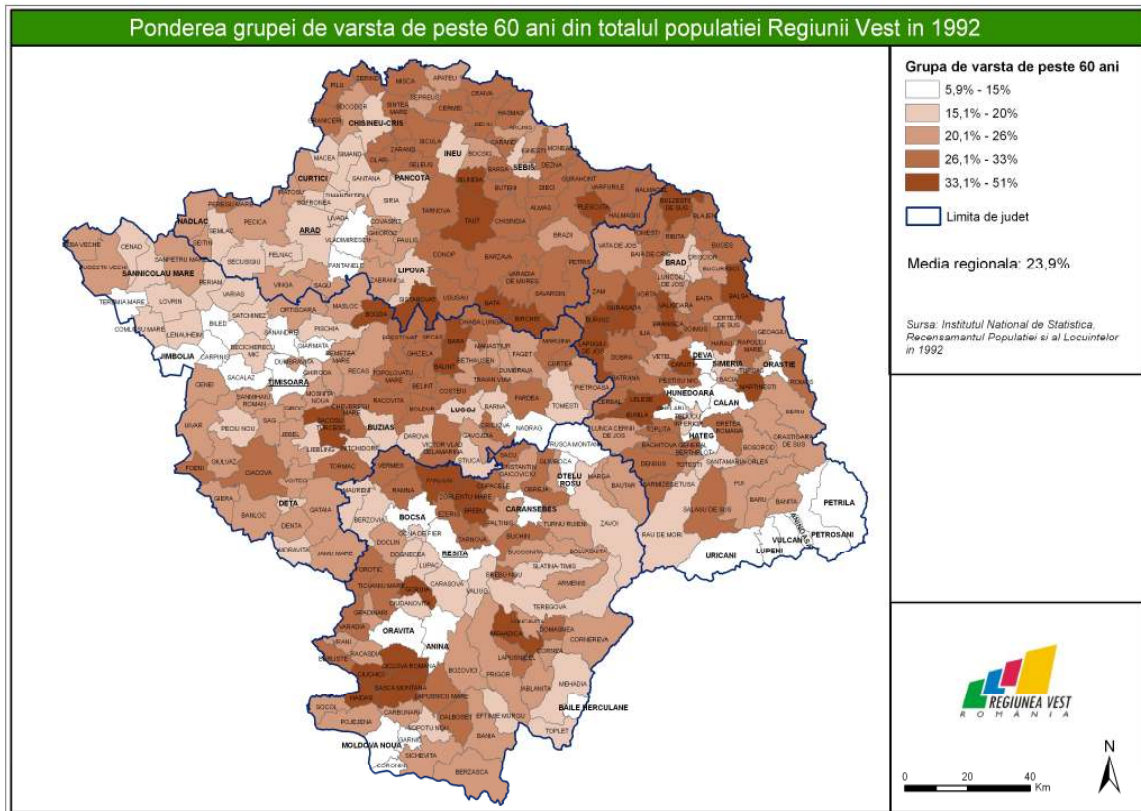
Giului înregistrează cel mai ridicat procent al populației sub 14 ani, respectiv cea mai scăzută rată a populației peste 60 ani.

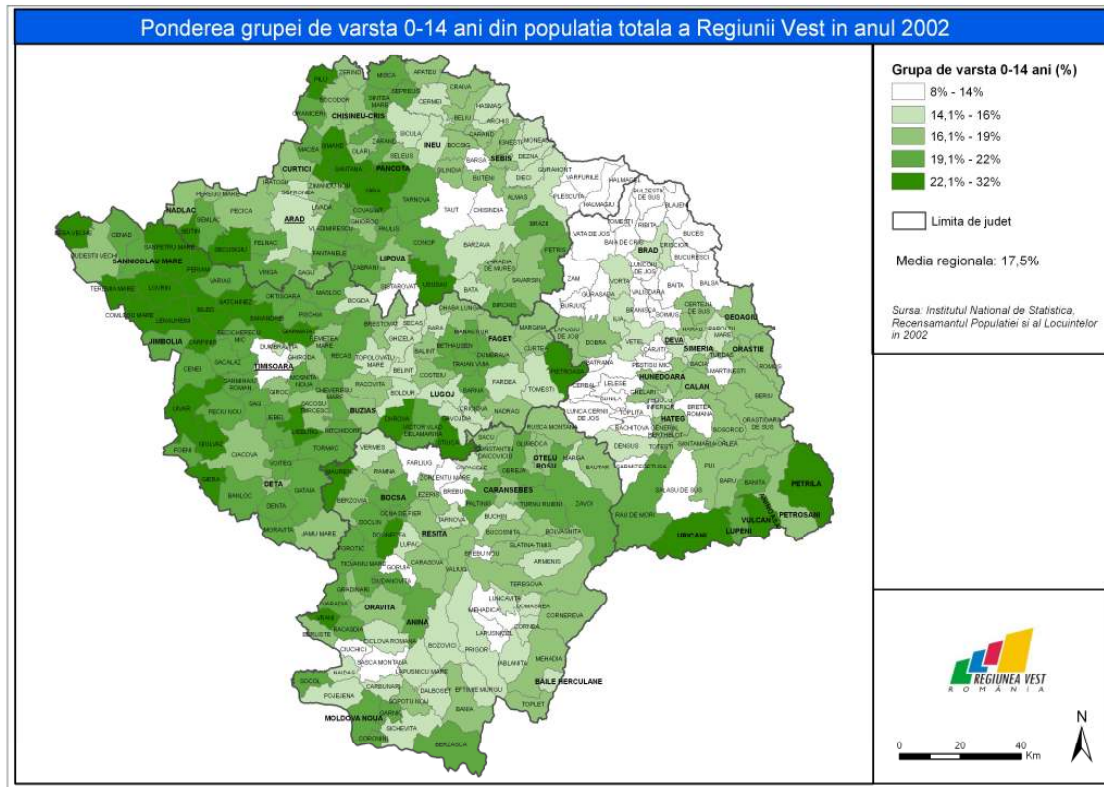
Harta 28. Ponderea grupe 0-14 în total populație Regiunea Vest în 1992

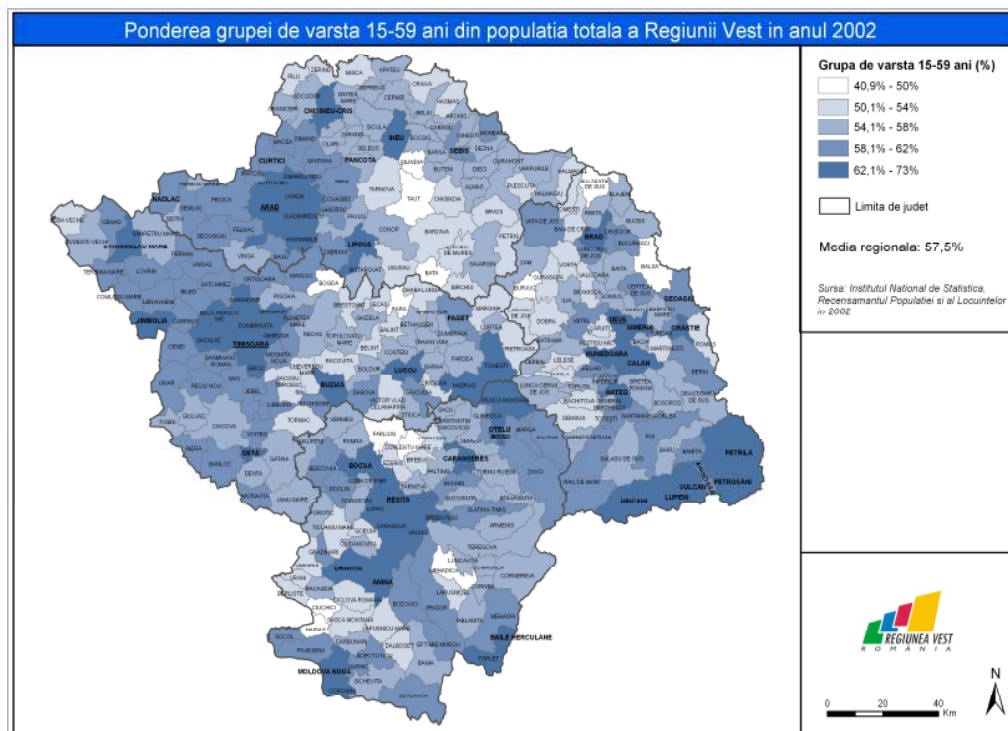
Harta 29. Ponderea grupe 15-59 în total populație Regiunea Vest în 1992

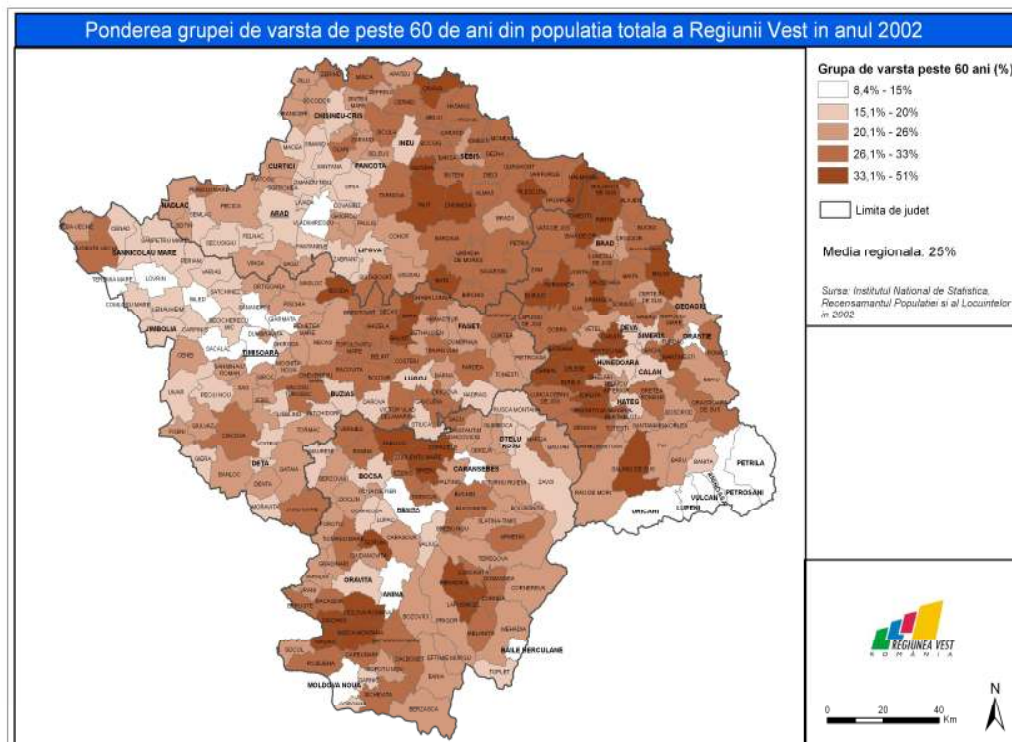
Harta 30. Ponderea grupei peste 60 de ani în total populație Regiunea Vest în 1992

Harta 31. Ponderea grupei 0-14 în total populație Regiunea Vest în 2002

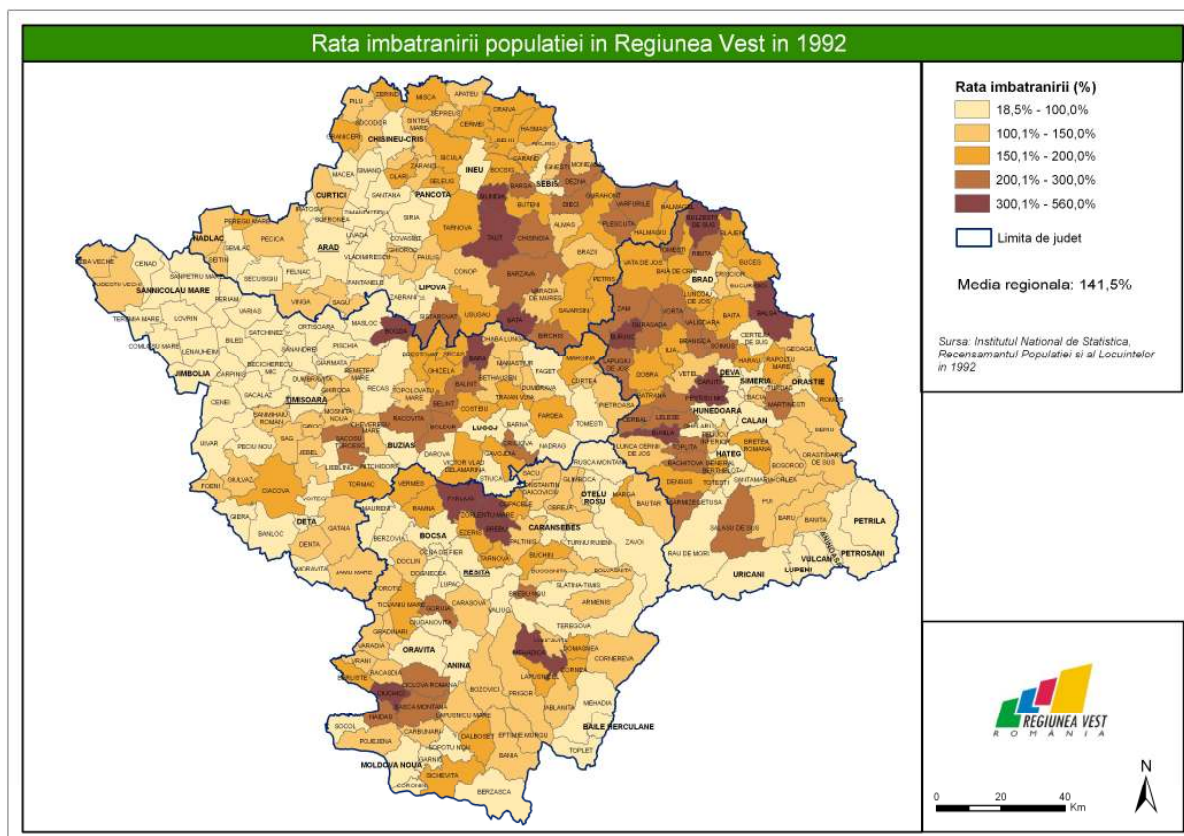

Harta 32. Ponderea grupeii 15-59 în total populație Regiunea Vest în 2002

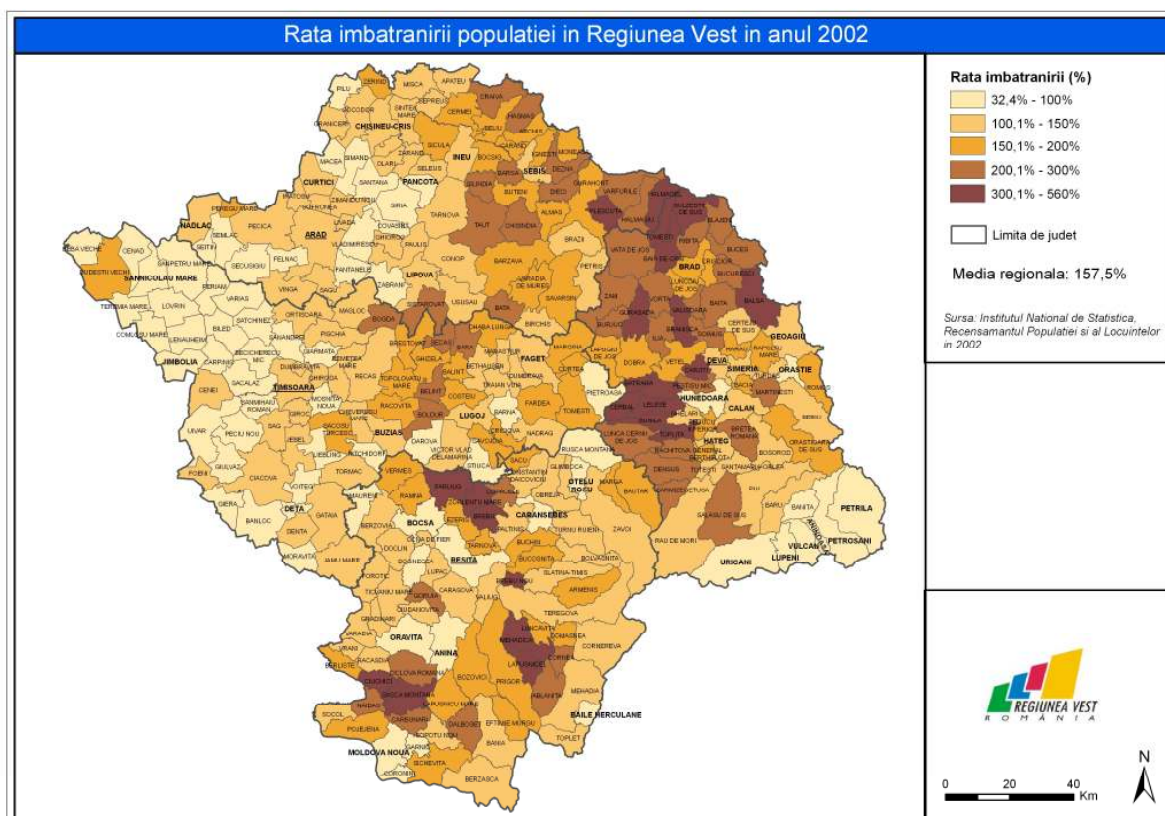

Harta 33. Ponderea grupeii peste 60 de ani în total populație Regiunea Vest în 2002

Un fenomen demografic îngrijorător care a început să ia amploare după 1990 este cel al îmbătrânirii populației, care se măsoară prin rata îmbătrânirii populației, adică raportul dintre populația de peste 60 ani și populația sub 14 ani. În hărțile următoare, este redată această rată la recensămintele din 1992 și 2002. Acest fenomen este mai pronunțat, așa cum reiese și din hărți, pe teritoriul Munților Apuseni din județul Arad și Hunedoara. Cauzele principale ale acestei îmbătrâniri a populației sunt pe de o parte scăderea natalității și menținerea crescută a ratelor mortalității, inclusiv a mortalității infantile, iar pe de altă parte amplificarea fenomenului migrator dinspre arealele slab dezvoltate economic spre polii de atracție locali sau regionali.

Harta 34. Rata îmbătrânirii populație Regiunea Vest în 1992

Harta 35. Rata îmbătrânirii populație Regiunea Vest în 2002

În funcție de ponderea pe care cele trei mari grupe de vârstă le au în cadrul populației unei localități, a fost posibilă realizarea unor tipologii demografice. Astfel, au fost identificate statistic 6 tipuri posibile de structuri demografice pe grupe mari de vârstă folosind datele de la recensămintele din 1992 și 2002 (a se vedea hărțile de mai jos). Această tipizare a avut la bază calcularea abaterii de la media națională a ponderii fiecărei grupe de vârstă din fiecare localitate rezultând următoarele 6 tipuri posibile:

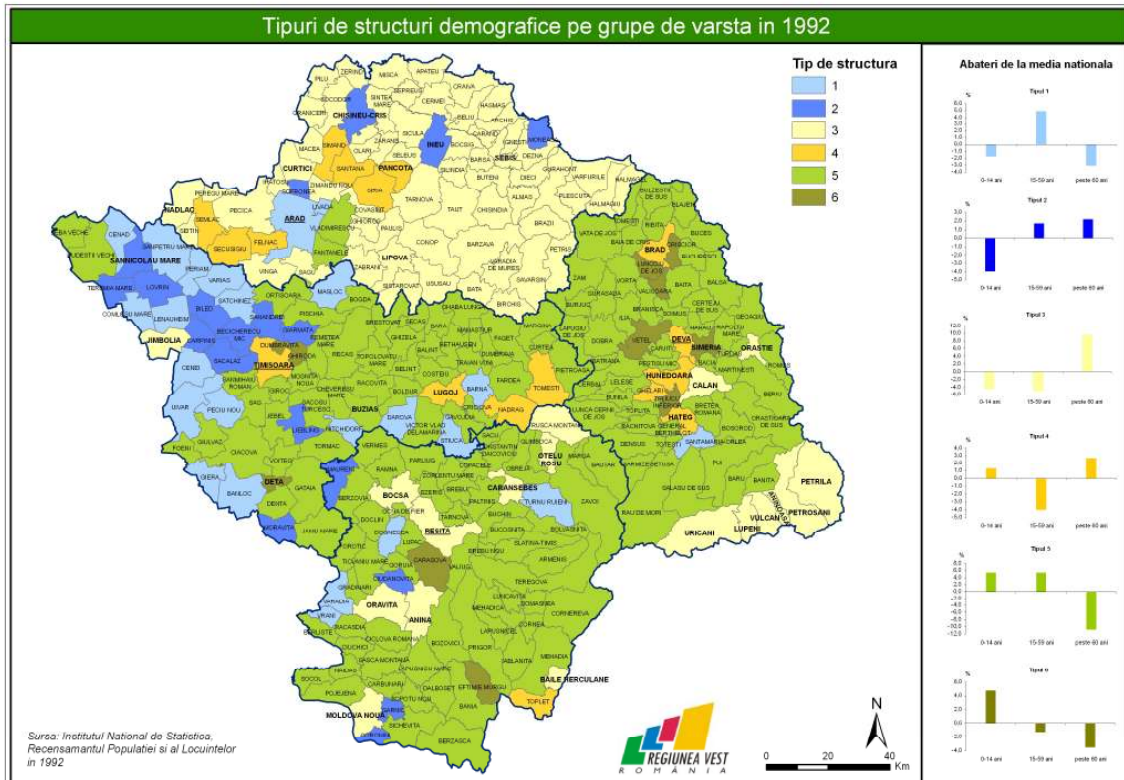
Tabelul 5. Tipuri de structuri demografice

Tip	Grupa de vârstă		
	0-14 ani	15-59 ani	Peste 60 ani
Tipul 1	Sub ponderea națională	Peste ponderea națională	Sub ponderea națională
Tipul 2	Sub ponderea națională	Peste ponderea națională	Peste ponderea națională
Tipul 3	Sub ponderea națională	Sub ponderea națională	Peste ponderea națională
Tipul 4	Peste ponderea națională	Sub ponderea națională	Peste ponderea națională
Tipul 5	Peste ponderea națională	Peste ponderea națională	Sub ponderea națională
Tipul 6	Peste ponderea națională	Sub ponderea națională	Sub ponderea națională

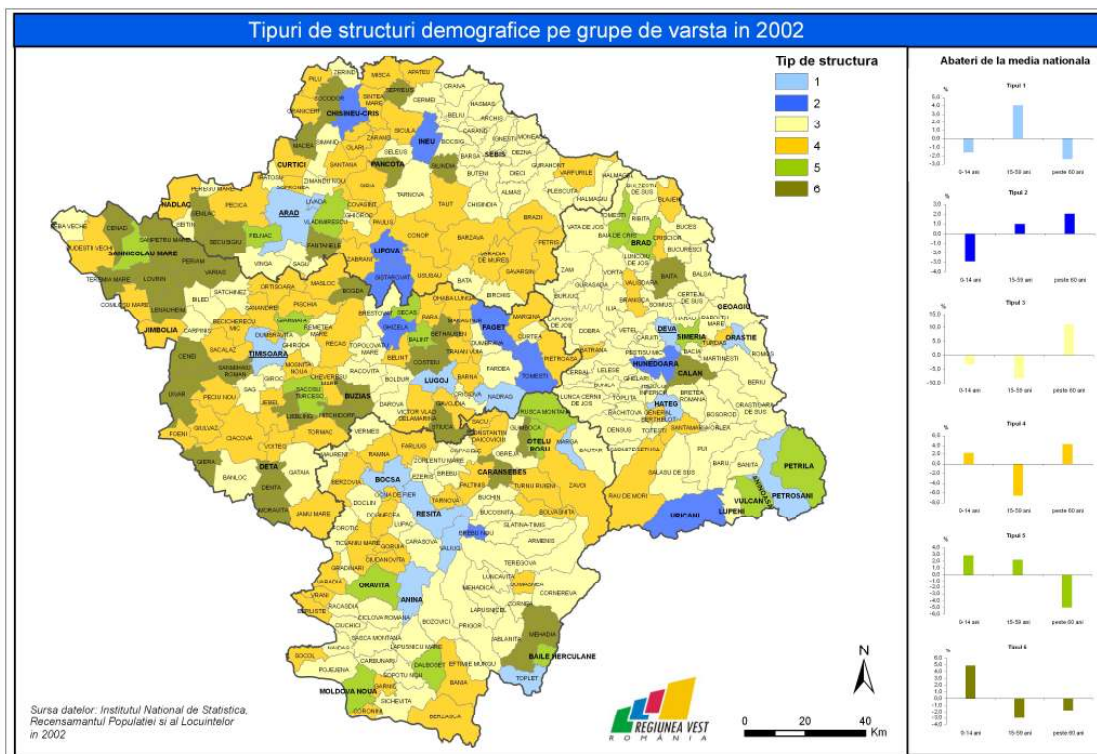
Sursa: Calcule proprii pe baza statisticilor INS

Comparând cele două hărți se pot observa cu ușurință modificările radicale care au avut loc în decursul celor 10 ani. În anul 1992 predomina structura demografică de tip 5 pentru județele Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș, indicând o grupă activă pentru piața forței de muncă și tip 3 pentru județul Arad, indicând o tendință de îmbătrânire, în timp ce în anul 2002 cele mai multe localități intrau în tipul 3 (indicând o tendință de îmbătrânire) și tipul 4 (surplus de populație foarte tânără și bătrână) ceea ce presupune costuri sociale ridicate.

Tot din punct de vedere cantitativ menționăm că variația tipului demografic între 1992 și 2002 a avut loc pentru 258 de localități reprezentând 85,1% din totalul acestora.

Harta 36. Tipuri de structuri demografice pe grupe de vârstă în 1992

Harta 37. Tipuri de structuri demografice pe grupe de vârstă în 2002

Analizând la nivel de județ cele 6 tipuri de structuri demografice pentru anul 2002 am observat următoarele aspecte:

- în Arad, se menține în principal tipul 3 (îmbătrânirea demografică) dar se evidențiază puternic și tipul 4 (predominanți foarte tineri și peste 60 de ani);

- în Caraș-Severin, situația demografică iese aproape total din tipul 5 (tineri și populație activă peste media națională) și intră în tipurile 3 și 4;
- în Hunedoara, din tipul 5 preponderent în 1992 se manifestă tipul 3 (surplus de populație bătrână);
- în Timiș, preponderent este tipul 4, dar se manifestă de asemenea în mod evident tipul 6 (surplus de populație foarte tânără, dar un deficit al ponderii populației în vârstă de muncă).

Tabelul 6. Tipuri demografice la nivel de județe

	Tip demografic 1992						Total	Tip demografic 2002						Total
	1	2	3	4	5	6		1	2	3	4	5	6	
Arad	2	4	60	7	2	0	75	2	4	33	26	2	8	75
Caras-Severin	4	4	9	1	57	2	77	6	1	37	24	6	3	77
Hunedoara	1	0	8	5	49	6	69	4	2	47	8	6	2	69
Timis	17	11	1	4	46	3	82	3	3	19	31	5	21	82
Total	24	19	78	17	154	11	303	15	10	136	89	19	34	303

Sursa: Calcule proprii pe baza statisticilor INS

În cele ce urmează este redată distribuția variației tipului demografic 2002 comparativ cu 1992 pe județe. Ponderea localităților din județul Arad este cea mai mică la nivelul variației (49,3%).

Tabelul 7. Variații ale tipului demografic 2002 față de 1992 la nivel de județ

Denumire județ	Arad	Nr	Variație tip demografic		Total
			da	nu	
			37	38	75
		%	49,3%	50,7%	100,0%
	Caras-Severin	Nr	76	1	77
		%	98,7%	1,3%	100,0%
	Hunedoara	Nr	67	2	69
		%	97,1%	2,9%	100,0%
	Timis	Nr	78	4	82
		%	95,1%	4,9%	100,0%
Total		Nr	258	45	303
		%	85,1%	14,9%	100,0%

Sursa: Calcule proprii pe baza statisticilor INS

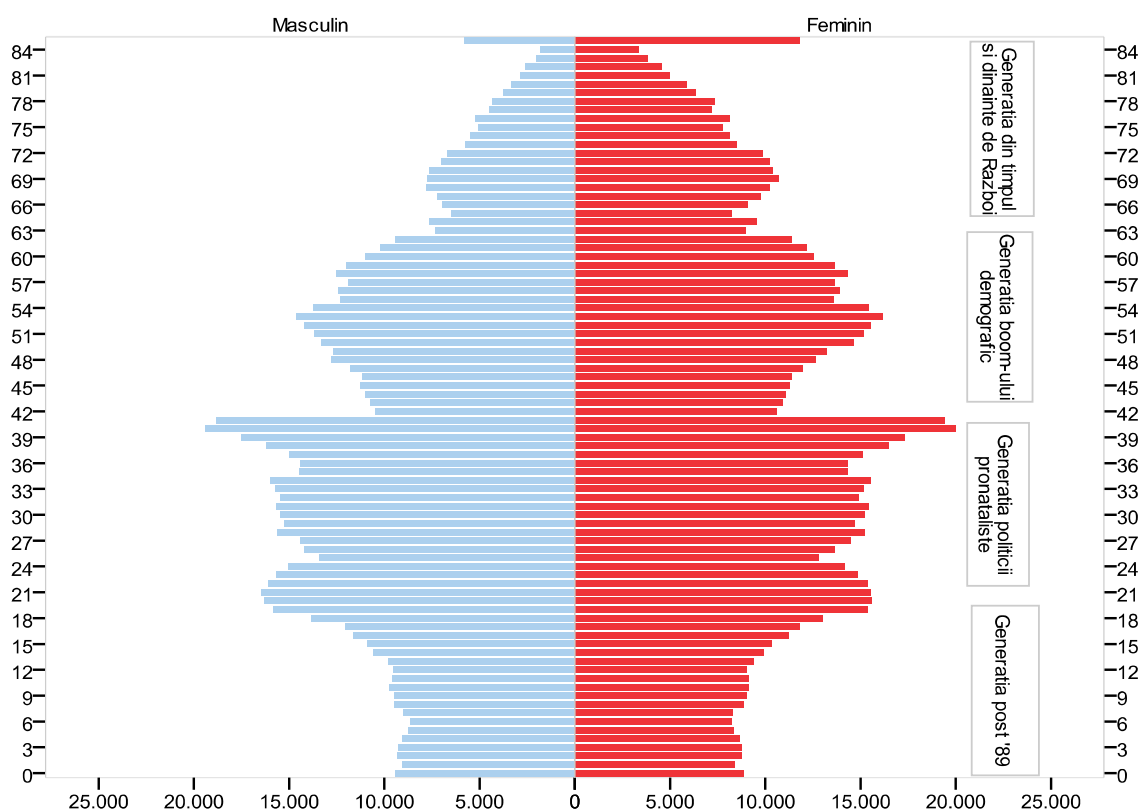
De asemenea, s-a observat că principalele localități care au suferit variații demografice de la un tip la altul sunt atât din categoria localităților cu până la 2500 de locuitori, cât și cea a localităților cu populație între 2.501-10.000. Acest fenomen a fost regăsit în toate cele 4 județe.

Structura populației pe vârste și sexe

Structura populației pe vârste și sexe se reprezintă grafic folosind ceea ce în literatura de specialitate este cunoscut sub numele de piramida demografică²³. Mai jos este redată piramida demografică pentru Regiunea Vest corespunzătoare populației de la 1 ianuarie 2008, care constituie un bun instrument de analiză a stării și evoluției populației.

²³ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 19.

Populatia Regiunii Vest pe varste si sexe 2008

Graficul 38.

Analiza distribuției populației pe grupe de vârstă și sex a relevat existența unei structuri aproape simetrice pe fiecare categorie de vârstă. Intervalul de vârstă cel mai numeros este cel de 35-39 de ani.

Calculul diferenței dintre populația masculină și feminină, a relevat un surplus de populație masculină pe intervalul 0-34 de ani, cea mai mare diferență situându-se pe intervalul 20-24 de ani de 4.062 de persoane.

Peste pragul de 34 de ani situația se modifică populația feminină depășește populația masculină, fenomenul devenind evident o dată cu creșterea intervalului de vârstă. Astfel, cel mai mare surplus al populației feminine de 14.528 de persoane se află pe intervalul 70-74 ani, confirmând teoriile demografice conform cărora femeile sunt mai longevive decât bărbații.

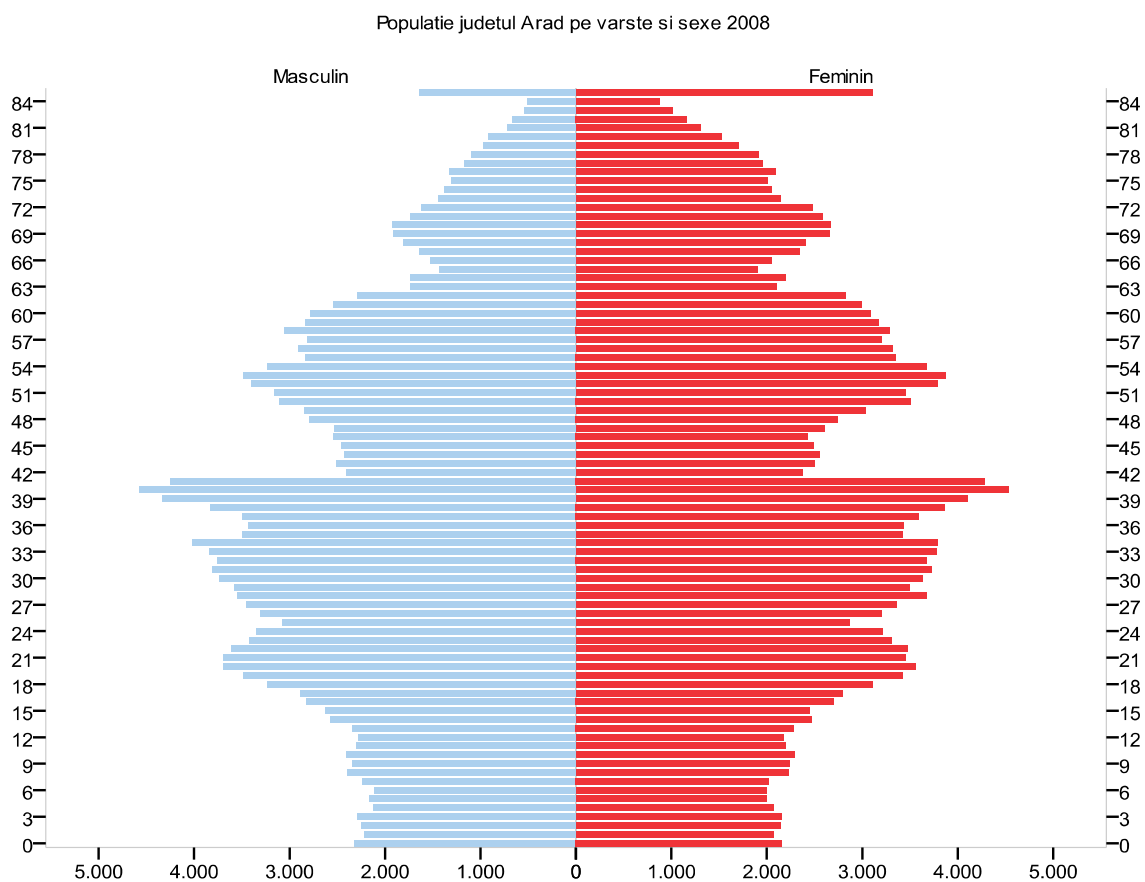
O altă trăsătură a piramidei demografice este aceea că populația situată pe intervalul 0-34 de ani reprezintă 44% din populație.

Pentru o mai bună înțelegere a contextului demografic vom reda piramida demografică pe grupe de vârstă și sex la nivelul fiecărui județ.

La nivelul județului Arad analiza distribuției populației pe grupe de vârstă și sex în anul 2008 a relevat existența acelorași trăsături demografice existente la nivelul Regiunii Vest, caracterizate prin:

- existența unei simetrii pe fiecare categorie de vârstă;

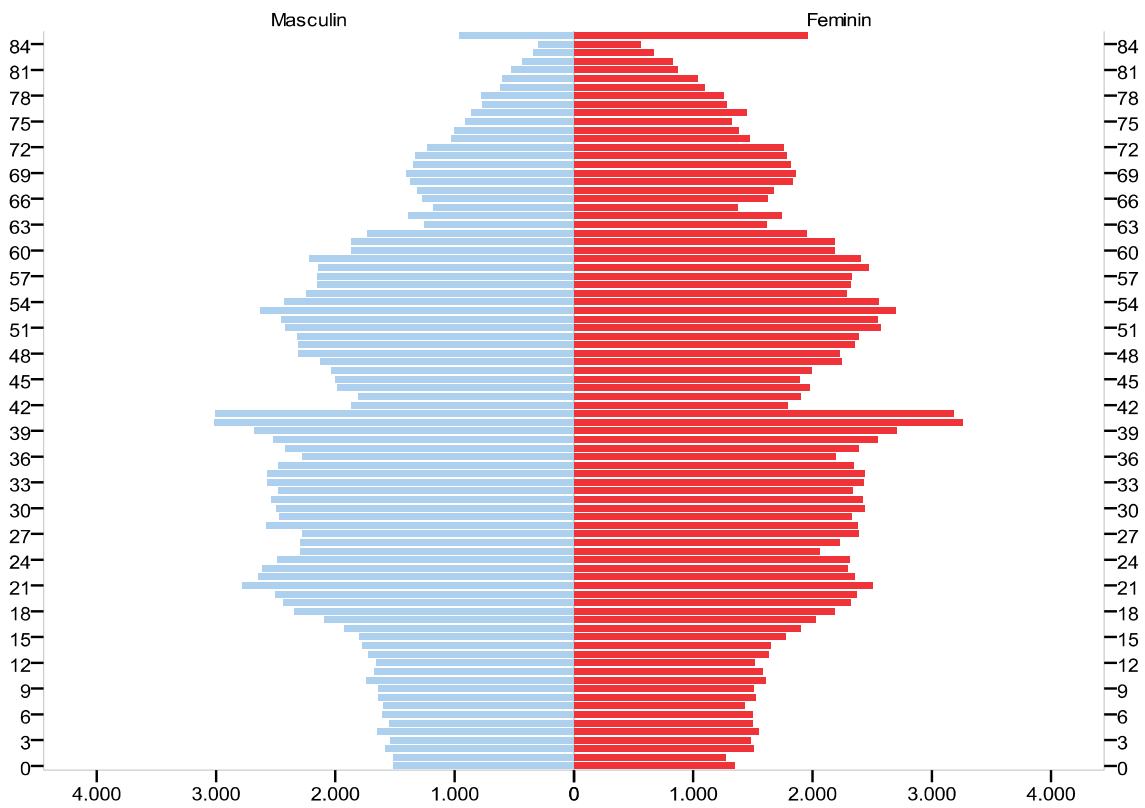
- existența unui surplus de populație masculină pe intervalul 0-39 de ani, respectiv a unui surplus de populație feminină peste acest interval;
- menținerea ponderii de 44% din populație pe intervalul de 0-34 de ani.

Graficul 39.

Analiza distribuției populației pe grupe de vârstă și sex corespunzătoare populației de la 1 ianuarie 2008 la nivelul județului Caras-Severin a relevat existența aproximativ a aceluiași trăsături demografice existente în Regiunea Vest. Singura modificare ține de existența unei ponderi ușor mai mici (43,3%) a populației pe intervalul de 0-34 de ani.

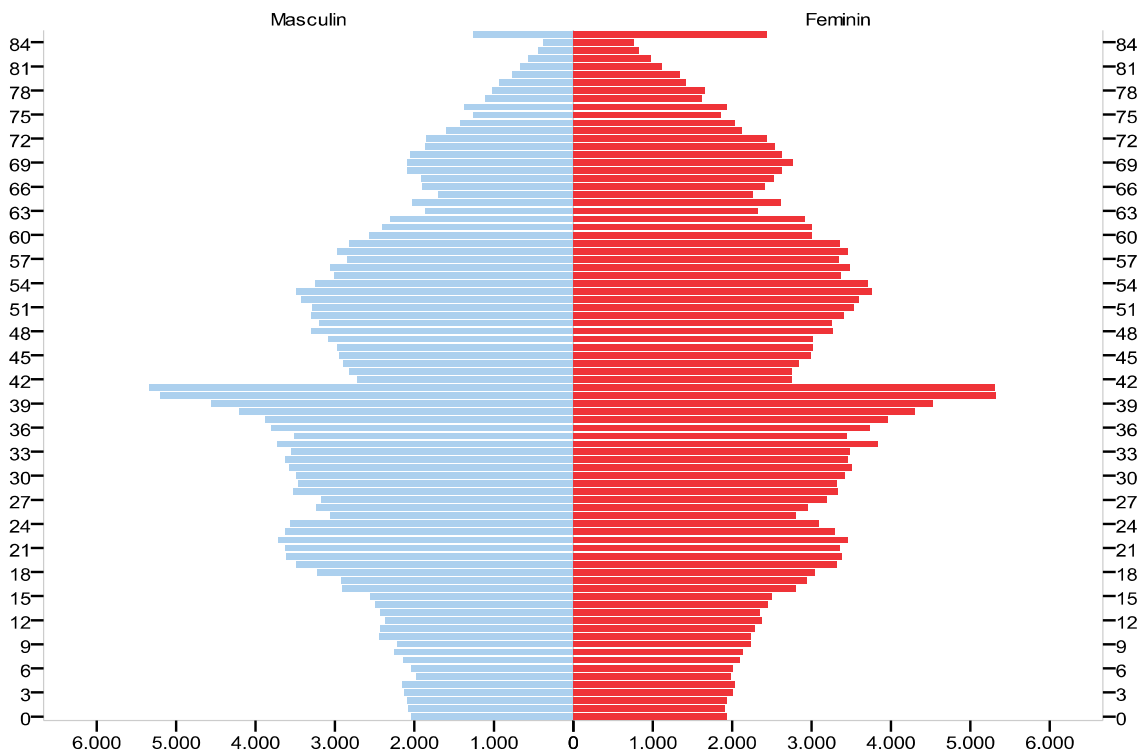
Populatie judetul Caras-Severin pe varste si sexe 2008

Graficul 40.

În cazul județului Hunedoara, distribuția populației pe grupe de vârstă și sex respectă tendințele demografice existente în Regiunea Vest. La fel ca în cazul județului Caraș-Severin există o pondere mai mică (42,3%) a populației pe intervalul de 0-34 de ani.

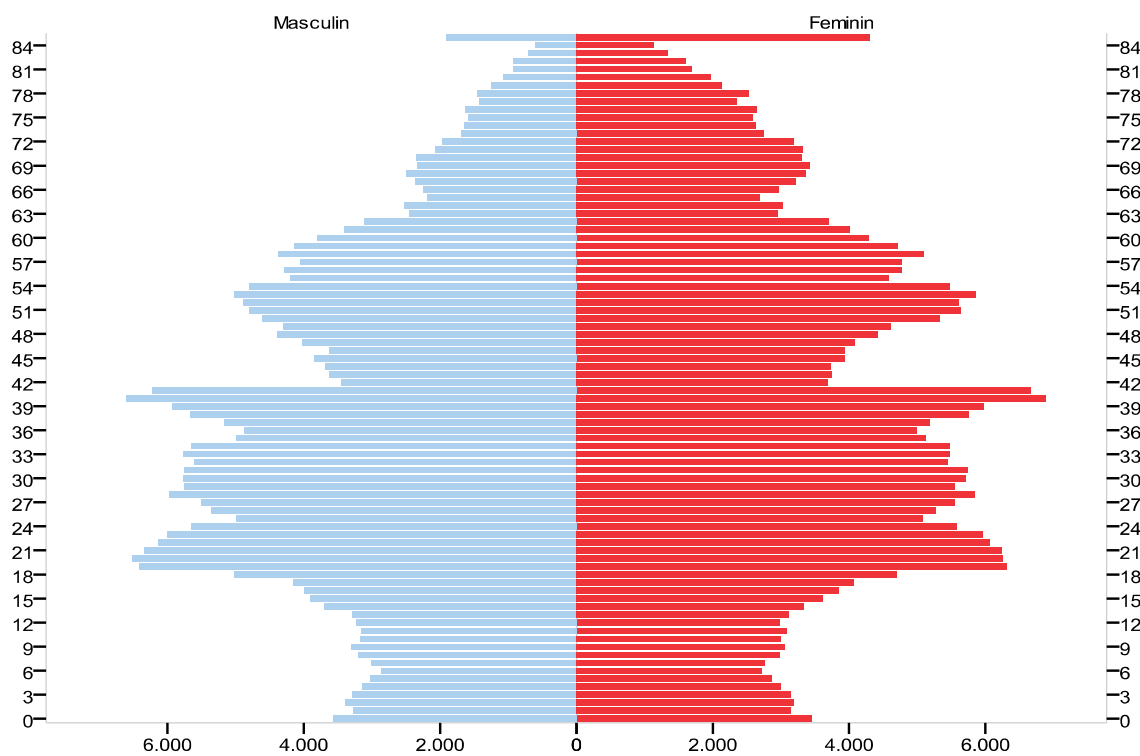
Populatie judetul Hunedoara pe varste si sexe 2008

Graficul 41.

La nivelul județului Timiș se poate observa existența unei ponderi mai mari (46,2%) a populației pe intervalul de 0-34 de ani. În afara acestei modificări, distribuția populației pe grupe de vârstă și sex în anul respectă tendințele demografice existente în Regiunea Vest.

Populație județul Timiș pe vârste și sexe 2008

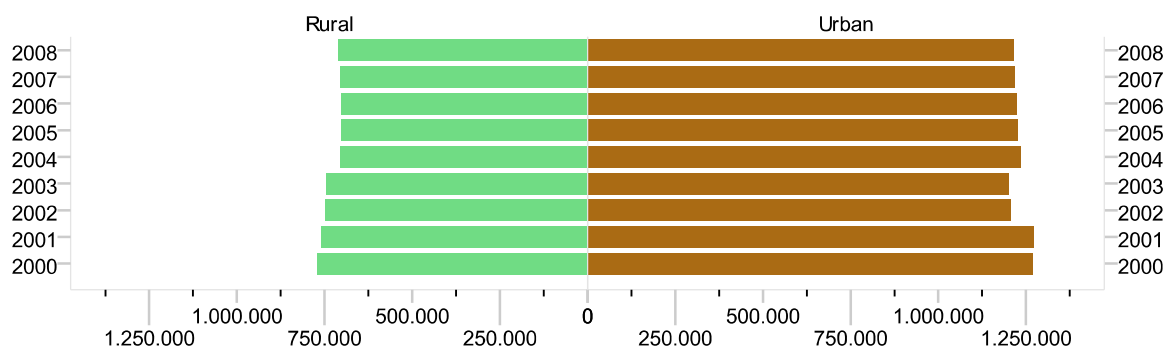
Graficul 42.

Structura populației pe medii de rezidență

Un alt parametru analizat se referă la distribuția populației pe medii de rezidență, având în vedere importanța dinamicii migrației între cele două spații.

Din perspectiva dinamicii evoluției populației Regiunii Vest, este redată în cele ce urmează evoluția populației pe medii de rezidență pe parcursul perioadei 2000-2008, metoda fiind reluată pentru fiecare județ în parte. La 1 ianuarie 2008 populația Regiunii Vest era împărțită din punctul de vedere al mediului de rezidență în 1.214.154 locuitori în mediul urban (63,1%) și 710.334 locuitori în mediul rural.

Evoluția populației Regiunii Vest pe medii de rezidență 2000-2008 (număr persoane)

Sursa: INS

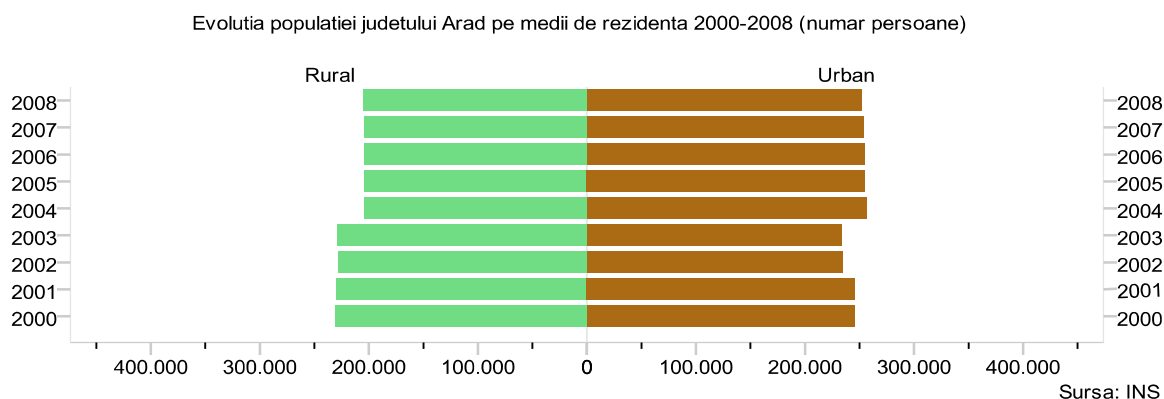
Graficul 43.

Evoluția populației pe cele două medii de rezidență în intervalul 2000-2008 a relevat per ansamblu o tendință generală de reducere a populației. În perioada analizată mediul urban a pierdut 54.452 de persoane, iar mediul rural 62.189 persoane.

Din punct de vedere al modului în care se manifestă dinamica populației la nivelul celor două spații, se poate observa că în spațiul rural scăderea este lină și fără fluctuații, semn că este influențată de fenomene demografice relativ stabile (ex. mortalitatea ridicată, natalitatea scăzută, etc).

La nivelul populației urbane însă, deși per ansamblu se constată o scădere a populației, în anii 2002-2003 are loc o scădere bruscă, Regiunea Vest pierzând peste 72.000 de persoane ulterior recuperând în 2004 peste 34.000 de persoane și reluându-și trendul descrescător. Această dinamică demografică din mediul urban se explică atât cu ajutorul evenimentelor macro-economice, cât și cu ajutorul indicatorilor demografici (migrație internă).

În cadrul județului Arad se poate observa faptul că raportul urban-rural este situat la valori apropiate la mijlocul perioadei de analiză (anii 2002-2003) și începe să crească către finalul acesteia în favoarea urbanului. Ponderea populației urbane în 2008 a fost de 55,1%.

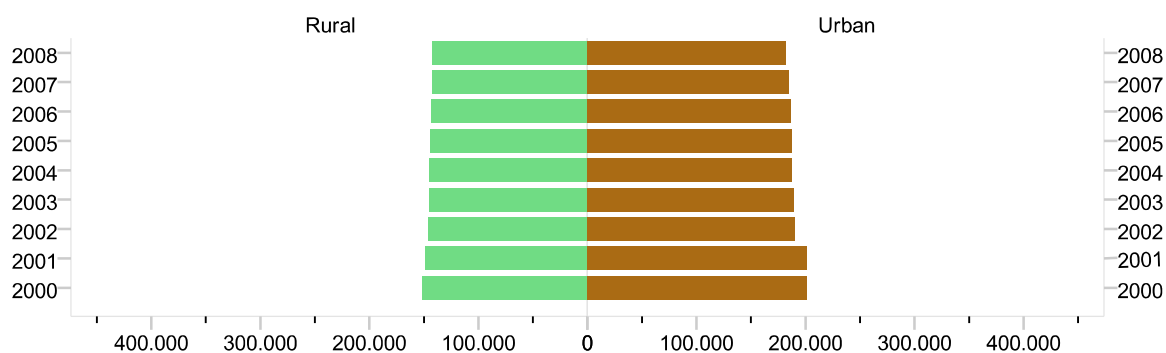

Graficul 44.

În cadrul județului Caraș-Severin, populația este localizată cu precădere în mediul urban în cele 8 orașe ale județului, chiar dacă de-a lungul perioadei se observă o reducere a populației urbane. Ponderea populației urbane la 1 ianuarie 2008 a fost de 56%.

Pragul descreșterii populației îl reprezintă intervalul 2001-2002 și se manifestă în urban accelerând dinamica fenomenului și rezultând o scădere de 19.765 persoane respectiv 9,8% din populația anului 2000.

Evolutia populatiei judetului Caras-Severin pe medii de rezidenta 2000-2008 (numar persoane)

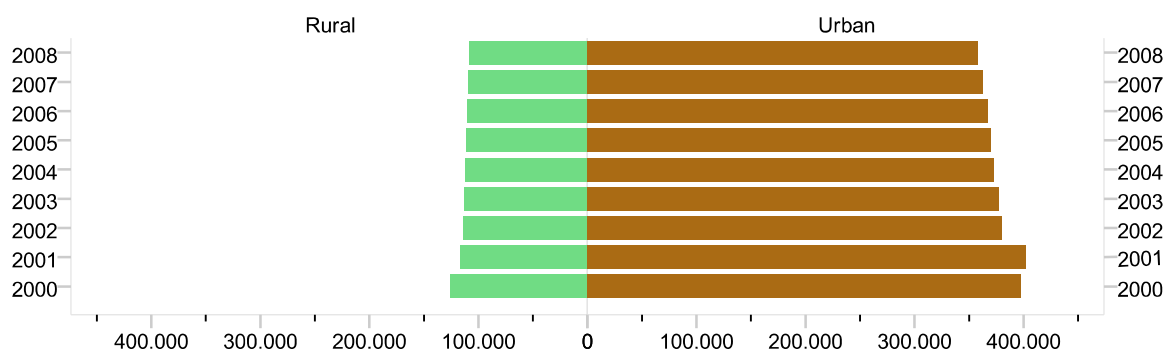
Sursa: INS

Graficul 45.

Județul Hunedoara este cel mai urbanizat județ din Regiunea Vest cu o pondere a populației urbane 1 ianuarie 2008 de 76,7%. Specificul preponderent urban asigură dinamicii populației caracteristici aparte coroborate în special cu factorul economic și cu migrația. Caracterul preponderent urban al zonei Valea Jiului și Valea Mureșului, coroborat cu densitatea ridicată a populației la nivel de județ asigură o probabilitate ridicată ca fenomenele demografice să se evidențieze în acest spațiu.

Județele Hunedoara și Caraș-Severin sunt județe care în ciuda gradului de urbanizare ridicat, pierd mai pregnant la nivelul populației urbane decât la nivelul celei rurale.

Evolutia populatiei judetului Hunedoara pe medii de rezidenta 2000-2008 (numar persoane)

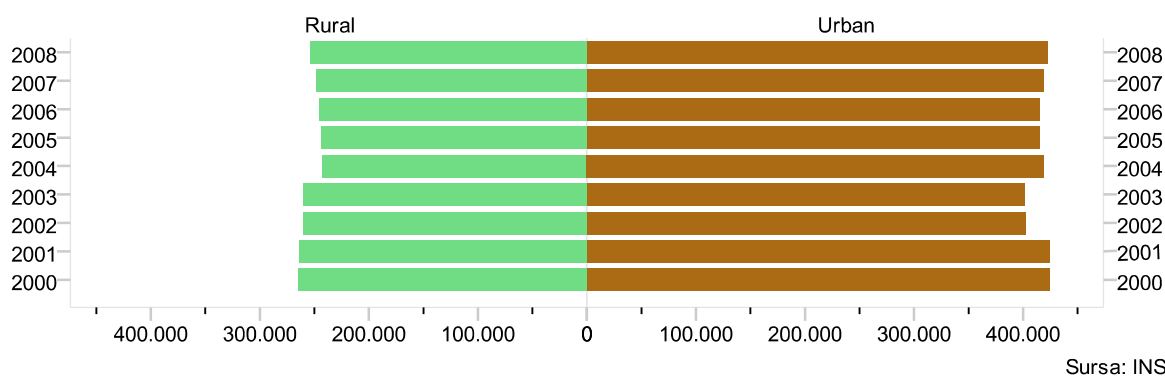
Sursa: INS

Graficul 46.

În cadrul județului Timiș, populația urbană este de 424.195 reprezentând 62,5%, iar cea rurală de 264.380. Populația urbană este concentrată cu precădere în orașul municipiu de județ, Timișoara concentrând 72,5% din totalul populației urbane.

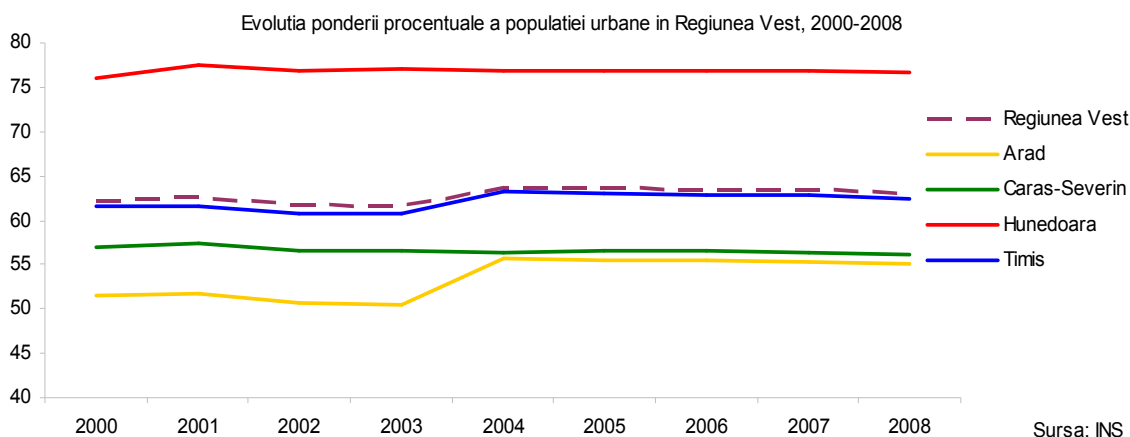
În ceea ce privește dinamica demografică se constată pierderea pe perioada 2000-2008 a unui total de 12.215 de persoane, reprezentând cea mai mică pondere la nivel regional respectiv 3,2% din populația județului în 2000. La această pierdere de populație contribuie în special pierderile din zona rurală, de 10.578 de persoane reprezentând o pondere de 4% din populația județului în 2000.

Evolutia populatiei judetului Timis pe medii de rezidenta 2000-2008 (numar persoane)

Graficul 47.

În vederea aprofundării analizei dinamicii populației în spațiul rural și urban, am realizat o analiză a evoluției ponderii procentuale a populației urbane, diferența de până la 100%, fiind reprezentată de cea rurală.

Graficul 48.

La nivelul Regiunii Vest se remarcă creșterea ponderii procentuale a populației urbane în 2008 comparativ cu 2000 cu 1,2%. Județul Arad înregistrează cea mai mare creștere a ponderii populației urbane cu 3,6%, fiind urmată de Timiș (1,2%) și Hunedoara unde creșterea este foarte mică (0,7%), dar unde valoarea ponderii populației urbane este cea mai mare. În Caraș-Severin fenomenul este invers, ponderea populației urbane scade cu 0,7%.

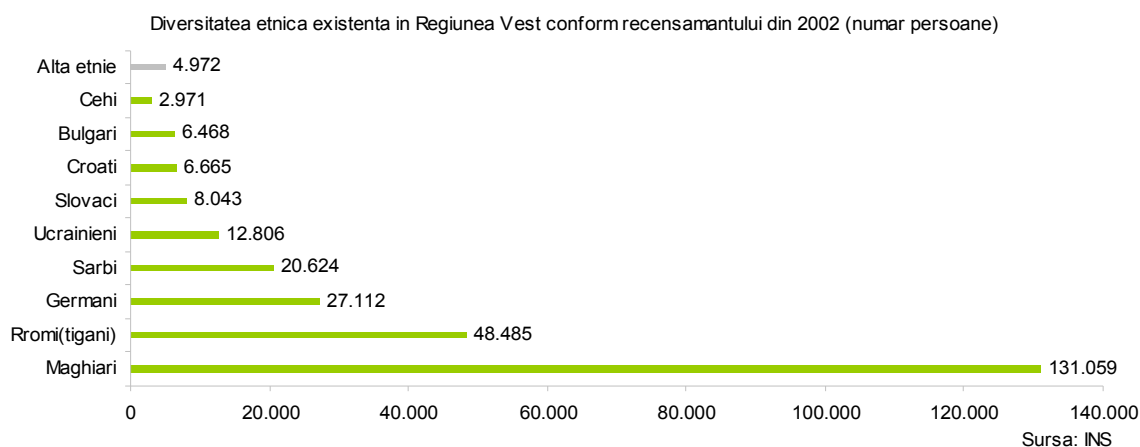
Structura etnică

Regiunea Vest este caracterizată printr-o diversitate etnică, datorată cursului istoric care a imprimat un profil multicultural și multilingvistic. Evenimentele istorice precum al doilea război mondial, instaurarea comunismului și momentul decembrie 1989 au determinat scăderea numărului diverselor etnii prin emigrația în diferite valuri (în special germanii și maghiarii). Totodată, după anul 1989 au apărut în România grupuri etnice noi (italieni, chinezi, etc).

Datele cu privire la structura etnică a populației Regiunii Vest sunt cele de la Recensământul Populației și Locuințelor din anul 2002. Conform acestor informații în

România trăiau 16 etnii, iar acestea puteau fi regăsite și în județele componente ale Regiunii Vest. În prezent 18 minorități, altele decât cea maghiară, au reprezentanți în Parlamentul României.

Cel mai mare grup etnic este cel al românilor, care număra la nivelul anului 2002 un total de 19.399.597 persoane. Principalele grupuri etnice sunt prezentate în graficul de mai jos.

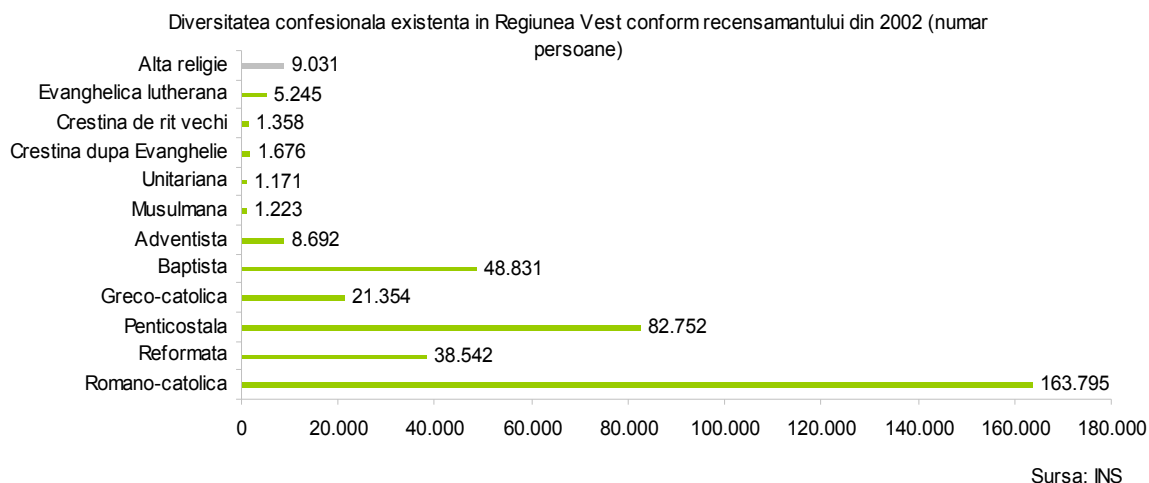
Graficul 49.

Diversitatea etnică rămâne o caracteristică puternică a cel puțin trei județe din patru ale Regiunii Vest. Această caracteristică are de suferit începând cu 1992, ca urmare a următorilor factori:

- creșterea procentajului de cetățeni români;
- diminuarea netă a comunităților de maghiari (cu deosebire în Arad și Timiș) și germani (în special în Caraș-Severin și Timiș) care, deși au locuit în România timp de câteva generații, au plecat definitiv în țările lor de origine. Reamintim aici faptul că în anii 1970 comunitatea germană a cunoscut deja o primă emigrare masivă prin politica de „răscumpărare” negociată între Bonn și București;
- creșterea slabă, în special în județul Arad, a comunității de rromi. Această creștere poate să însemne și că au existat mai mulți rromi care și-au revendicat această origine în 2002 față de precedentul recensământ, dar și datorită modelului de familie adoptat de acest grup etnic.

Structura profesională

Religia este cea mai înaltă expresie a vieții spirituale a omului. Ea este un indicator semnificativ al vieții culturale și morale a acestuia. Fiecare ființă umană e dotată cu rațiune, emoție și imaginație, însușiri ce o definesc ca atare.

Graficul 50.

Situația prezentă la nivelul Regiunii Vest din punct de vedere confesional scoate în evidență faptul că religia majoritară este cea ortodoxă, fiind vorba despre 18 251 823 de persoane. Celelalte confesiuni, în număr de 14, sunt caracteristice pentru 20% din populație. Cei mai numeroși sunt romano-catolicii, urmați de penticostali, bapțiști, reformați și greco-catolici.

4.5. Structura forței de muncă în Regiunea Vest

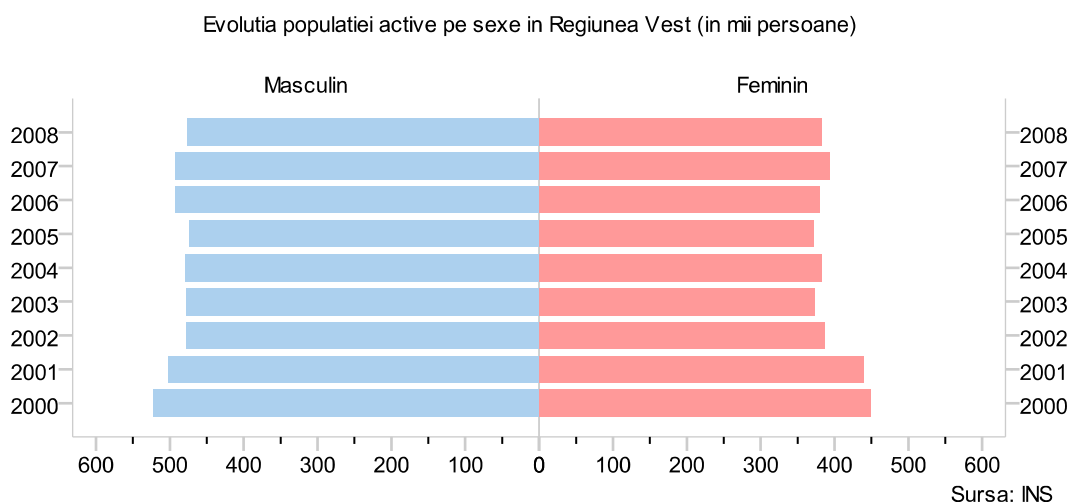
În cadrul prezentului studiu, discuția despre populație din perspectivă demografică a fost completată cu o analiză a populației prin prisma participării la activitatea economică, în calitate de forță de muncă. Sursa datelor o constituie Anuarul statistic 2008, iar pentru anul 2008, Cercetarea statistică asupra forței de muncă în gospodării (AMIGO).

În cadrul acestei părți a studiului, am analizat indicatori precum: populația activă, populația ocupată, șomajul, împreună cu ratele aferente. De asemenea, am analizat populația în funcție de principalele sectoare de activitate, precum și populația școlară ca principal input pentru oferta de forță de muncă.

Populația activă

Structura forței de muncă este în strânsă legătură cu dinamica populației, și constituie o premisă importantă în atragerea investițiilor și dezvoltarea unei regiuni. Din punct de vedere statistic, populația activă reprezintă acea parte din populație, care se încadrează în limitele legale de vârstă și sănătate, care potențial poate fi angajată la un moment dat²⁴.

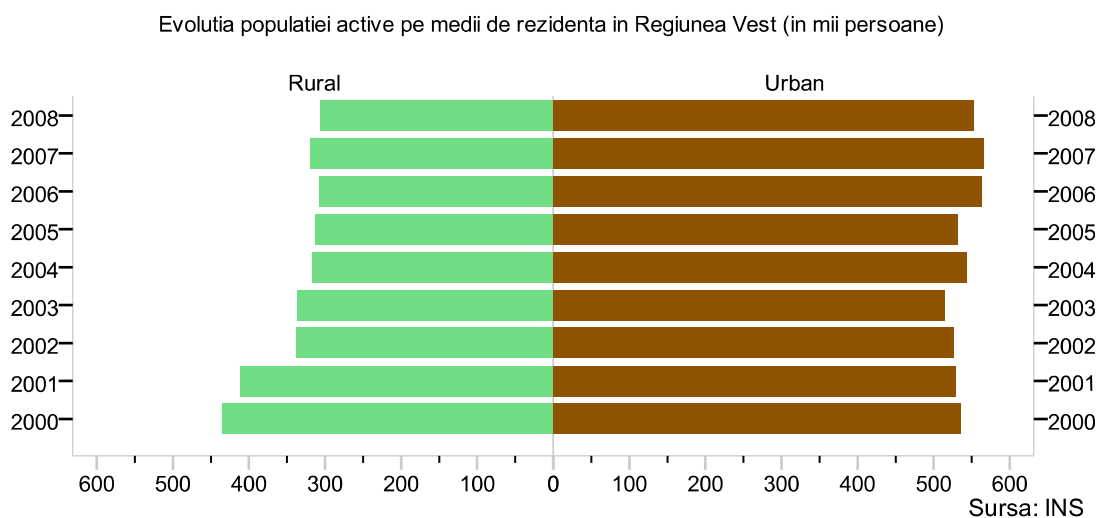
²⁴ *Balanța forței de muncă*, INS, București, 2009, pag. 7.

Graficul 51.

La nivelul anului 2008 Regiunea Vest dispunea de un total de 859.000 de persoane active, ceea ce înseamnă o reducere cu 112.000 de persoane față de 2000, ca urmare a scăderii demografice. Această fluctuație și scădere a populației active (chiar dacă în 2006-2007 se manifestă o anumită redresare), se observă în cazul ambelor sexe.

În ceea ce privește populația activă, pe medii de rezidență, la nivelul mediului rural avem de-a face cu 306 000 persoane active, rezultat al unei scăderi de 129.000 persoane în perioada 2000-2008, efect direct al migrației și îmbătrânirii populației.

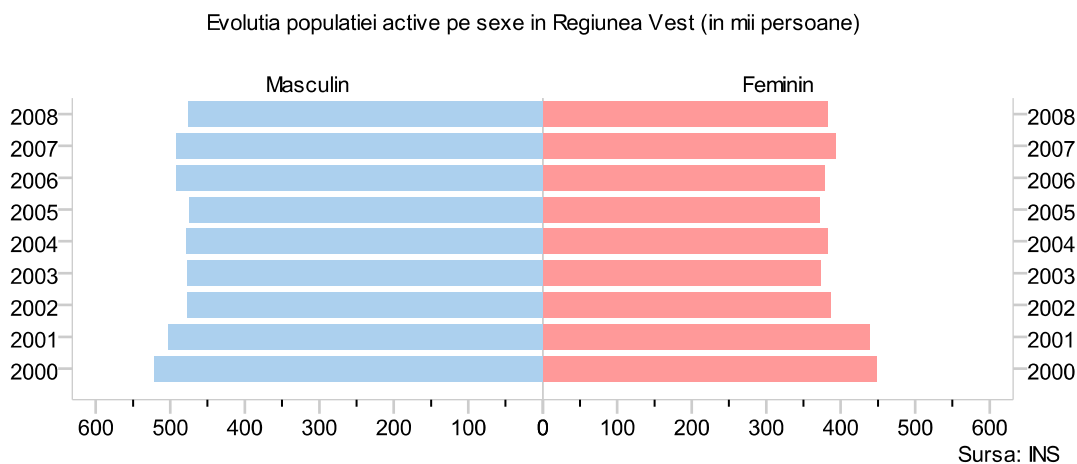
Graficul 52.

Pe fondul declinului demografic, populația activă din mediul urban înregistrează o creștere cu 30.000 de persoane în același interval. Per ansamblu în anul 2008 populația activă din mediul urban era de 553.000 persoane, ceea ce reprezenta 64% din totalul populației active din Regiunea Vest.

Principala problemă care se ridică în urma analizei acestui indicator este aceea că ceea ce este funcțional pentru urban, respectiv atragerea de forță de muncă tânără, este oarecum disfuncțional pentru rural, atât din punct de vedere economic, cât și demografic.

Populația ocupată

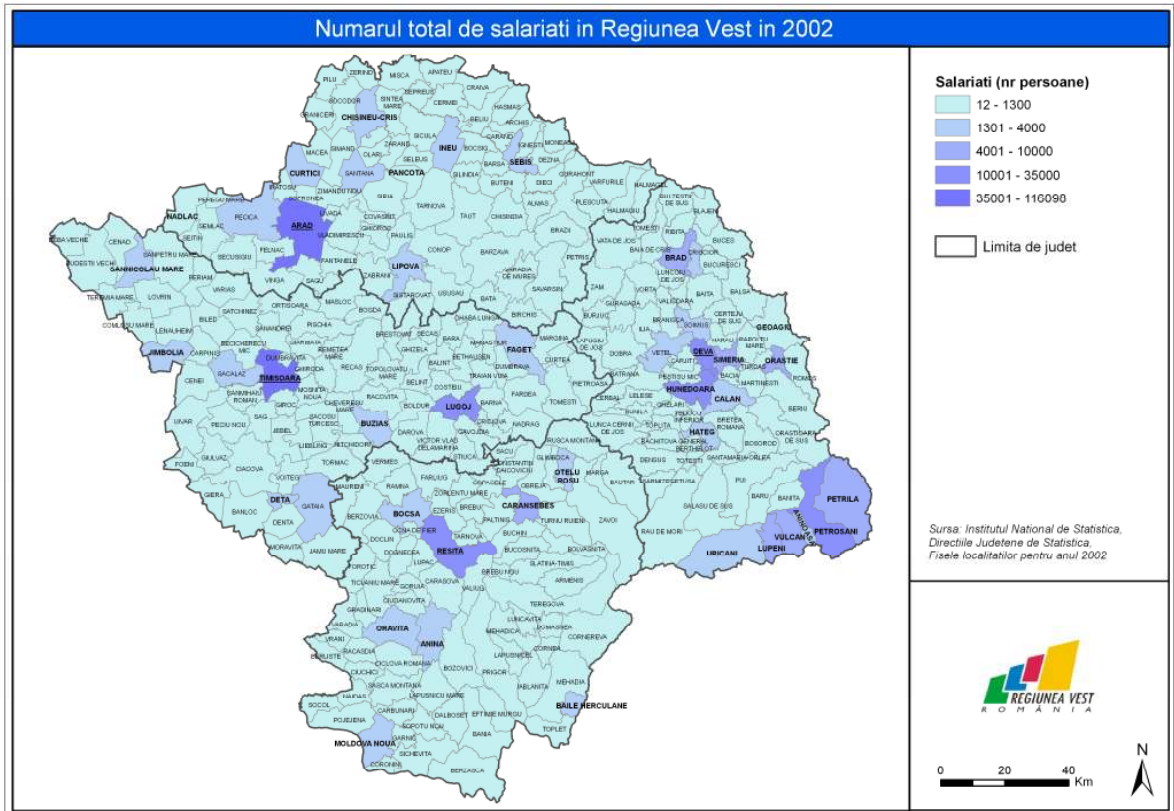
Populația ocupată este indicatorul care măsoară doar acea parte din populația activă care lucrează efectiv în economie²⁵. Analiza acesteia, reflectă la nivelul totalului existența a 810 000 de persoane ocupate ceea ce înseamnă o pierdere de 100 000 de persoane ocupate în intervalul 2000-2008. Astfel, scăderea populației în general a determinat scăderea populației active și indirect a atras scăderea populației ocupate.

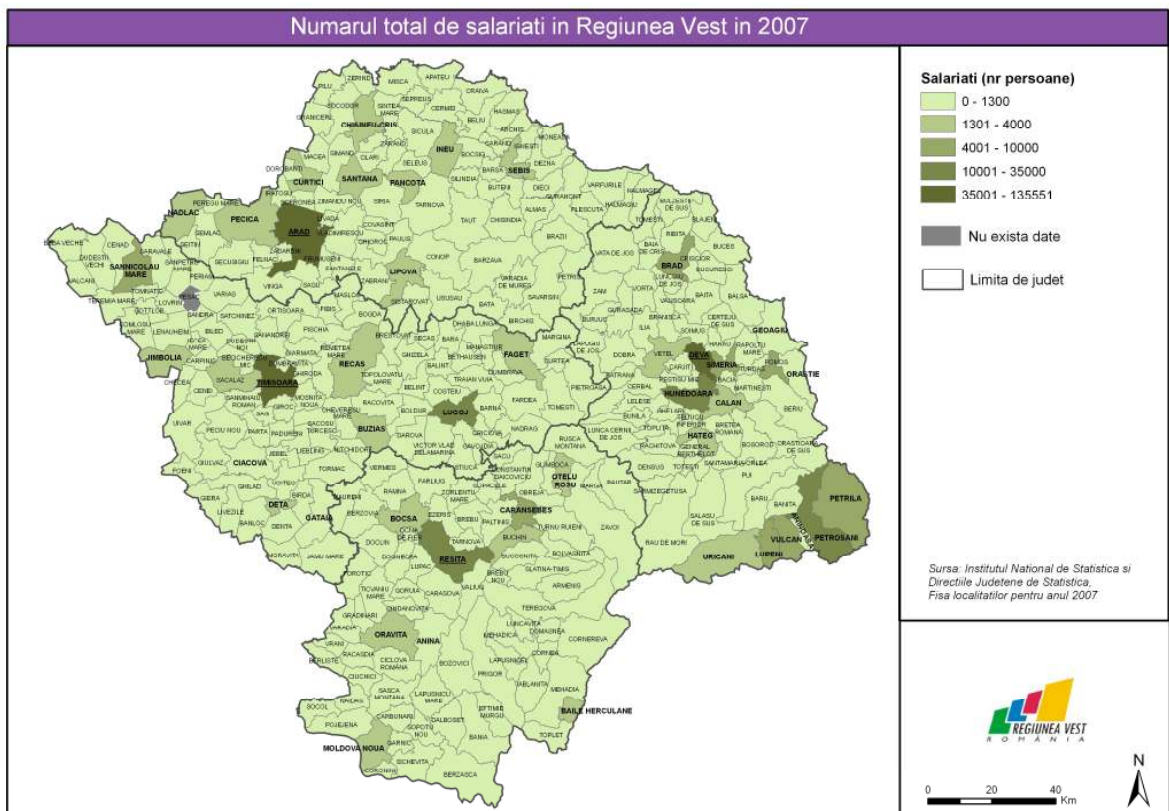
Graficul 53.

Per ansamblu, între 2000-2008, fluctuația populației ocupate reflectă dinamica fluctuației populației active pe categorii de sex. La nivelul anului 2008 din totalul populația ocupate populația masculină reprezenta 54%, iar cea feminină 46%.

²⁵ *Balanța forței de muncă*, INS, București, 2009, pag. 8.

Harta 38. Număr total salariați la nivel regional în anul 2002

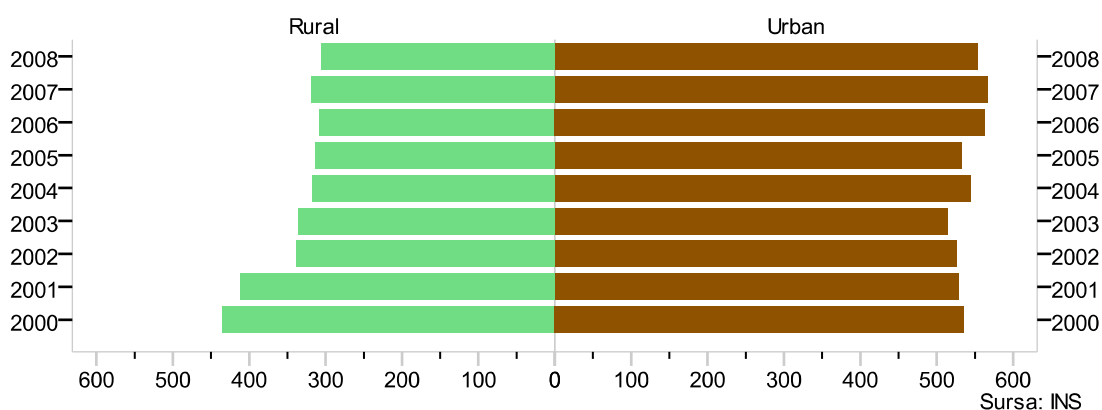

Harta 39. Număr total salariați la nivel regional în anul 2007

În ceea ce privește evoluția acestui indicator în funcție de mediu de rezidență, populația ocupată din mediul rural numără 299 000 persoane. De asemenea, raportul urban-rural din total populație ocupată este de 64% urban - 36% rural. Pentru perioada 2000-2008 avem de-a face cu o scădere de 141 000 de persoane în mediul rural, indicând mai multe evoluții posibile:

- restrângerea numărului de persoane angrenate în activități agricole de bază pe fondul „ineficienței” agriculturii la scară redusă;
- îmbătrânirea accelerată în mediul rural și ieșirea din evidența statistică a unei importante categorii demografice care continuă să desfășoare activități agricole de bază.

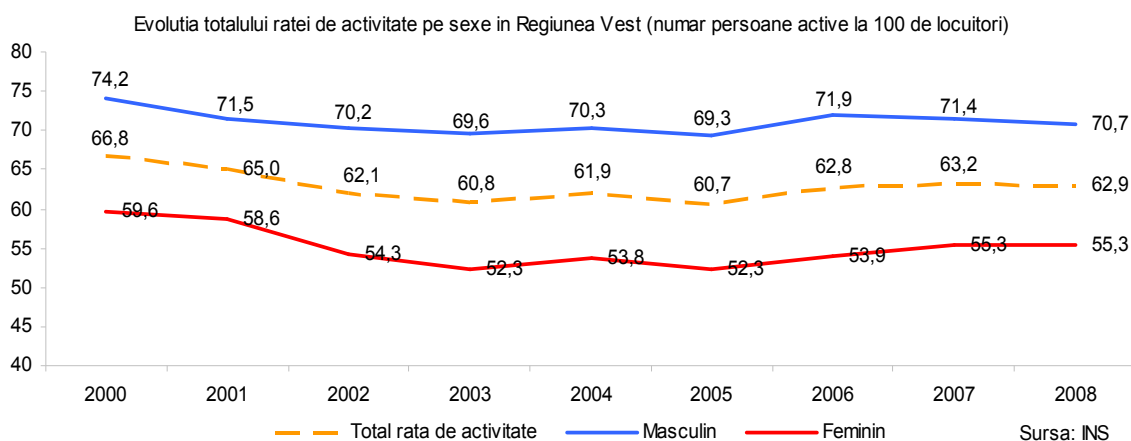
Evoluția populației active pe medii de rezidență în Regiunea Vest (în mii persoane)

Graficul 54.

Analiză comparativă rată de activitate – rată de ocupare

Rata de activitate reprezintă raportul dintre populația activă și populația totală în vârstă de 15-64 ani, exprimat procentual²⁶.

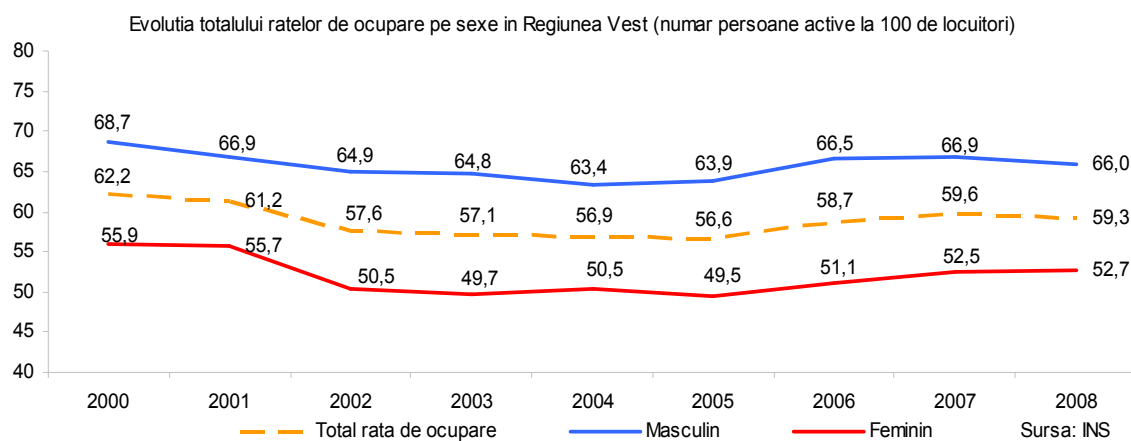
Graficul 55.

Din analiza ratei de activitate în funcție de sex se observă că nivelul regional este de 62,4%, diferențiat pe cele 2 sexe după cum urmează: 70,7% în rândurile populației masculine și 55,3% în rândurile celei feminine.

²⁶ *Balanța forței de muncă*, INS, București, 2009, pag. 8.

Trendul descris de totalul ratei de activitate, indică o scădere evidentă în anul 2008, atât în cazul femeilor, cât și în cazul bărbaților. Explicația are la bază îmbătrânirea generală a populației și dificultățile economice întâmpinate de companii ca manifestare a primelor efecte ale crizei economice.

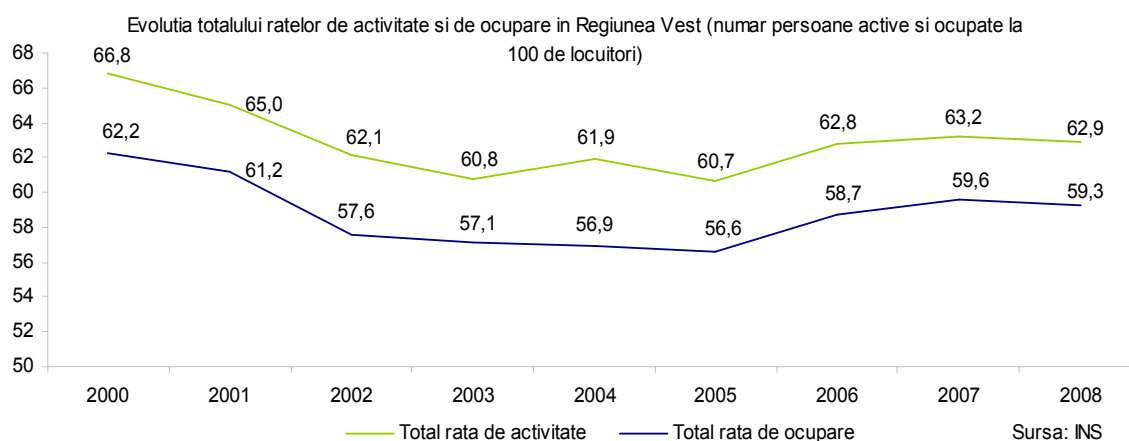
În același timp, *rata de ocupare*²⁷ reprezintă raportul dintre populația ocupată și populația totală cuprinsă în intervalul de vârstă de 15-64 ani, exprimat procentual, în cele ce urmează fiind redată rata de ocupare pe sexe în perioada 2000-2008.

Graficul 56.

Analiza ratelor de ocupare, comparativ pe sexe, relevă cele mai mici valori la nivelul anului 2004 pentru populația masculină și 2005 pentru cea feminină, precum și o tendință de revitalizare a ratelor la nivelul anului 2007.

Pentru a înțelege mai bine raportul dintre rata de activitate și cea de ocupare vom reda valorile obținute pentru cei doi indicatori în perioada 2000-2008.

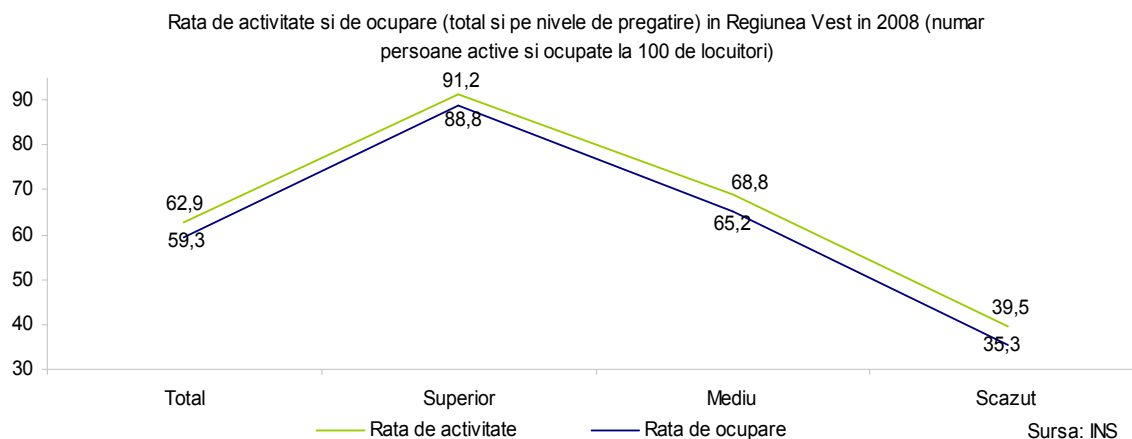

Graficul 57.

²⁷ *Balanța forței de muncă*, INS, București, 2009, pag. 8.

Din perspectiva celor 2 rate observăm evoluții asemănătoare atât la nivel de tendință, cât și la nivel de valori. În ultima perioadă diferența dintre cele 2 tinde să se atenueze, ajungând în anul 2008, la o diferență de 3,3%.

În continuare, cu ajutorul datelor disponibile am analizat comparativ cele 2 rate în funcție de nivelul de pregătire la nivelul anului 2008. Se observă diferențe majore ale celor 2 rate în funcție de nivelul de pregătire: avem de-a face cu o pantă descendentă dinspre nivelul superior înspre cel scăzut, indicând la nivelul pieței muncii vulnerabilitatea acestei ultime categorii.

Graficul 58.

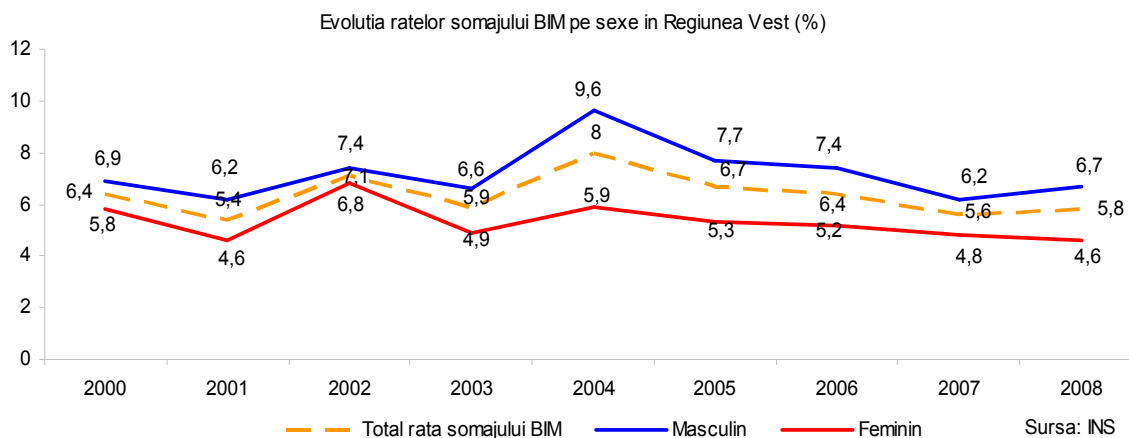
Rata șomajului BIM

Șomerii BIM, conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii (BIM), sunt persoanele de 15-74 ani, care în perioada de referință îndeplinesc simultan următoarele condiții:

- nu au loc de muncă și nu desfășoară o activitate în scopul obținerii unor venituri;
- sunt în căutarea unui loc de muncă, utilizând în ultimele patru săptămâni diferite metode active pentru a-l găsi (înscriserea la agenții de ocupare a forței de muncă sau la agenții particulare de plasare, acțiuni pentru începerea unei activități pe cont propriu, publicarea de anunțuri, apel la prieteni, rude, colegi, sindicate, etc);
- sunt disponibile să înceapă lucrul în următoarele două săptămâni, dacă s-ar găsi imediat un loc de muncă.

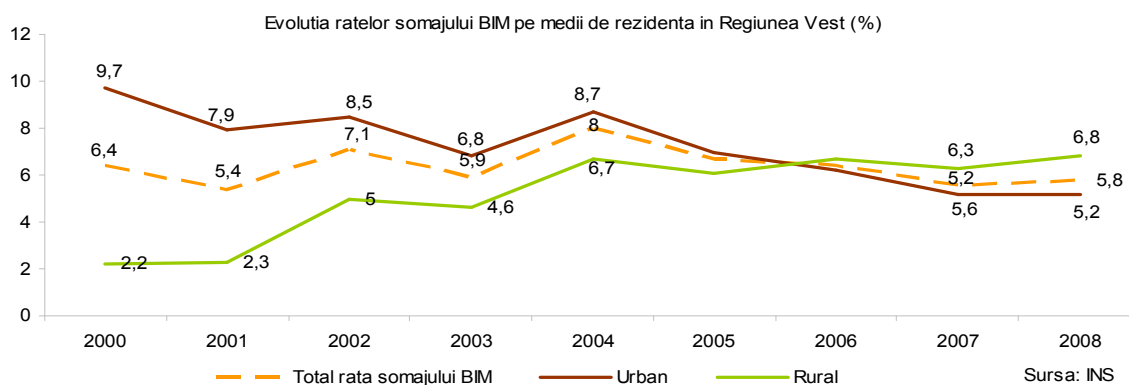
Există mai multe definiții pentru rata șomajului, dar cea pe care o folosim rata șomajului BIM reprezintă raportul dintre numărul șomerilor BIM și populația activă, exprimat procentual²⁸.

²⁸ *Balanța forței de muncă*, INS, București, 2009, pag. 9.

Graficul 59.

Evoluția ratei șomajului BIM în perioada 2000-2008 a fost fluctuantă la nivelul celor 2 sexe. Cea mai mare rată a șomajului BIM în cazul femeilor a fost în 2002, iar în cazul bărbaților în 2004. Ca tendință generală, în această perioadă rata șomajului BIM a scăzut constant și a fost mai ridicată în rândul bărbaților decât în rândul femeilor.

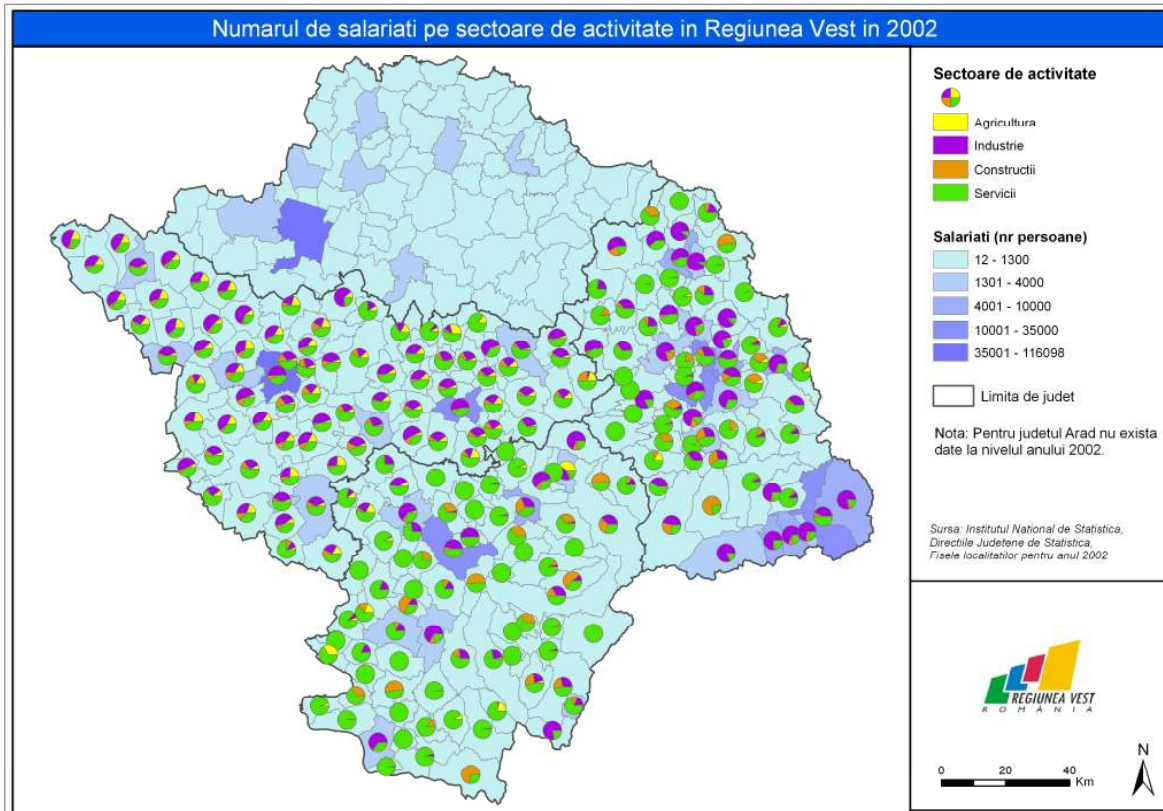
Graficul 60.

În ceea ce privește analiza evoluției ratei șomajului BIM, pe medii de rezidență, se observă tendința de scădere în mediul urban și de creștere în mediul rural, ca urmare a concentrării activității economice în mediul urban. Punctul de întâlnire ca nivel al ratei șomajului BIM pe cele 2 medii de rezidență a fost anul 2006.

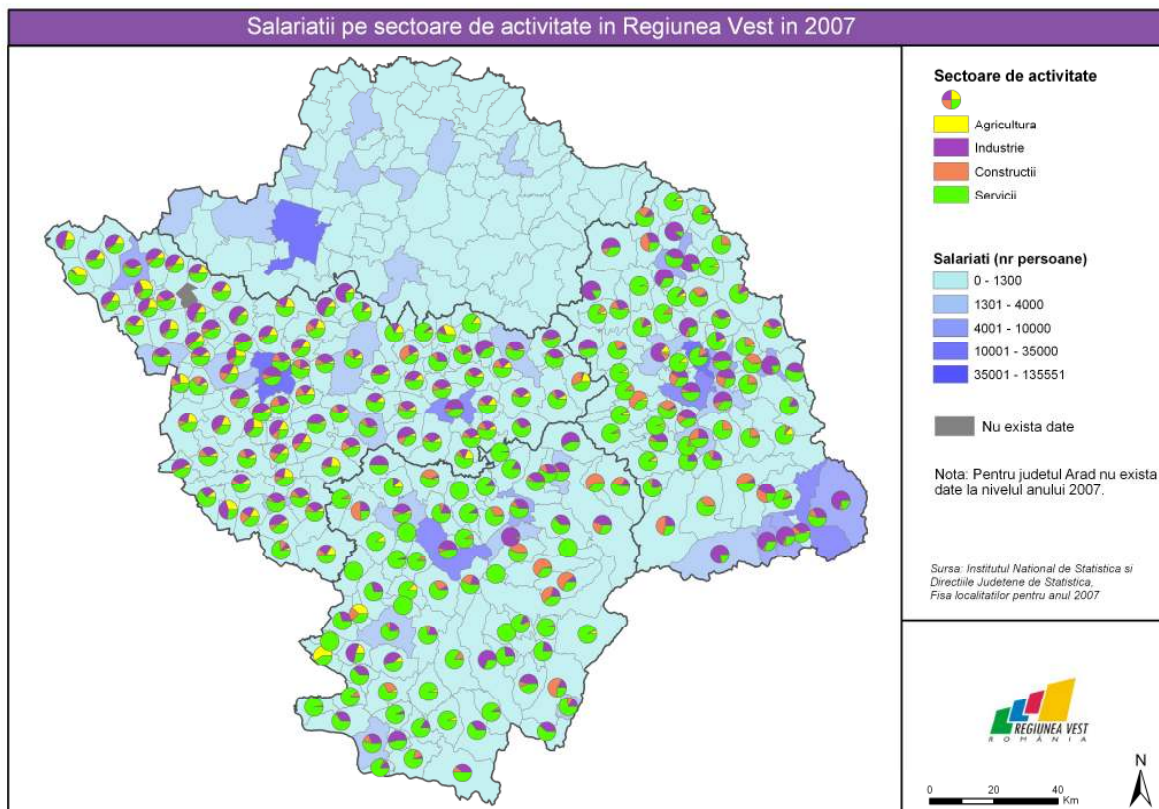
Structura angajaților pe sectoare

O altă perspectivă importantă se referă la structura populației ocupate pe sectoare ale economiei naționale, la nivelul anului 2008. Pentru aceasta am grupat sectoarele economice în: industrie, agricultură, construcții și servicii.

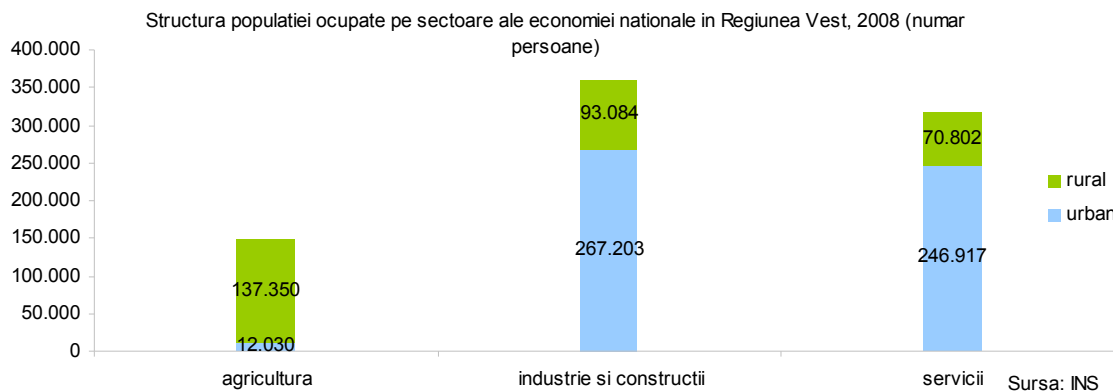
Regiunea Vest deține cea mai mare pondere a populației ocupate în domeniul industrial. În ceea ce privește serviciile, Regiunea Vest deține o pondere de 38,6% din angajați în acest sector.

Harta 40. Salariații pe sectoare de activitate în Regiunea Vest în 2002

Harta 41. Salariații pe sectoare de activitate în Regiunea Vest în 2007

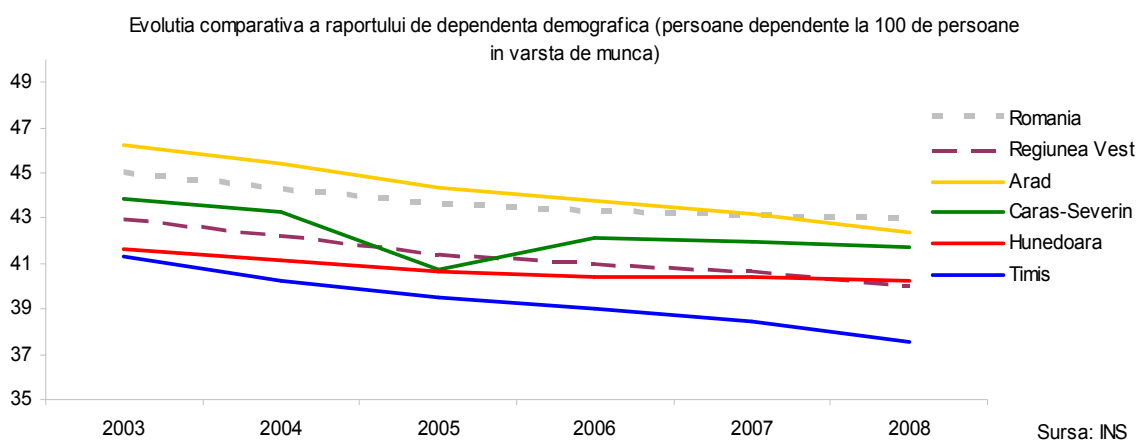
Graficul 61.

Analiza exclusivă a distribuției angajaților pe sectoare economice și mediu de rezidență indică preponderența angajării în agricultură în mediul rural (45,7%) și în mod evident preponderența angajării în industrie (50,9%) și servicii (47%) pentru mediul urban.

Raportul de dependență demografică

Raportul de dependență demografică este raportul dintre numărul persoanelor de vârstă „dependentă” (persoane de sub 15 ani și de peste 64 ani) și populația în vârstă de muncă (15-64 ani) exprimat la 100 de persoane²⁹.

Deoarece acest indicator exprimă „povara” economică pe care populația productivă o poartă chiar dacă unele persoane definite ca „dependente” sunt active, iar alte persoane în vârstă productivă (de muncă) sunt întreținute (dependente din punct de vedere economic), am considerat importantă introducerea acestuia la acest capitol, calculând raportul de dependență demografică pentru perioada 2003-2008.

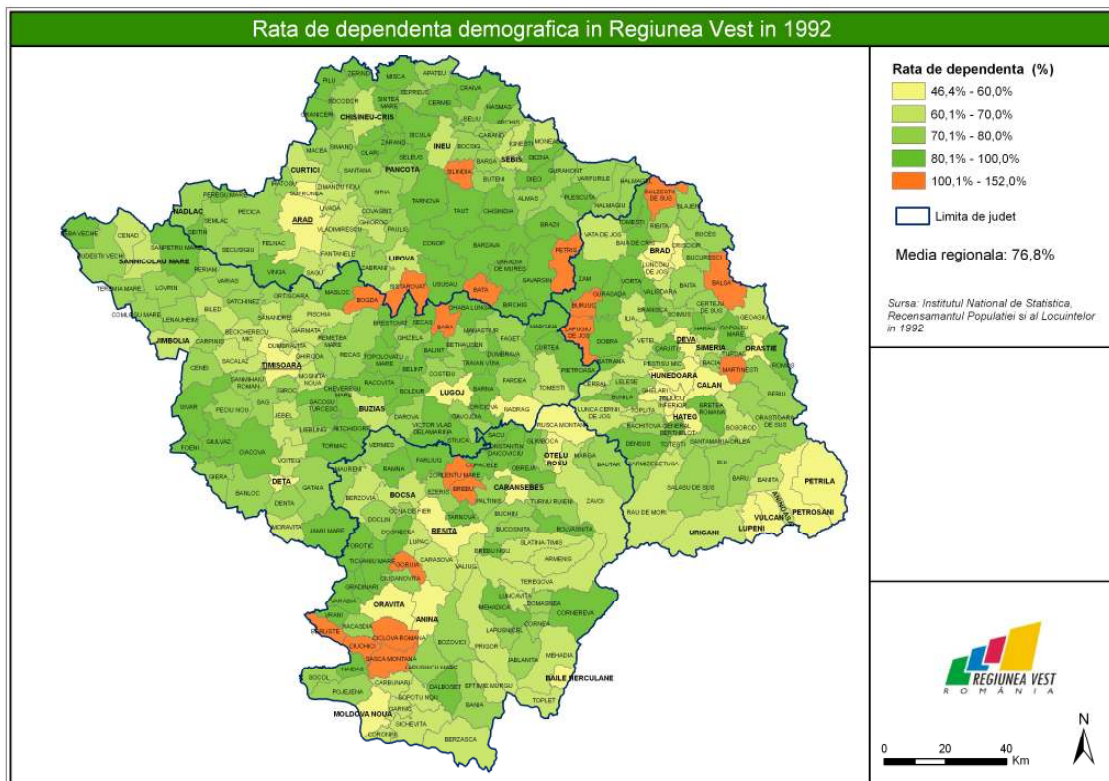

Graficul 62.

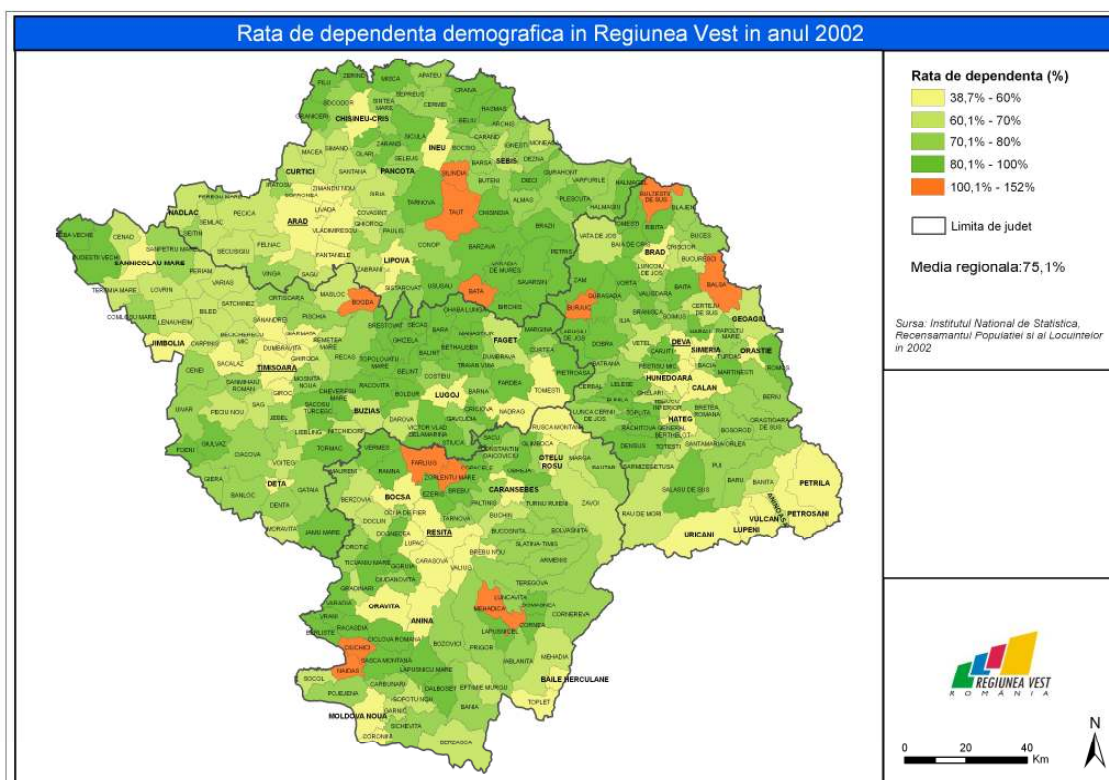
Distribuția raportului de dependență demografică pe perioada 2003-2008 indică o scădere evidentă la toate nivelurile analizate național, regional și județean. Cel mai scăzut raport de dependență economică este în cazul județului Timiș la nivelul anului 2008 când existau 37,6 persoane dependente la 100 de persoane în vârstă de muncă.

²⁹ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 19.

De asemenea, județul Hunedoara se apropie cel mai mult de linia descrisă de Regiunea Vest atingând în anul 2008 valoarea de 40% și având o evoluție sub nivelul național.

Harta 42. Rata de dependență demografică în Regiunea Vest în 1992

Harta 43. Rata de dependență demografică în Regiunea Vest în 2002

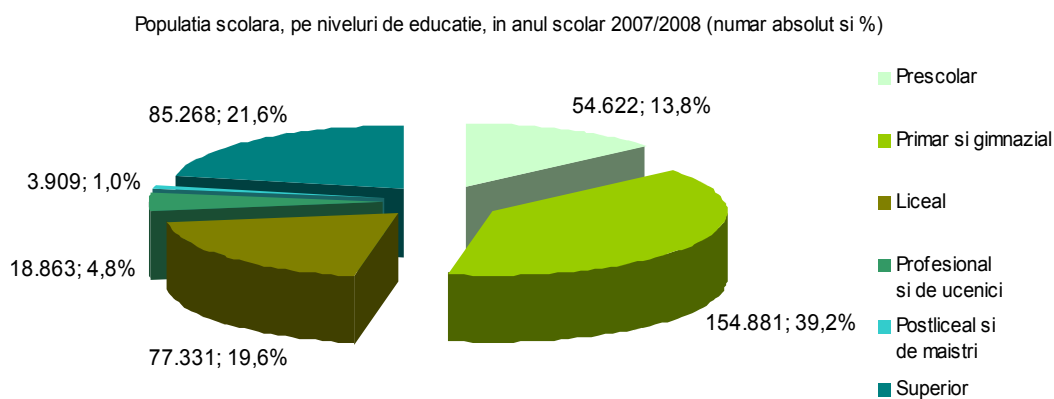
Se poate observa din analiza comparativă a celor două hărți că anumite comunități (Șuștarovaț – Arad, Brebu – Caraș-Severin, Lăpugiul de jos – Hunedoara, Bara – Timiș, pentru a enumera doar câteva localități), și-au ameliorat rata de dependență la nivelul perioadei de analiză.

Având în vedere faptul că țările cu rate de natalitate ridicate au, implicit, rapoarte de dependență ridicate, din cauza proporției mari a copiilor în totalul populației, concluzionăm că situația existentă la nivel național (dar mai ales la nivel regional și județean), relevă momentan existența unui volum mare de persoane în vârstă de muncă (datorită politicii pronataliste dinainte de 1989) și a unui număr redus de vârstnici și tineri.

Chiar dacă aparent valorile reduse ale ratei de dependență demografică ar indica o mai ușoară „povară” economică, trebuie avut în vedere faptul că în urma politicilor și măsurilor economice de restructurare industrială un important volum de populație capabilă de muncă a fost disponibilizată sau pensionată în diferite variante.

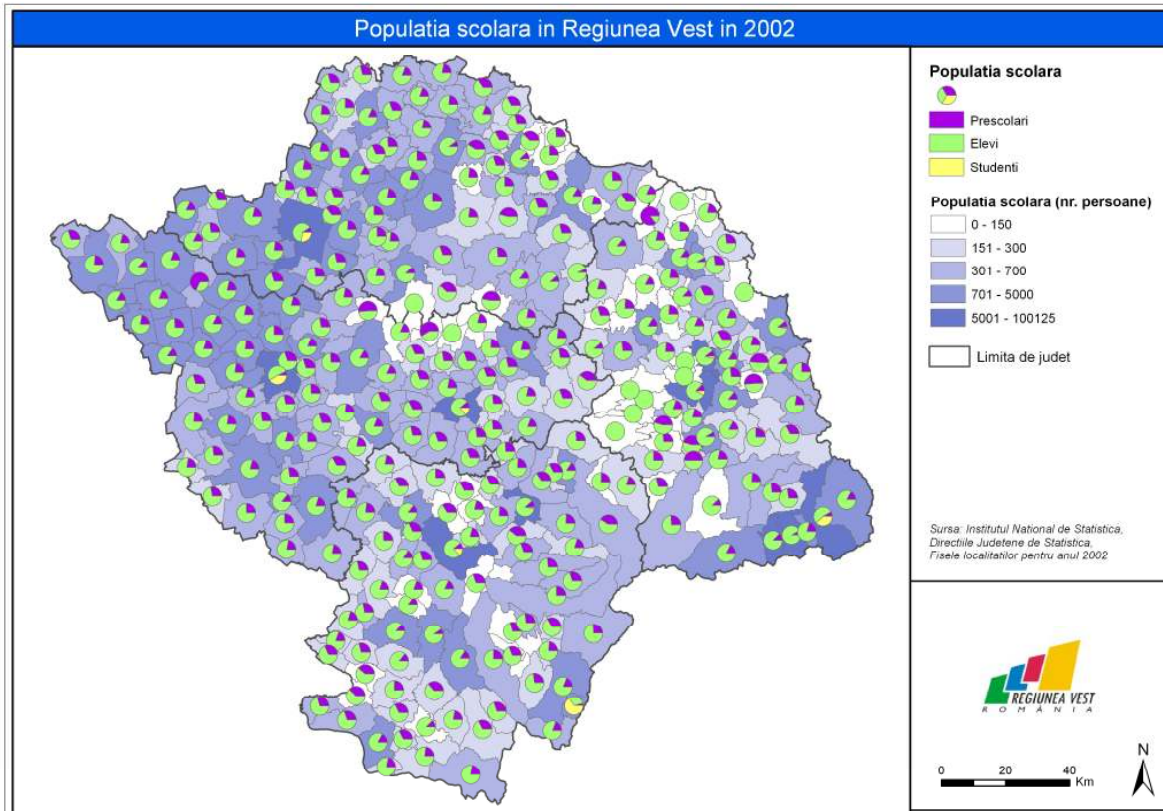
Populația școlară pe cicluri

Tot în cadrul discuției despre forța de muncă ne-am oprit asupra analizei populației școlare, care oferă o imagine a nivelului de calificare a populației, fiind o caracteristică strategică a regiunii, care de altfel oferă suportul pentru o diversă calificare pe toate nivelurile existente.

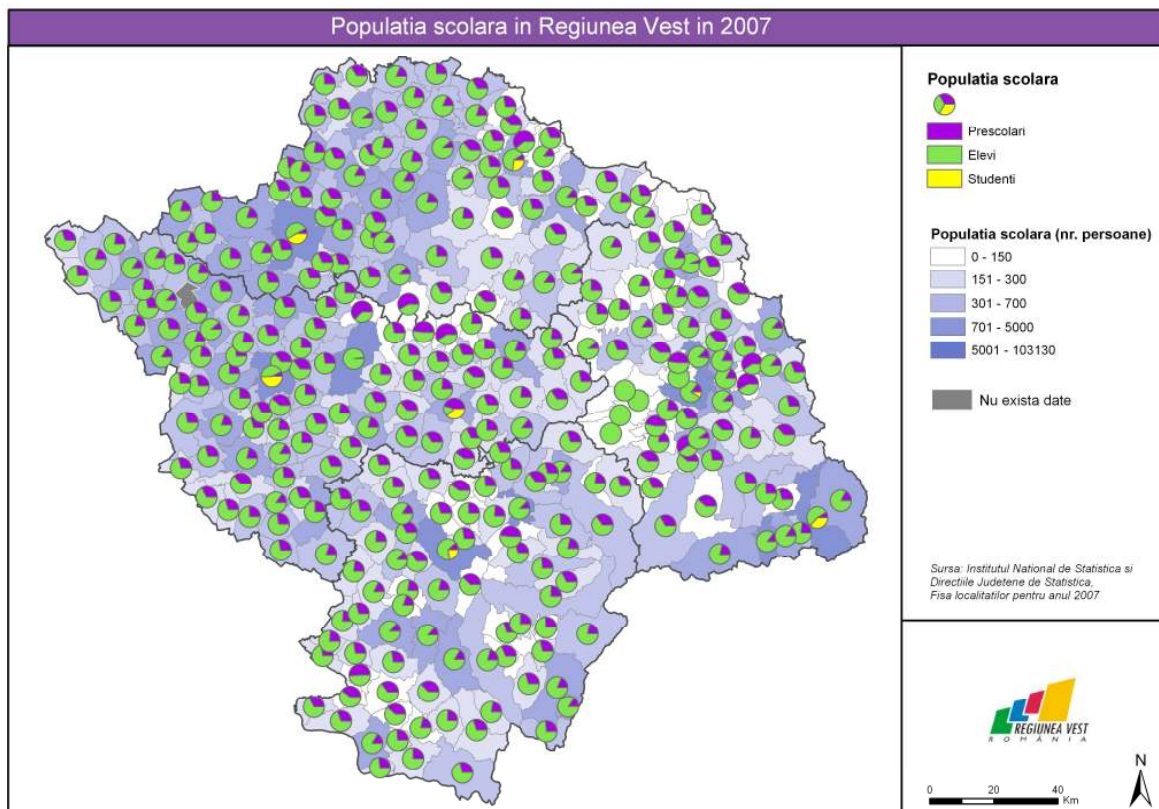

Graficul 63.

În anul școlar 2007-2008, 38% din populația școlară era angrenată în învățământul primar și gimnazial, fiind urmată de cea din învățământul superior (22%), respectiv de cea din ciclul liceal (20%). Prezența unei importante ponderi a populației școlare în învățământul superior, aduce un aport sporit la competitivitatea regiunii.

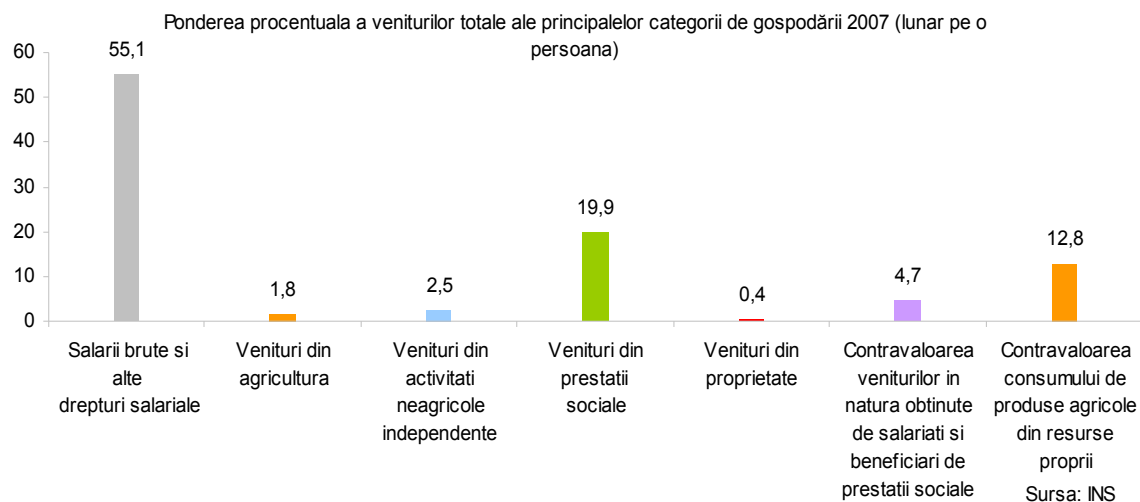
Harta 44. Populația școlară în Regiunea Vest în 2002

Harta 45. Populația școlară în Regiunea Vest în 2007

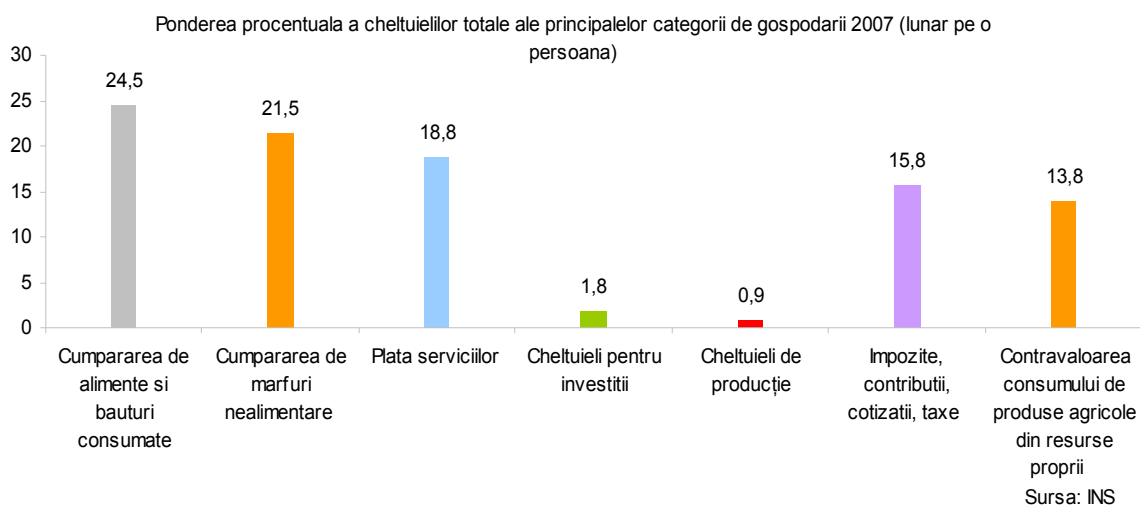
4.6. Venituri și cheltuieli

Analiza dinamicii venituri-cheltuieli, oferă o imagine directă asupra nivelului de trai al populației.

Graficul 64.

În 2007, cea mai importantă pondere a veniturilor era reprezentată de salarii 55,1%, indicând un grad ridicat de ocupare a forței de muncă, fiind urmate de veniturile din prestațiile sociale (19,9%). De asemenea, o pondere importantă o are contravaloarea consumului de produse agricole din resurse proprii (12,8%). În ceea ce privește structura cheltuielilor acestea indică un consum pentru asigurarea existenței zilnice, fiind foarte puțin orientat spre investiții, ceea ce din punct de vedere social presupune un grad ridicat de vulnerabilitate.

Graficul 65.

Se poate observa o concentrare a cheltuielilor la nivelul achiziției de bunuri alimentare și nealimentare (46%), pentru servicii (18,8%). O parte importantă din cheltuieli (15,8%) este destinată impozitelor, contribuțiilor și taxelor. Doar o mică parte din totalul cheltuielilor vizează investiții sau activități productive (2,7%).

5. PROGNOZĂ DEMOGRAFICĂ

Proiectarea populației reprezintă tehnica de aproximare și estimare a numărului acesteia pentru o perioadă mai mică sau mai mare de timp, în condiții ipotetice. În continuarea acestei analize, am întreprins un exercițiu de proiectare a populației pentru anumite momente considerate referință, în vederea obținerii unei imagini asupra modului în care numărul și structura populației va evolua. Acest exercițiu are la bază lucrarea „Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050” elaborată de Institutul Național de Statistică.

La baza exercițiilor de proiectare stau o serie de scenarii realizate pe evoluția demografică recentă în care se acordă o importanță deosebită nivelului fertilității, speranței de viață la naștere și sporului migratoriu. Din punct de vedere metodologic au fost formulate 3 scenarii de proiectare:

- *varianta medie*, este situația în care plecăm de la premisa că media valorilor principalelor fenomene demografice rămâne constantă;
- *varianta optimistă*, este situația în care plecăm de la premisa că media valorilor principalelor fenomene demografice crește ușor;
- *varianta pesimistă*, este situația în care plecăm de la premisa că media valorilor principalelor fenomene demografice scade.

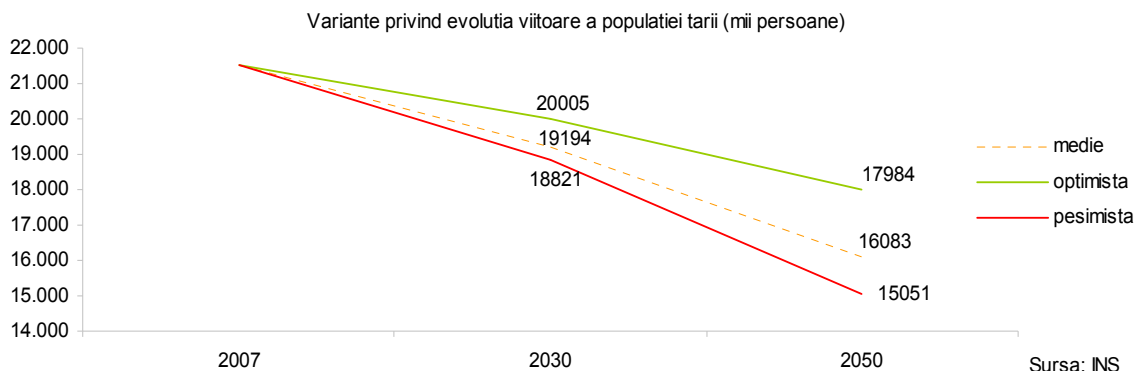
În cele mai multe dintre cazuri vom prezenta indicatorii la nivelul variantei medii, deoarece considerăm că este cea mai aproape de situația probabilă.

5.1. Proiecții privind evoluția demografică la nivel național

Principala problemă demografică cu care se confruntă România pe termen lung este reprezentată de declinul demografic. România a intrat deja în al doilea deceniu de scădere a populației prin componenta naturală și prin cea migratorie. Trebuie spus totuși că dinamica migrației nu mai respectă modelul simplu din aproape în aproape (dinspre sat înspre oraș și eventual ulterior în străinătate) pe parcursul mai multor generații, ci lipsa oportunităților de muncă în urban să determine ca tinerii din rural să meargă direct în străinătate pentru munca la negru.

Evoluția totalului populației

În cele ce urmează, vă vom prezenta din punct de vedere statistic, evoluția viitoare a populației României pentru intervalul 2007-2050.

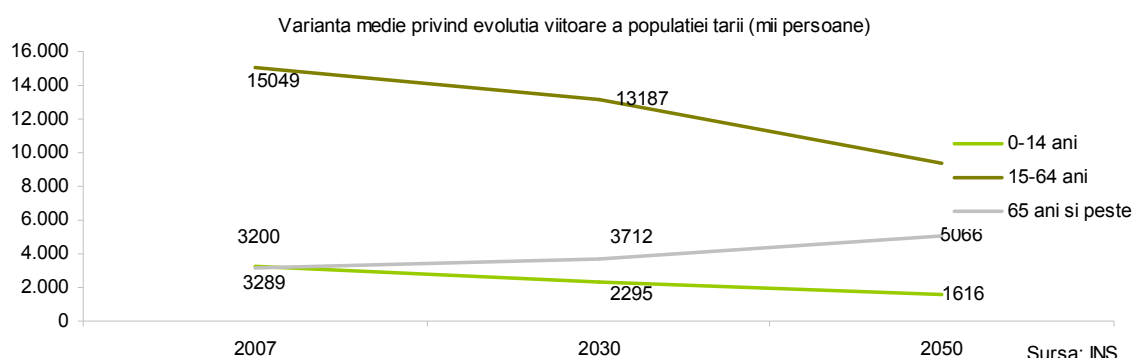
Graficul 66.

În ceea ce privește proiecția demografică pentru perioada 2007-2030-2050, toate cele trei scenarii preconizate prevăd declinul populației. În cazul variantei medii avem de-a face cu o pierdere de 2,3 milioane de persoane până în anul 2030 și de 5,4 milioane până în anul 2050 (corespunzător unei rate de creștere negative de -25,3%).

Evoluția populației pe vârste

Analiza evoluției viitoare a populației pe intervale mari de vârstă ne prezintă modul în care declinul populației va afecta diferitele segmente de populație comparativ cu momentul actual. Astfel, se poate observa:

- declinul accentuat al populației tinere (0-14 ani), valoarea ratei de creștere fiind negativă, și anume -50,9%;
- scăderea populației în vârstă de muncă (15-64 ani), valoarea ratei de creștere fiind de asemenea negativă, -37,5%;
- creșterea populației de 65 ani și peste, valoarea ratei de creștere fiind pozitivă, de 58,3%.

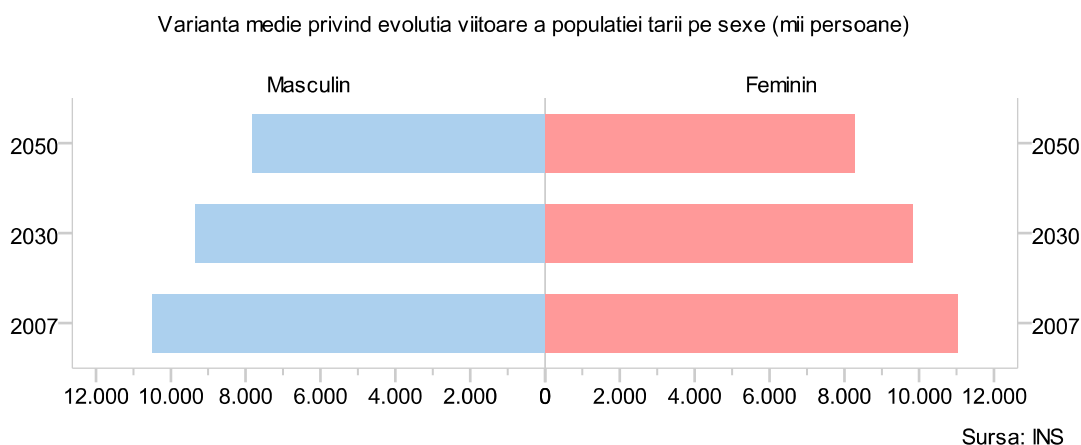

Graficul 67.

Per ansamblu, perspectiva demografică este una pesimistă chiar și în varianta medie a scenariului, deoarece avem de-a face cu o îmbătrânire evidentă a populației și o restrângere a bazei tinere a piramidei demografice. Toate aceste fenomene vor apăsa asupra serviciilor medicale, de pensii și de asistență socială.

Evoluția populației pe sexe

Dacă la 1 iulie 2007 populația României a fost de 21,5 milioane de locuitori, pe fondul scăderii demografice rata de creștere a populației în 2050 comparativ cu 2007 va fi de -25,5% în cazul bărbaților și -25,1% în cazul femeilor, adâncind ușor diferența dintre ponderea bărbaților și a femeilor (care în 2050 va fi de 51,4%).

Graficul 68.

5.2. Proiecții privind evoluția demografică la nivel regional

Mecanismele și efectele existente la nivel național acționează și influențează dinamica demografică regională în aceeași măsură, diferențele înregistrate între județele regiunii bazându-se mai mult pe atractivitate economică decât pe auto-susținere prin spor demografic.

De altfel, în condițiile unui declin demografic general și pe fondul unui comportament demografic care în mod istoric nu a reușit să asigure propria dezvoltare prin spor natural (a unei mari părți a Regiunii Vest), factorul dezvoltării economice va contribui în mod covârșitor la „supraviețuire” prin migrația internă.

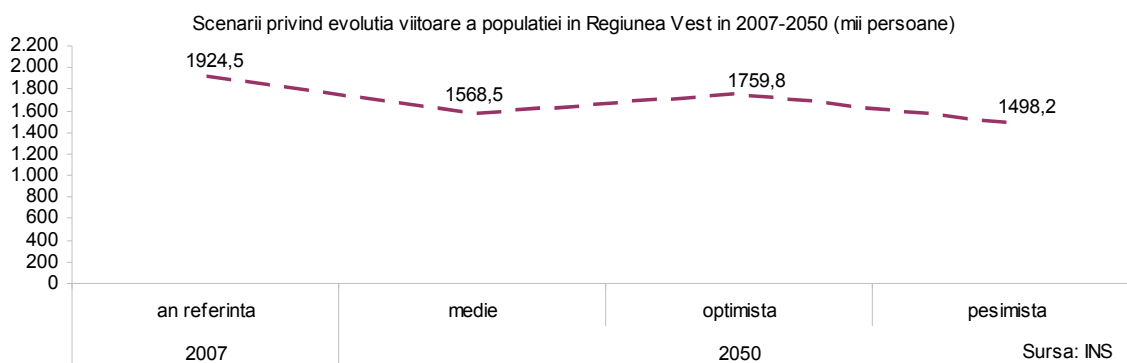
Acest mecanism creează însă disparități puternice interregionale, dar și intraregionale în condițiile în care vadurile care alimentau cu populație județele cu spor negativ și natalitate redusă, au trecut încet spre o rată a natalității mai scăzută.

Amânarea momentului căsătoriei și a deciziei de a avea copii spre o vârstă mai înaintată se manifestă în toate județele Regiunii Vest, atât în mediul urban, cât și în cel rural, ceea ce influențează profilul demografic pe termen lung.

Criza economico-financiară a determinat o parte a populației care lucra în afara granițelor statului (în general populația activă) să se întoarcă cel puțin temporar în țară, perioadă în care poate să investească, să lucreze sau să-și întemeieze o familie. O evoluție pozitivă a economiei Uniunii Europene în viitor ar putea însă să declanșeze noi valuri de emigranți în condițiile în care și țările dezvoltate au probleme demografice și necesită forță de muncă.

Evoluția populației

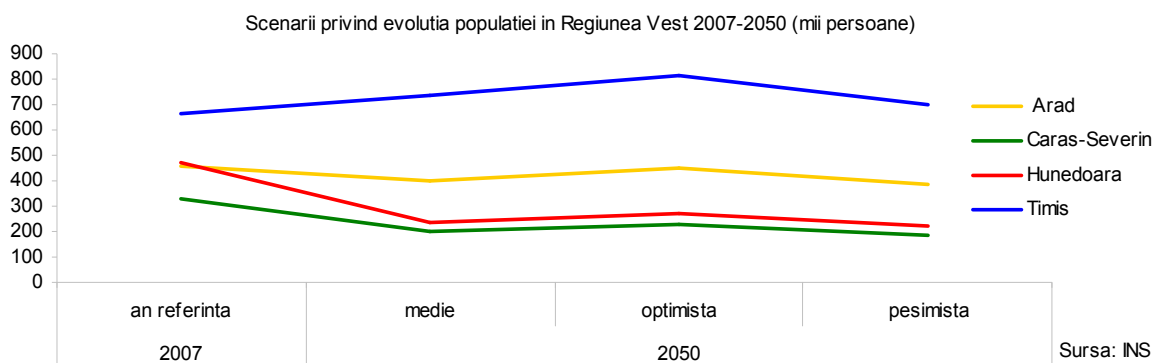
În cele ce urmează este redată o analiză a totalului populației în cadrul Regiunii Vest, pentru anul 2050 în cele trei variante de scenarii posibile.

Graficul 69.

Pe fondul declinului general al populației, în Regiunea Vest, populația va scădea în anul 2050 comparativ cu 2007 indiferent de tipul scenariului ales. În varianta medie, în anul 2050 vom avea o populație de aproximativ 1.568.500 de persoane, ceea ce înseamnă o rată de creștere negativă de -18,5% comparativ cu anul 2007.

În cele ce urmează este redată o analiză a totalului populației în cadrul județelor Regiunii Vest, pentru anul 2050 în cele trei variante de scenarii posibile.

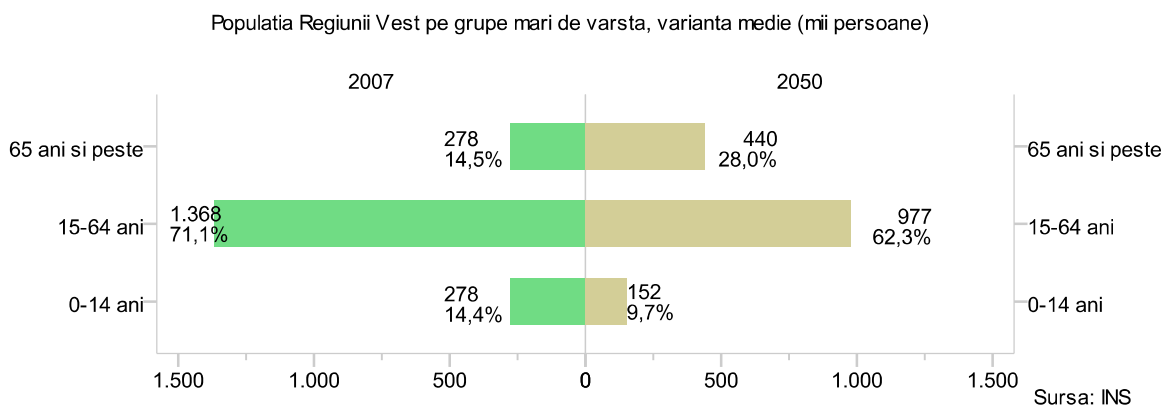
Graficul 70.

La nivelul județelor componente situația are următoarea evoluție: cu excepția județului Timiș în toate celelalte județe populația va scădea până în anul 2050 indiferent de scenariu. Cele mai afectate județe vor fi Hunedoara și Caraș-Severin, cu scăderi de -50,1%, respectiv de -39,9% în cazul variantei medii. Conform analizelor realizate de INS, județele Ilfov și Timiș vor fi singurele județe în care se prognozează o creștere a populației³⁰.

Evoluția populației pe vârste

În cele ce urmează vom reda evoluția populației pe vârste, la nivel regional și județean, distribuția acestora fiind influențată de fenomenele demografice care acționează și la nivel național.

³⁰ Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050, INS, 2009, p.16

Graficul 71.

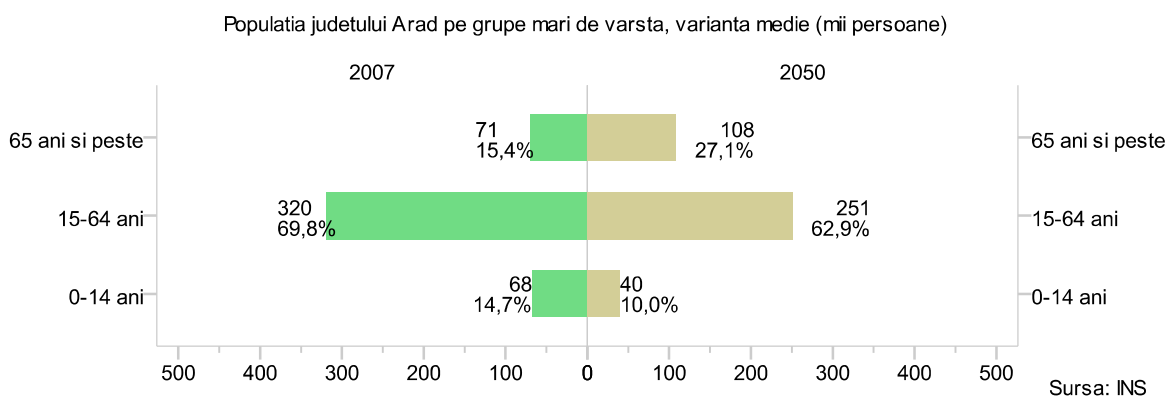
În Regiunea Vest, analiza evoluției demografice pe intervale de vârstă, indică menținerea îmbătrânirii populației prin următoarele:

- reducerea semnificativă a populației foarte tinere (0-14 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -45,3% puțin mai atenuată decât cea existentă la nivel național;
- scăderea populației în vârstă de muncă (15-64 ani), valoarea ratei de creștere va fi de -28,6%, evoluție cu aproape 9% mai atenuată decât cea existentă la nivel național;
- creșterea populației de 65 ani și peste, valoarea ratei de creștere fiind de 58,0% similar evoluției de la nivel național.

În continuarea demersului, vom realiza analize ale evoluției populației pr grupe mari de vârstă la nivelul celor 4 județe componente ale regiunii.

În cadrul județului Arad, analiza evoluției demografice pe intervale de vârstă, indică menținerea îmbătrânirii populației ca urmare a următoarelor elemente:

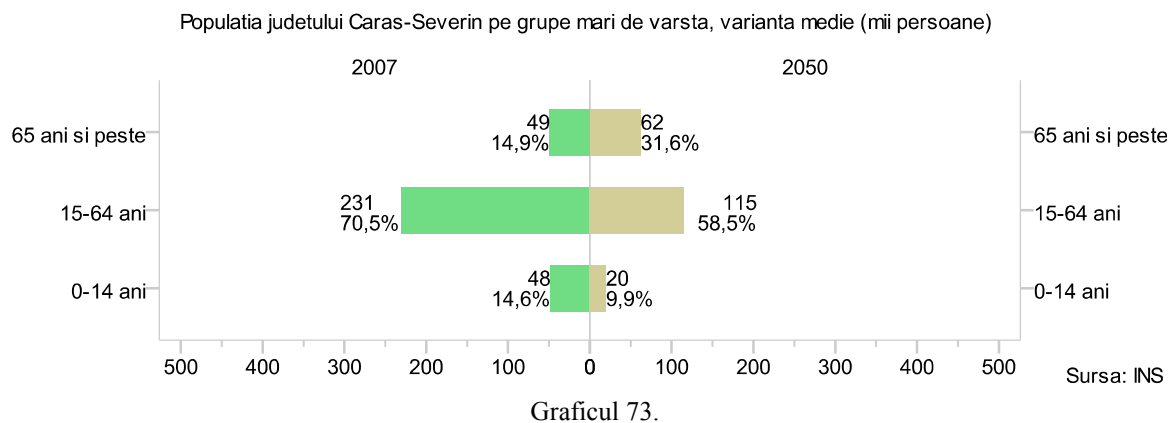
- scăderea populației foarte tinere (0-14 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -40,9% cu 10% mai scăzută decât nivelul național;
- scăderea populației în vârstă de muncă (15-64 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -21,3% mult mai scăzută decât cea existentă la nivel național;
- creșterea populației de 65 ani și peste, valoarea ratei de creștere fiind de 53,5% mai atenuată decât cea existentă la nivel național.

Graficul 72.

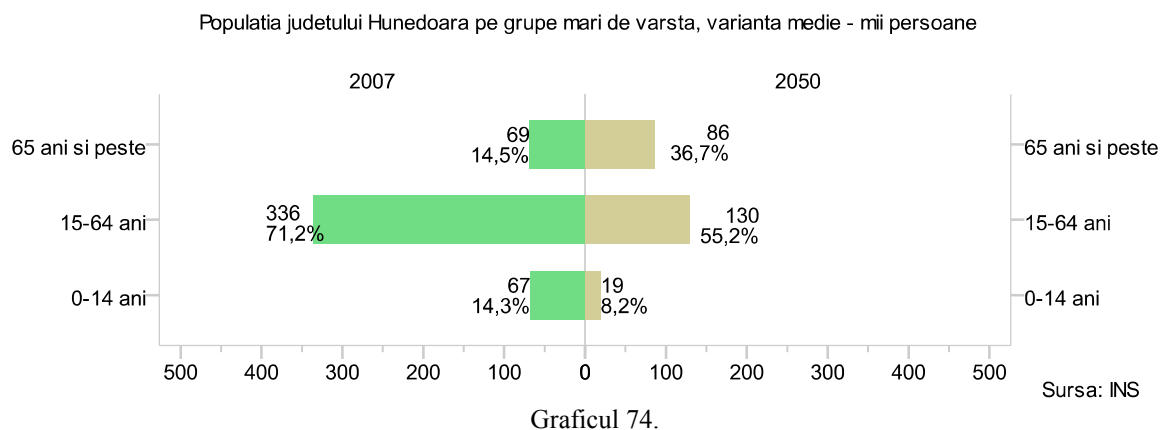
În cadrul județului Caraș-Severin, analiza evoluției demografice pe intervale de vârstă, indică în general scăderea drastică a populației ca urmare a următoarelor elemente:

- înjumătățirea populației foarte tinere (0-14 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -59,1% cu peste 8% decât nivelul național;
- înjumătățirea populației în vârstă de muncă (15-64 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -50,1% mult sub nivelul național;
- creșterea populației de 65 ani și peste, valoarea ratei de creștere fiind de 27,2% de două ori mai mică decât cea existentă la nivel național.

În cadrul județului Hunedoara, se manifestă cel mai puternic scăderea drastică a populației ca urmare a următoarelor elemente:

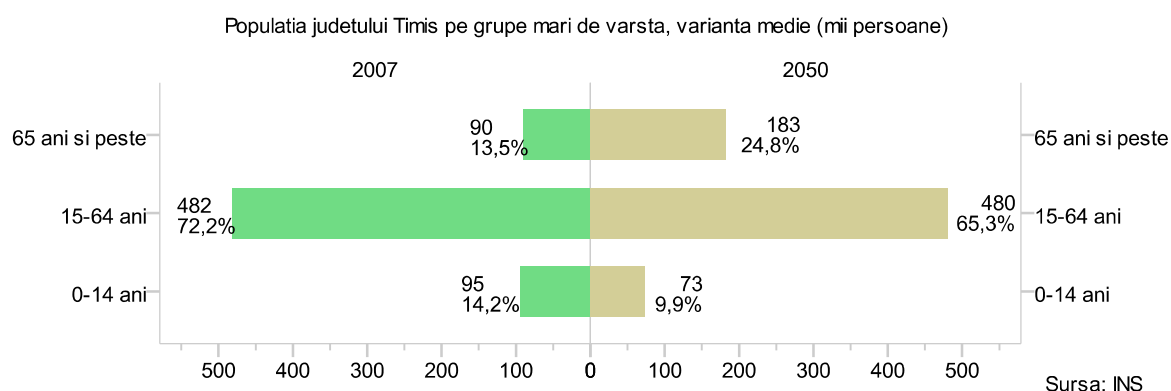
- scăderea de 3 ori a populației foarte tinere (0-14 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -71,4% sub nivelul național;
- înjumătățirea populației în vârstă de muncă (15-64 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -61,3% aproape dublul nivelului național;
- creșterea populației de 65 ani și peste, valoarea ratei de creștere fiind de 26,1% de două ori mai mică decât cea existentă la nivel național, și foarte apropiată de cea din Caraș-Severin.

În cadrul județului Timiș, analiza evoluției demografice pe intervale de vârstă, indică o poziție caracterizată prin următoarele aspecte:

- scăderea populației foarte tinere (0-14 ani), valoarea ratei de creștere fiind de -22,9% sub jumătate față de nivelul național;
- scăderea infimă a populației în vârstă de muncă (15-64 ani), valoarea ratei de creștere fiind doar de -0,3% ceea ce înseamnă că va beneficia în continuare de forță de muncă;

- creșterea populației de 65 ani și peste, valoarea ratei de creștere fiind de 102,5% aproape dublă față de cea existentă la nivel național, ceea ce va presa sistemul de asigurări.

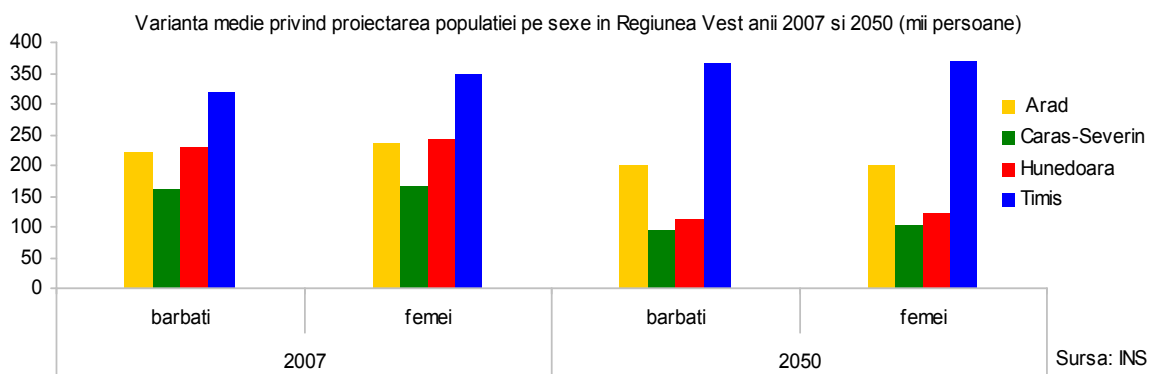

Graficul 75.

Astfel, se estimează că județul Timiș va fi cel mai puternic afectat la nivel regional de creșterea semnificativă a ponderii populației vârstnice, pe fondul creșterii duratei efective a vieții.

Evoluția populației pe sexe

Evoluția totalului populației pe sexe indică potențialul demografic viitor, fiind redat comparativ pe toate județele pentru intervalul 2007-2025.

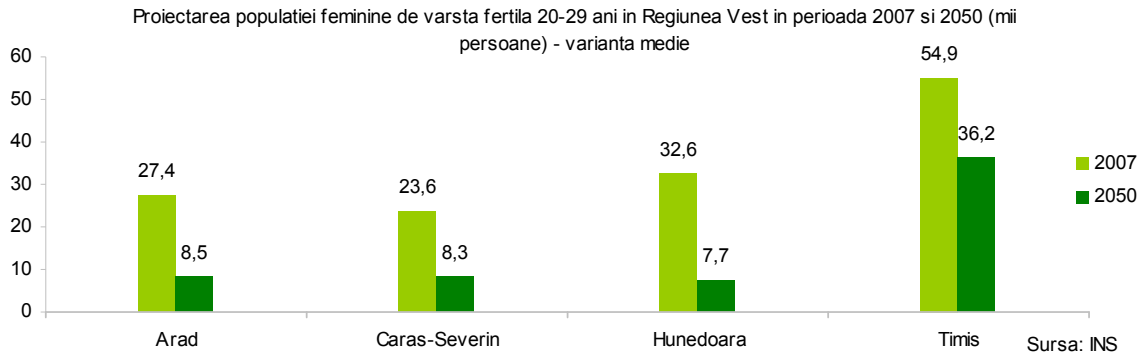

Graficul 76.

Pe fondul scăderii demografice în Regiunea Vest rata de creștere a populației în anul 2050 comparativ cu anul 2007 va fi de -16,5% în cazul bărbaților și de -20,4% în cazul femeilor, această scădere manifestându-se în toate județele componente cu excepția județului Timiș. Hunedoara și Caraș-Severinul rămân județele cele mai afectate și pe această componentă înregistrând valori negative mari ale ratei de creștere.

Mișcarea naturală

Un alt aspect analizat se referă la proiectarea populației feminine de vârstă fertilă. Graficul următor redă situația atât în 2007 cât și în 2050 pe toate județele Regiunii Vest.

Graficul 77.

Până în 2050, în Regiunea Vest populația feminină de vârstă fertilă se va înjumătăți ajungând la 70,8 mii de persoane acest proces afectând toate județele componente. Cele mai afectate județe vor fi Hunedoara unde populația va ajunge la un sfert și Caraș-Severin unde populația va ajunge la aproape o treime.

5.3. Proiecții privind forța de muncă la nivel regional

Mutațiile demografice structurale care afectează atât populația totală, cât și cea regională sau județeană vor determina implicații în viitoarea structură a forței de muncă. Pentru analiza proiecțiilor cu privire la forța de muncă la nivel regional am utilizat date din publicația *Proiectarea populației active din România la orizontul anului 2025*, care permite comparații regionale, iar pentru raportul de dependență demografică *Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050*, lucrări elaborate de Institutul Național de Statistică.

În ceea ce privește dinamica populației active și ocupate, INS a realizat estimările plecând de la datele furnizate de Ancheta forței de muncă în gospodării fiind elaborate două ipoteze:

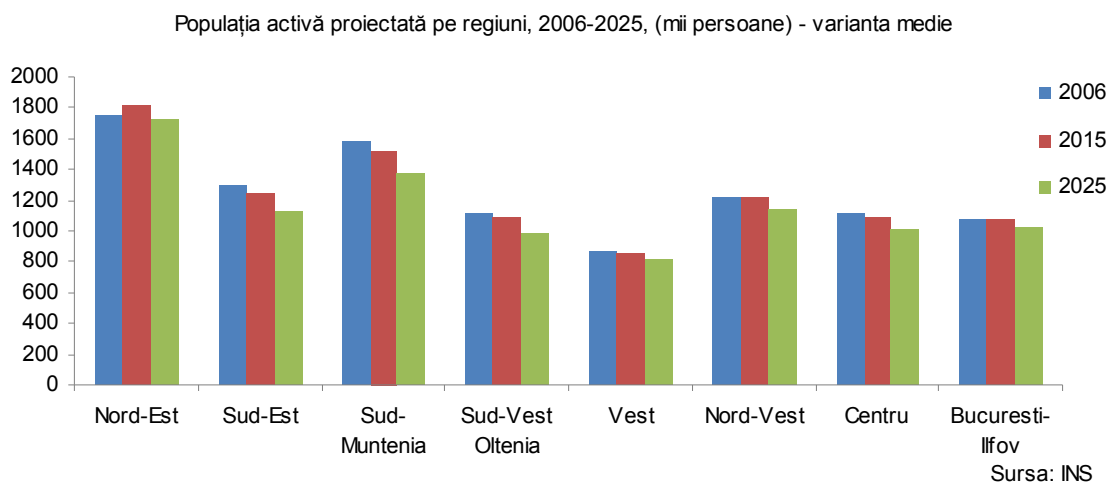
- *ipoteza constantă* în care nivelul indicatorilor în anul 2006, s-a menținut constant pe întregul orizont ales;

- *ipoteza medie* în care s-a folosit nivelul indicatorilor din perioada 2002-2006;

În acest demers, am utilizat datele rezultate din ipoteza medie deoarece ia în calcul o tendință și nu doar o stare de moment.

Evoluția populației active

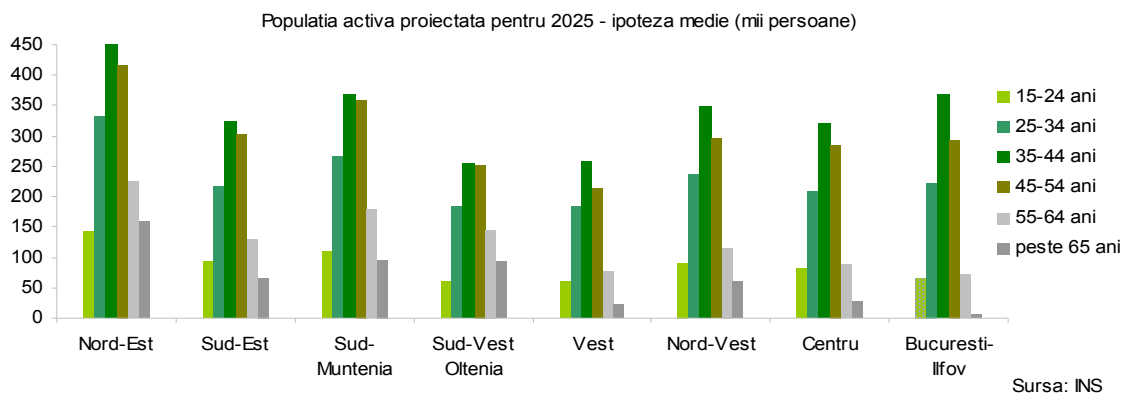
Populația activă a României la nivelul anului 2006 a fost de aproximativ 10.042.000 persoane. Evoluția populației active în intervalul 2006-2025 la nivelul regiunilor de dezvoltare este redată mai jos.

Graficul 78.

În Regiunea Vest aveam de-a face la nivelul anului 2006 cu o populație activă de 871.000 de persoane, iar la nivelul anului 2025 se estimează că va ajunge la aproximativ 816.000 persoane.

În cele ce urmează, vom reda un grafic comparativ pe regiuni de dezvoltare cu populația activă la nivelul anului 2025, pe grupe de vârstă.

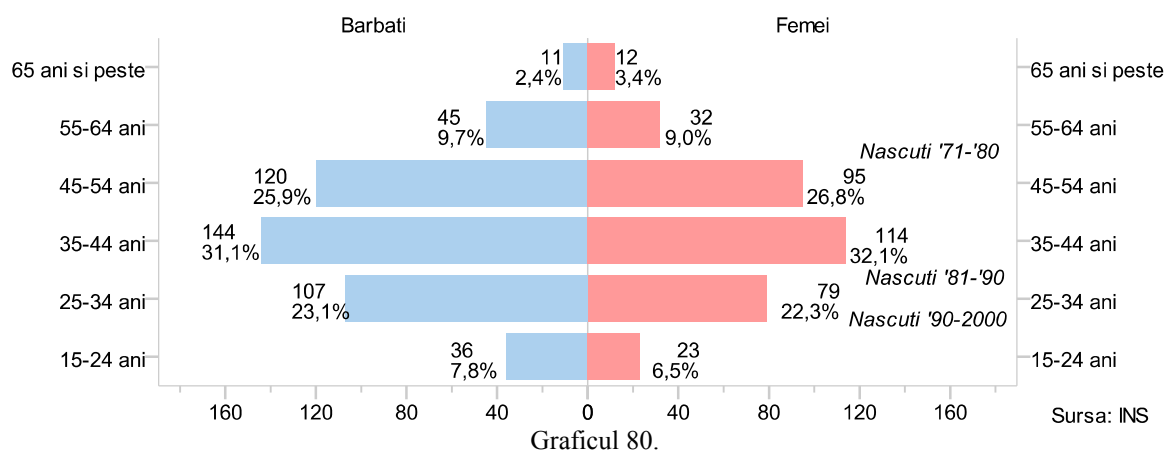

Graficul 79.

Din analiza acestui grafic se remarcă faptul că în toate regiunile ponderea cea mai importantă o vor deține persoanele cu vârstă cuprinsă între 35-44 de ani fiind urmate de cele cuprinse între 45-54 ani.

De asemenea, am redat piramida populației active pe sexe și intervale de vârstă în cazul ipotezei medii.

Populația activă proiectată în Regiunea Vest pentru 2025 - ipoteza medie (mii persoane)

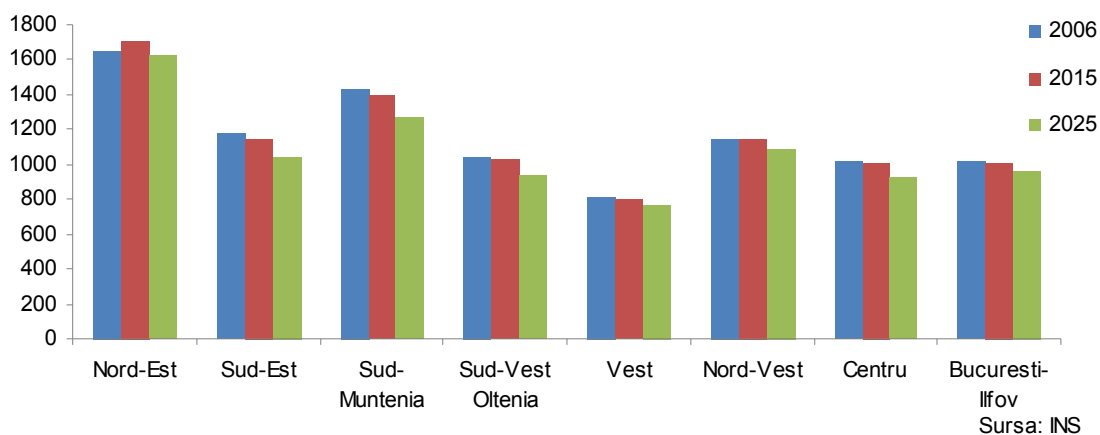
Grăficul 80.

Astfel, în Regiunea Vest în 2025 populația activă proiectată va avea cea mai importantă pondere (258 mii persoane) în intervalul 35-44 ani aceștia fiind de fapt cei născuți în perioada 1980-1990. Populația activă va scădea semnificativ la un total de 186 mii de persoane între 25-34 ani pe măsură ce noile generații născute după 1990 vor intra în câmpul muncii după finalizarea studiilor.

Evoluția populației ocupate

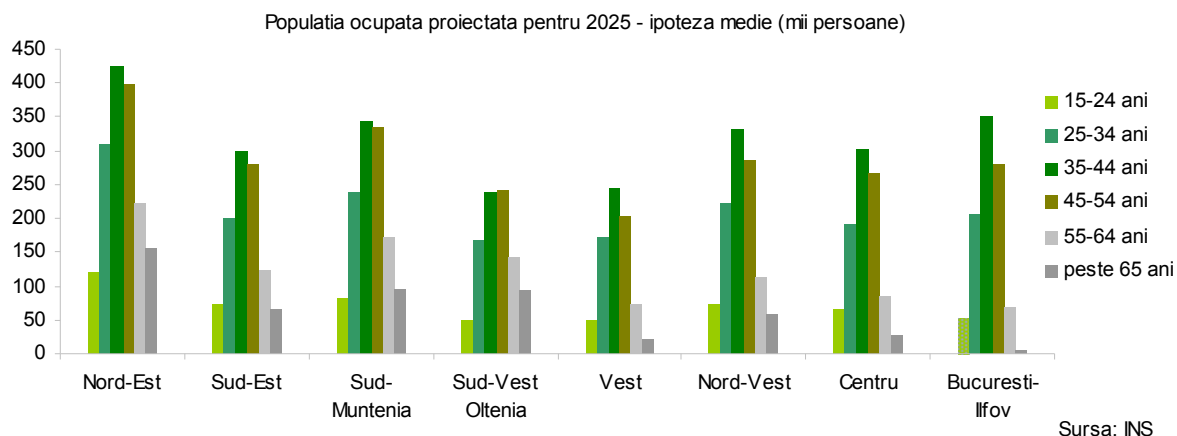
Populația ocupată număra în anul 2006 aproximativ 9.313.000 persoane. Evoluția populației ocupate în intervalul 2006-2025 la nivelul regiunilor de dezvoltare este redată mai jos.

Populația ocupată proiectată pe regiuni, 2006-2025, mii persoane (varianta medie)

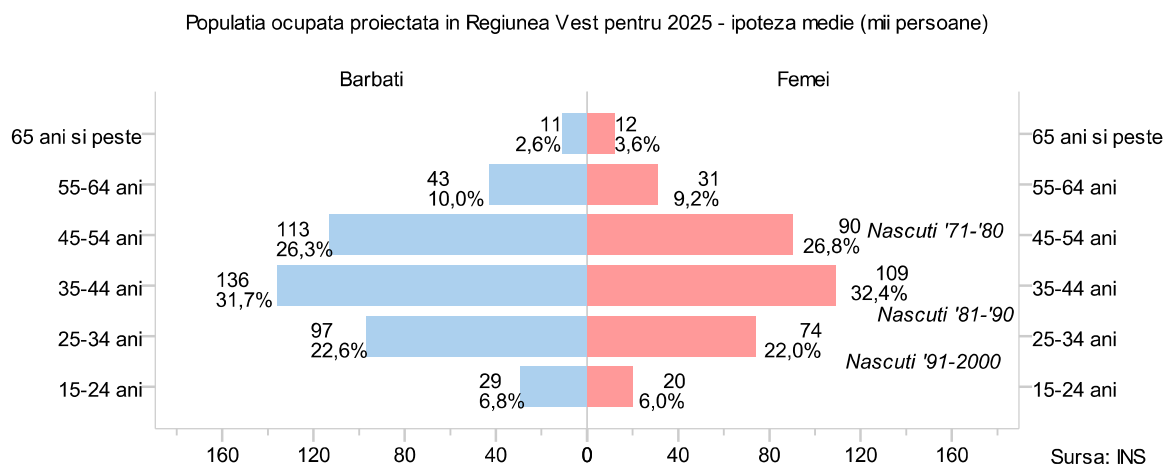
Grăficul 81.

Ponderea populației ocupate scade menținând însă ponderile remarcate anterior astfel că cel mai important segment va fi deținut de persoanele cu vârstă cuprinsă între 35-44 de ani, fiind urmate de cele cuprinse între 45-54 ani.

Graficul 82.

Regiunea Vest va deține un total al populației active de 766 mii persoane, majoritar masculină pe toate segmentele de vârstă.

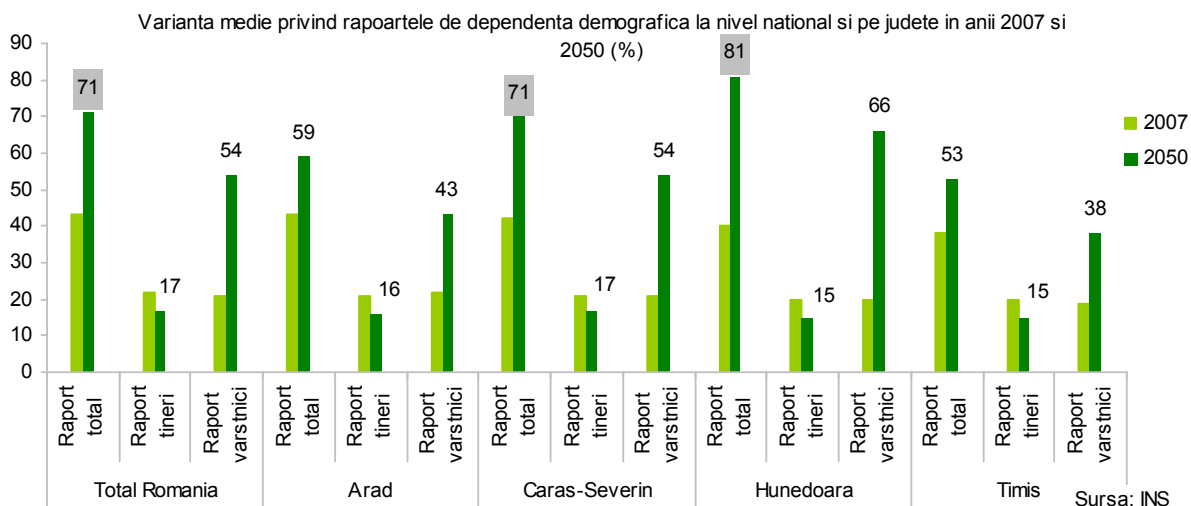
Graficul 83.

La fel ca în cazul populației active, și în cazul populației ocupate proiectate pentru anul 2025 principalul segment va fi constituit de generația născută între 1981-1990 cumulând un total de 245 mii de persoane în intervalul 35-44 ani.

Raportul de dependență demografică

Raportul de dependență demografică permite estimarea încărcăturii economice pe care populația activă o va suporta permițând totodată identificarea efectelor negative ale declinului demografic. Acesta se împarte la rândul său în raport de dependență a tinerilor și raport de dependență a vârstnicilor indicând ponderea pe care o are fiecare segment în raport cu populația activă³¹.

³¹ Arthur Haupt, Thomas T. Kane, *Populația, definiții și indicatori*, Buzău, Editura Alpha MDN, pag. 13.

Graficul 84.

Având în vedere faptul că în toate cazurile raportul total de dependență va crește, considerăm că situația per ansamblu reflectă principalele caracteristici demografice precum îmbătrânirea populației și scăderea ponderii populației tinere. Județul Hunedoara confirmă cele observate în analizele anterioare printr-un raport ridicat de 81 de persoane dependente la 100 de persoane active. De asemenea, județul Caraș-Severin are o valoare a raportului total comparabilă cu cea la nivel național de 71%.

În toate cazurile, chiar și în cele în care valoarea raportului total este mai scăzută, se ascunde în spate o pondere ridicată a populației vârstnice (cel puțin dublă față de tineri), aspect care va ridica probleme serioase în ceea ce privește sustenabilitatea serviciilor sociale și medicale.

6. POLITICI ȘI STRATEGII DEMOGRAFICE

Formularea unei strategii sau politici sociale indică controverse multiple în condițiile în care ținta acestora este bunăstarea ființei umane. Din alt punct de vedere, problema politicilor demografice s-a formulat în contextul unor profunde dezbateri la nivel internațional și în legătură cu alte teme precum subdezvoltarea, sărăcia, foametea și industrializarea.

În sensul strict al termenului, politica demografică este destinată să controleze numărul populației dintr-un anumit teritoriu, (țară sau pe plan mondial) fie prin menținerea numărului populației la valorile existente la un moment dat, fie prin evoluții ale acestui număr. Prin urmare, avem de-a face cu politici publice de intervenție într-un proces natural referitor la înmulțirea populației și asupra căruia există concepții foarte diferite.

Prin specificul lor, politicile demografice pun probleme deontologice aparte, de la legitimitatea statului de a interveni în viața privată, la nivelul de coerciție a mijloacelor impuse, până la mascarea în spatele politicilor demografice a unor obiective de discriminare sau geopolitice. Per ansamblu, trebuie menționat că politicile demografice au rezultate pe termen lung.

La nivel european, discuțiile cu privire la politicile demografice au loc atât pe fondul unor obiective asumate (Strategia de la Lisabona), cât și pe fondul unor constatări îngrijorătoare cu privire la evoluția fenomenului demografic, și a fenomenelor conexe cu implicații sociale (migrația, excluziunea socială, segregarea, etc).

La nivel național, situația din domeniul politicilor demografice, după anul 1989, ar putea fi caracterizată prin nonintervenție, fiind dificil să determinăm dacă avem de-a face cu promovarea efectivă a principiului nonintervenției, sau cu o ignorare a temei³². Din perspectiva sociologului Ioan Mărginean la întrebarea: „Este necesară o politică demografică în România?”, răspunsul adecvat s-ar formula astfel: „Nu mai mult și nici mai puțin decât în alte țări europene care se află în tranziție demografică”³³. Demersul în această direcție susține că simplul argument al evoluțiilor demografice după anul 1989 nu sunt suficiente pentru o politică demografică pronatalistă în condițiile în care declinul poate fi un reflex normal al creșterii forțate prin mijloace administrative.

Structura actuală și viitoare a piramidei demografice și efectele presupuse de acestea ar putea legitima o politică demografică pronatalistă în condițiile adecvării mijloacelor de acțiune, care pot fi mai degrabă de natură socială și economică, educativă, culturală, decât strict demografice³⁴.

Pe fondul acestor dezbateri, în cadrul UE au fost formulate recomandări în aceeași direcție, care susțin elaborarea unei serii de politici comune în ceea ce privește aspectul social, familial și al pieței forței de muncă în vederea stimulării creșterii ratei de fertilitate, politici care pot stimula creșterea endogenă și probabil vor stimula competitivitatea³⁵.

³² Ioan Mărginean, (2000), *Oportunitatea politicilor demografice în România*, Revista Calitatea vieții, XII, nr. 1-4, 2000, pp. 3-6.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Mats Johansson & Daniel Rauhut, (2002), Swedish Institute for Growth Policy Studies ESPON project 1.1.4, *The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration*, pp.29-30.

La nivel macro-social s-a concluzionat că este important să se limiteze migrația dinspre est spre vest și emigrația forței de muncă calificată având în vedere faptul că pentru asigurarea competitivității globale, forța de muncă calificată ar trebui să fie asigurată la toate nivelurile geografice³⁶. În plus, din perspectiva dezvoltării durabile la nivel micro-social, conservarea moștenirii culturale se confruntă cu depopularea și posibilele schimbări structurale în sectorul primar.

O perspectivă multifuncțională asupra politicilor sectorului primar combinate cu servicii de infrastructură ar putea părea adecvate în vederea menținerii unei mase critice a populației în aceste tipuri de comunități. La nivel intermediar, o utilizare sustenabilă a resurselor și evitarea presiunii ecologice în anumite regiuni ar putea să sprijine succesul politicilor de a stopa trendul negativ al populației în regiunile risipite și de a atrage și a menține grupuri de populație strategice³⁷.

Pentru a promova coeziunea teritorială, politicile de la nivel micro-social, ar trebui să atragă persoanele și competențele de care au nevoie fie că sunt nativi sau imigranți, dar răspândit din punct de vedere geografic. Politicile de a face zonele depopulate mai atractive ar putea determina reîntoarcerea către acestea a populației cu nivel ridicat de educație³⁸.

În ceea ce privește migrația de înlocuire, politicile ar trebui să vizeze selecția imigranților cu competențele necesare în rândul UE 29, deoarece o politică bazată doar pe simpla numărare nu va promova niciodată productivitatea sau competitivitatea. Această migrație trebuie orientată înspre zonele periferice care se confruntă cu depopularea³⁹. De asemenea, persoanelor fără locuri de muncă ar trebui să li se ofere oportunități de muncă în zonele depopulate reducând astfel cheltuielile sociale provocate de aceștia.

Regulile temporare în ceea ce privește migrația sunt necesare pentru a putea controla fluxul masiv dinspre est spre vest (față de care frica este supra-evaluată) însă acestea nu reprezintă o soluție pe termen lung. Cele mai importante în acest sens sunt politicile care sprijină mișcările migratorii simetrice, ce vor stimula policentricitatea și coeziunea teritorială.

Riscul imigrării doar înspre zonele prospere nu doar că va accentua decalajele demografice dar va crea și probleme de integrare și ulterior sociale în condițiile în care imigranții nu-și vor putea permite ușor să-și asume costurile presupuse de un oraș scump, chiar dacă aparent acesta oferă mai multe oportunități de slujbe. În aceste situații imigranții riscă să devină marginali. De altfel, acest risc poate fi valabil pentru toate orașele indiferent de nivelul de dezvoltare al țării sau regiunii.

³⁶ Mats Johansson & Daniel Rauhut, (2002), Swedish Institute for Growth Policy Studies ESPON project 1.1.4, *The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration*, pp.29-30.

³⁷ Mats Johansson & Daniel Rauhut, (2002), *Op. cit.*, pp. 185-186.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Mats Johansson & Daniel Rauhut, (2002), *Op. cit.*, pag. 30.

7. PERSPECTIVE DEMOGRAFICE

7.1. La nivel european

Atât creșterea naturală cât și migrația afectează dezvoltarea economică doar că efectele primului fenomen menționat se manifestă pe termen lung. În cele mai multe țări, schimbările mortalității nu afectează în mod direct volumul forței de muncă în condițiile în care mortalitatea sub 65 de ani este în general redusă. În plus, creșterea speranței de viață a determinat creșterea numărului bătrânilor și implicit creșterea nevoii de servicii medicale.

Acest fenomen implică apariția unei distincții importante între „bătrânii tineri” și „bătrânii în vârstă”⁴⁰ în condițiile în care mulți dintre pensionari în primii ani de pensie se bucură de o sănătate bună ce necesită doar o asistență informală. Deși acest fenomen nu este vizibil, în piața forței de muncă, ar putea ameliora diferențele dintre creșterea cererii de asistență cauzată de creșterea populației înaintate în vârstă și descreșterea ratei populației active.

De altfel, grupul „bătrânilor tineri” va crește evident în viitorul apropiat fiind de altfel rezultatul baby-boom-ului demografic de după război. Efectul migrației asupra populației active este mai direct decât cel al fertilității sau mortalității, însă acesta depinde de abilitățile forței de muncă, în sens contrar ducând la șomaj⁴¹.

Din perspectiva Strategiei de la Lisabona, se dorește o creștere economică pe termen lung, ocuparea forței de muncă, coeziune socială și dezvoltare durabilă, însă aceste obiective generoase pot fi afectate de factorul demografic prezent în toate țările UE. Acest fenomen necesită politici care să vizeze creșterea volumului populației active, a ratei de ocupare și a creșterii productivității. Aceste politici variază de la politici migratorii de atragere a forței de muncă calificată până la politici familiale de creștere a nivelului fertilității. În vederea creșterii ratei de ocupare politicile pot viza creșterea participării femeilor la forța de muncă, creșterea vârstei de pensionare și optimizarea participării la piața muncii a imigranților. Din perspectivă calitativă sunt necesare și politici de îmbunătățire a capitalului uman⁴².

La nivel european, diferențele în structura populației sunt induse mai degrabă de mișcările migratorii decât de ratele de fertilitate. Migrația este de altfel principalul factor care produce impact atât în regiunile din care pleacă cât și în cele în care se stabilesc și se manifestă între 20-30 de ani⁴³.

Fenomenul migrației are ca efecte principale accelerarea îmbătrânirii și depopulării în regiunile periferice și în localitățile îndepărtate, răsfrângându-se asupra forței de muncă și a performanțelor pieței. Politicile orientate spre competitivitate vor trebui să recunoască provocările regionale cu privire la schimbările de pe piața forței de muncă în condițiile în care populația va deveni preponderent îmbătrânită în anumite zone⁴⁴.

⁴⁰ ESPON, (2009), *Demographic and migratory flows affecting European regions and cities*, Interim Report, pag. 51.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ Mats Johansson & Daniel Rauhut Swedish Institute for Growth Policy Studies ESPON project 1.1.4, *The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration*, pag. 18.

⁴⁴ ESPON, (2009), *Demographic and migratory flows affecting European regions and cities*, Interim Report, pag. 79.

În prezent, este greu de estimat impactul schimbărilor din structura piramidei demografice și din fenomenul migrației asupra performanțelor economice viitoare atât la nivel național cât și regional⁴⁵.

Din punct de vedere istoric, începând cu 1960, la nivel european fluxurile migrației s-au modificat în două direcții principale⁴⁶:

- exodul rural manifestat până în 1970 și continuându-se până în prezent în sudul și estul Europei;
- fenomenul contra-urbanizației caracterizat prin migrația dinspre urban înspre ruralul din proximitate, manifestat inițial în vestul și ulterior în sudul Europei.

Pe fondul îmbătrânirii populației în UE, migrația în interiorul acesteia cât și cea internațională poate constitui o soluție crucială. De altfel, complexitatea problemei constă și în faptul că nu există un consens general în ceea ce privește beneficiile economice ale migrației, diferitele teorii ajungând la diferite concluzii pe teme precum: impactul migrației internaționale asupra creșterii economice, șomaj, salarii, taxe și transferuri⁴⁷.

Conform teoriilor economice neoclasiche, imigrația va promova creștere economică, imigranții constituind de fapt forță de muncă substitutivă (care ocupă locurile de muncă vacante). Având în vedere faptul că numărul de locuri de muncă este constant, salariile vor scădea, iar muncitorii nativi vor avea dificultăți în a concura cu nivelul salarial impus de imigranți. Muncitorii cu salarii mici vor fi cei mai afectați de acest aspect, iar cei care vor profita sunt cei care dețin capital și vor angaja imigranți.

De asemenea, dacă persoana care imigrează este tânără, cu un nivel ridicat de educație, nu are obligații familiale și se va angaja imediat, va produce plus-valoare pentru țara care îl primește prin contribuțiile aduse la bugetul public. Acest tip de imigrație ar putea fi încurajat. Dacă însă contribuțiile imigranților sunt depășite de sprijinul financiar, atunci ar trebui stabilite niște filtre în politica de imigrație pentru a permite accesul imigranților profitabili⁴⁸.

Conform altor teorii, există un scenariu posibil și total diferit față de cel anterior cu privire la imigrație: imigranții pot încetini schimbările structurale în economie prin faptul că mențin supraviețuirea unor structuri tehnologice învechite și orientează investițiile înspre forța de muncă⁴⁹.

În conformitate cu teoria pieței duble a forței de muncă progresul tehnologic necesită o forță de muncă din ce în ce mai educată, dar în același timp este nevoie de forță de muncă nepregătită și ieftină pentru a presta activități grele în condiții grele și pentru salarii scăzute, o muncă pe care nativii nu ar fi dispuși să o accepte. Conform acestei teorii, imigranții constituie o forță de muncă complementară fără de care creșterea economică s-ar încetini.

⁴⁵ ESPON, (2009), *Demographic and migratory flows affecting European regions and cities*, Interim Report, pag. 79.

⁴⁶ Mats Johansson & Daniel Rauhut Swedish Institute for Growth Policy Studies ESPON project 1.1.4, *The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration*, pag. 20.

⁴⁷ Idem, pag. 49.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

Înlocuirea forței de muncă cu capitalul este o soluție, dar în anumite sectoare acest lucru nu este posibil, iar angajarea imigranților poate fi răspunsul creșterii economice pe termen scurt. Din altă perspectivă angrenarea imigranților în sectoare slab plătite determină o scădere a contribuției acestora prin taxe, deteriorarea sănătății datorită muncii grele și respectiv creșterea nevoii de sprijin public în mai mare măsură decât a nativilor⁵⁰.

Proiecțiile elaborate de statisticieni în domeniul demografic au relevant următoarele concluzii pe termen lung⁵¹:

- rata totală de fertilitate a scăzut dramatic în ultimii zeci de ani și se află sub nivelul de reproducere în toate cele 29 de țări europene, și în aproape toate regiunile;
- valorile scăzute ale ratei totale de fertilitate se regăsesc cu precădere în sudul și estul Europei;
- declinul populației este un fenomen în majoritatea regiunilor iar mișcările migratorii sunt principalul motor din spatele schimbărilor demografice;
- tinerii migrează înspre arii urbane dezvoltate, iar persoanele de vârstă medie și peste se mută înspre împrejurimile orașelor;
- depopularea se manifestă preponderent în zonele periferice ale UE 29;
- chiar și regiunile mai mari sunt dependente de un flux continuu de persoane în viitor;
- imigrația din alte părți ale lumii s-ar putea să nu ofere soluția pentru problema demografică europeană;
- nevoia viitoare de imigranți din afara Europei va fi relativ mai stringentă în noile state membre decât în cele vechi.

Tot în plan demografic, concluziile pe termen lung pentru UE sunt următoarele⁵²:

- dacă se mențin actualele tendințe demografice și fără să fie permisă migrația, UE 15 va fi pierdut până la mijlocul Secolului 21, 80 milioane de locuitori, ultimele 10 țări aderente vor pierde aproape 20 de milioane de locuitori, iar per ansamblu la nivelul celor 29 de țări se va pierde puțin peste 111 milioane locuitori;
- pentru menținerea populației curente la nivelul UE 15 vor fi necesari 700.000 de imigranți în fiecare an în primă fază, de 1,5 milioane în fiecare an în perioada de mijloc și de 2,2 milioane până în 2050;
- dacă se menține constantă rata migrației anuale, atunci ar fi necesari anual în medie între 720-750 mii de imigranți în fiecare an pentru UE 15, între 750-785 mii imigranți pentru UE 25 și între 735-780 mii imigranți pentru UE 29;
- pentru menținerea forței de muncă constante este necesar un volum mare al imigranților în primii 25 de ani și mai puțin la sfârșitul perioadei.

Bineînțeles că principala provocare o reprezintă dificultatea integrării imigranților în condițiile în care cantitatea necesară este mai ușor de determinat ceea ce nu este valabil în ceea ce privește efectele sociale, culturale și politice ale fenomenului.

7.2. Perspective demografice în România

Situația sistemului urban românesc, se datorează în mare parte politicilor de industrializare din perioada socialistă, care au determinat crearea unor noi centre urbane în zonele rurale îndepărtate fără acces la servicii sau resurse industriale.

⁵⁰ Mats Johansson & Daniel Rauhut Swedish Institute for Growth Policy Studies ESPON project 1.1.4, *The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration*, pp. 49-50.

⁵¹ Idem, pp.28-29.

⁵² Idem, pag. 28.

Astăzi, aceste așezări sunt fie viabile, fie se luptă pentru statutul de oraș, însă principala problemă este axarea pe o componentă unidimensională a activității economice. Acestora li s-au oferit doar servicii de bază precum sănătatea și educația celelalte aspecte precum infrastructura și locuințele fiind neglijate. De asemenea, nu s-a realizat nici un efort pentru a crea o cultură urbană⁵³.

În mod implicit, factorul distribuției spațiale a contribuit la influențarea dinamicii demografice astfel că în mediul urban durata medie a vieții a fost mai mare decât în mediul rural în toate regiunile de dezvoltare. Excepție au făcut județele Caraș-Severin, Hunedoara (din Regiunea Vest), Maramureș (din Regiunea Nord-Vest) și Suceava (din Regiunea Nord-Est). Trebuie însă menționat faptul că mortalitatea pe vârste este considerabil mai scăzută la generațiile născute după 1989, comparativ cu mortalitatea la aceleași vârste în generațiile născute înainte de 1990⁵⁴.

Din punct de vedere demografic și în România se manifestă scăderea natalității după 1989 pe fondul dispariției mecanismelor de control a natalității și pe cel al folosirii pe scară largă a contraceptivelor. Beneficiile aduse de contraceptive nu se manifestă la nivelul dorit, iar fondul educațional-cultural a determinat menținerea la un nivel extrem de ridicat a numărului întreruperilor de sarcină (datele INS publicate pentru anul 2007 indică 64 de întreruperi de sarcină la 100 născuți vii)⁵⁵.

Scăderea natalității nu a avut efecte economice negative majore, ci dimpotrivă benefice, reducând considerabil o sumă întreagă de cheltuieli pe care familia și societatea le fac pentru sarcină, maternitate, naștere, creșterea și îngrijirea copilului. Aceasta bineînțeles că nu a constituit o strategie ci doar o schimbare, a cărei recul își va manifesta efectele economice negative în deceniile viitoare⁵⁶. Astfel, cele cinci milioane de persoane de 65 de ani și peste vor reprezenta la mijlocul secolului 30% din populația țării, de trei ori mai mult decât la începutul anilor 1990, cu unele diferențe la nivel regional.

Potențialele măsuri de diminuare a riscurilor sociale rezultate din tendințele demografice ar trebui să vizeze copilul, mama cu copil, starea de sănătate, pregătirea de personal de specialitate pentru persoanele vârstnice, etc:

- Introducerea în învățământul medical (superior și mediu) și în învățământul de asistență socială a specializărilor destinate persoanelor de vârstă a patra (80 de ani și peste);
- Introducerea în învățământul preuniversitar a cursurilor de planificare familială și sănătate a reproducerii;
- Crearea (prin finanțare mixtă-publică și a părinților) a unor grădinițe, internate/cămine pentru copiii părinților plecați la muncă în străinătate (având cantină, spații supravegheate de lecții și studiu);
- Creșterea numărului de creșe și grădinițe publice;
- Favorizarea sectorului economic privat pentru înființarea de creșe și grădinițe pentru copiii salariaților proprii (inclusiv prin asocierea dintre firme/companii/societăți);
- Condiționarea acordării alocației de stat pentru copii de frecvența școlară;

⁵³ ESPON 111, *Potentials for polycentric development in Europe*, p. 198.

⁵⁴ INS, (2009), *Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050*, pag. 20.

⁵⁵ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*, pag. 260.

⁵⁶ Idem, pag. 262.

- Instituirea controlului medical anual (sau la doi ani) obligatoriu pentru întreaga populație și condiționarea acordării de rețete compensate după efectuarea acestui control;
- Instituirea obligativității părinților care au copii mai mici de un an de a face trei consultații medicale pe an pentru copil;
- Favorizarea primirii în grădinițe a copiilor proveniți de la femei singure și de la mame foarte tinere;
- Favorizarea obținerii de locuințe pentru cuplurile tinere cu copii⁵⁷.

Principala provocare demografică și statistică o constituie migrația externă, deoarece soldul migrației externe legale a fost scăzut (în 2008 fiind, pentru al doilea an consecutiv după 2001 chiar pozitiv, iar în perioada 2004-2007 situându-se, în general, sub 10 mii persoane anual). În același timp, asupra migrației externe ilegale nu există informații statistice fiabile (deși dimensiunea ei, deosebit de mare, a fost relevată parțial de rezultatele recensământului din martie 2002)⁵⁸.

Din perspectivă sociologică, ceea ce se întâmplă cu migrația în străinătate a devenit la fel de important, pentru societatea românească actuală ca și evoluția PIB, migrația fiind un „fenomen social total” prin care pot fi „citite” oportunități și probleme, istorie, prezent și viitor la nivelul societății românești⁵⁹.

Mai mult, „multe dintre problemele nerezolvate de tranziția spre economie de piață și spre un stat al bunăstării au fost abordate de către o bună parte dintre români, „pe cont propriu”, prin emigrare temporară în străinătate putând vorbi despre un gen de „tranziție socială prin migrație” care, pe termen scurt, a avut succes, dar pe termen mediu și lung are implicații multiple, inclusiv riscuri majore, de luat în seamă la nivel societal”⁶⁰.

Pentru a înțelege fenomenul, distincția care se impune cu necesitate este aceea dintre emigrarea definitivă și emigrarea temporară în străinătate. Emigrarea definitivă din România este relativ redusă (aprox. 11 mii persoane pe an, după 1998) însă cea dominantă este migrația temporară pentru muncă. Aceasta a avut o creștere spectaculoasă mai ales după 2001 (din 2002 românii circulă fără restricții în spațiul Schengen) ponderea „euro-navetiștilor”, persoane care circulă frecvent între România și altă țară din UE sau a celor care stau pe durate scurte în afara țării fiind în creștere⁶¹.

Dacă până în 2001, emigrarea românească a fost puternic selectivă, după 2001 s-a impus tot mai mult tendința de reducere a selectivității migrației, structura noii diasporă românești reproducând structura societății românești⁶².

După aderarea României la UE a avut loc o creștere moderată a emigrației temporare românești în străinătate, dar cu o modificare calitativă caracterizată printr-o creștere a

⁵⁷ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*, pp. 264-265.

⁵⁸ INS, (2009), *Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050*, pag. 20.

⁵⁹ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*, pp. 266.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Idem, pag. 267.

ponderii categoriilor de calificare ridicată (medici, spre exemplu) și a celor cu calificare redusă.

Complexitatea fenomenului emigrației a angrenat între timp și copii astfel că între 2006-2008, aproximativ 30 de mii de copii (ciclu primar, gimnazial, și liceal) au plecat în străinătate cu părinții și, în același timp, au solicitat actele necesare pentru a continua școala în afara țării⁶³.

Evoluția în viitor a migrației externe este greu de prevăzut astăzi, fiind direct dependentă de evoluția economică și socială a României, de politicile de imigrare ale țărilor dezvoltate (aflate și ele în legătură directă cu mersul economiilor și cu dezvoltările demografice din aceste țări)⁶⁴.

Revenirile în țară ale românilor, spre exemplu, pot căpăta, în multe situații, caracter temporar și aplicarea unor strategii precum:

- acceptarea unor slujbe în alt domeniu de activitate,
- absorbția în sectorul informal sau ilegal,
- mobilitatea internă, adică schimbarea zonei de rezidență, sau schimbarea țării de destinație⁶⁵.

„Euro-navetismul”, deși este profitabil economic (la nivel individual), nu este profitabil social, generând scăderea natalității prin fenomenele pe care le implică⁶⁶:

- separarea partenerilor de cuplu pe perioade mai mari de timp;
- sporirea divorțialității;
- planificarea unui număr mai mic de nașteri în condiții de nesiguranță a locului de muncă, mediului și țării de rezidență;
- îmbătrânirea demografică rapidă prin rămânerea în străinătate a migranților din cea de-a doua generație, copiii actualilor emigranți, mai ales în condițiile în care au învățat în străinătate.

La nivel comunitar-regional „euro-navetismul” este un generator de disparități în condițiile în care au plecat la lucru în străinătate în principal persoane de condiție economică medie, din sate relativ apropiate de orașe, din județe cu nivel mediu de dezvoltare și implicit banii trimiși înapoi s-au orientat tocmai înspre aceste zone.

În fața fenomenului „Euro-navetismului” soluțiile rezonabile sunt acelea de optimizare a acesteia, atât pentru România cât și pentru țările destinație. Aceste soluții respectă atât raționalitatea economică cât și cea socială, propunând:

- cooperarea internațională între instituții;
- informarea corectă în ceea ce privește oportunitățile de slujbe, pentru a reduce eșecul, migrația nereglementată și credem noi vulnerabilitatea la rețelele de criminalitate organizată;
- favorizarea migrației de revenire în țară, dar nu la modul necondiționat;

⁶³ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*, pag. 269.

⁶⁴ INS, (2009), *Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050*, pp. 20-21.

⁶⁵ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*, pag. 277.

⁶⁶ Ibidem, pp. 278-279.

- promovarea unor venituri familiale prin politici sociale specifice (care se referă și la diverse transferuri sociale precum alocațiile pentru copii, concediul de creștere a copilului, ajutorul de șomaj, etc);
- îmbunătățirea condițiilor de viață pentru populația tânără (locuințe, servicii de bază, etc)⁶⁷.

Problema atragerii de forță de muncă străină poate constitui o soluție, dar comunitatea științifică este sceptică cu privire la nivelul de pregătire a României de a adopta politici de imigrație pe termen lung și foarte lung⁶⁸. În acest sens, cel puțin la nivel minim trebuie evaluate riscurile sociale și culturale ale imigrației, estimarea necesarului de muncitori să se facă pe baza evaluării anuale a cererii de forță de muncă și a recomandărilor rezultate în urma unor consultări cu reprezentanții sindicatelor și cei ai patronatelor. De asemenea, trebuie evitate consecințele de formare a unor aglomerări umane cu condiții proaste de locuire, sursă de infracționalitate sporită și a încadrărilor informale în activitățile economice.

⁶⁷ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*, pp. 280-282.

⁶⁸ Ibidem, pag. 264.

Anexa Principalii indicatori demografici în 2008: nivel național, regional, județean

Indicatori demografici	România	Regiunea Vest	Arad	Caraș-Severin	Hunedoara	Timiș
Populație totală	21528627	1924488	457306	324236	466586	676360
Densitatea populației	90,3	60,1	59,0	38,1	66,1	77,8
Pondere populație masculină	48,7%	48,3%	48,2%	48,8%	48,5%	48,0%
Pondere populație urbană	55,1%	63,1%	55,1%	56,0%	76,7%	62,5%
Născuți-vii	214.728	17.666	4.330	2.828	4.017	6.491
Rata născuților vii	10,3‰	9,6‰	9,8‰	9,0‰	8,5‰	10,5‰
Rata născuți-morți	4,5‰	6,8‰	6,2‰	7,2‰	7,7‰	6,6‰
Rata de fertilitate	40,6‰	37,3‰	39,1‰	35,3‰	32,8‰	40,2‰
Spor natural	-31302	-4879	-1568	-1287	-1699	-325
Rata sporului natural	-1,5‰	-2,6‰	-3,4‰	-3,9‰	-3,6‰	-0,5‰
Rata mortalitate	11,8‰	12,1‰	13,3‰	12,9‰	12,2‰	11,0‰
Rata mortalitate infantilă	11,0‰	11,4‰	9,8‰	18,9‰	11,3‰	9,3‰
Rata nupțialitate	6,9‰	7,0‰	6,7‰	6,5‰	6,4‰	7,8‰
Vârsta medie a soților la încheierea căsătoriei	31,2 ani	31,9 ani	31,3 ani	32,1 ani	32,2 ani	31,9 ani
Rata divorțialitate	1,66‰	1,69‰	1,73‰	2,02‰	2,69‰	0,79‰
Durata medie a vieții	72,61ani	71,89ani	71,82ani	71,10ani	71,41ani	72,73ani
Rata de emigrare	0,4‰	0,7‰	0,5‰	0,6‰	0,5‰	0,9‰
Rata de imigrare	0,5‰	0,4‰	0,3‰	0,3‰	0,2‰	0,7‰
Raport de dependență demografică	43,0%	40,0%	42,4%	41,7%	40,2%	37,6%
Rata de activitate	54,5%	53,3%				
Rata de ocupare	51,4%	50,3%				
Rata șomajului BIM	5,8%	5,7%	3,0%	5,8%	6,6%	1,6%

Anexa Listă grafice, hărți și tabele

Listă grafice

- Graficul 1 Evoluția numărului de întreprinderi active în Regiunea Vest 2001-2007*
- Graficul 2 Evoluția populației Regiunii Vest la recensăminte*
- Graficul 3 Evoluția populației Regiunii Vest 2000-2008 (nr persoane)*
- Graficul 4 Evoluția comparativă a densității populației la recensăminte*
- Graficul 5 Evoluția comparativă a densității populației 2000-2008*
- Graficul 6 Evoluția ratei de creștere a populației 1948-2002 raportat la 1930*
- Graficul 7 Evoluția ratei de creștere a populației 2001-2008 raportat la 2000*
- Graficul 8 Evoluția numărului născuților vii în Regiunii Vest în 2000-2008*
- Graficul 9 Evoluția comparativă a ratei de natalitate în Regiunea Vest și România 2000-2008*
- Graficul 10 Evoluția ratei generale de fertilitate în 2003-2008*
- Graficul 11 Evoluția ratei generale de fertilitate pe grupe de vârste în Regiunea Vest 2003-2008*
- Graficul 12 Evoluția ratei generale de fertilitate pe grupe de vârste în Regiunea Vest și România 2003-2008*
- Graficul 13 Evoluția vârstei medii a soților la încheierea căsătoriei în perioada 2003-2007*
- Graficul 14 Evoluția comparativă a ratei nupțialității și a divorțialității în Regiunea Vest și România 2000-2008*
- Graficul 15 Divorțurile după numărul copiilor minori rămași prin desfacerea căsătoriei în Regiunea Vest 2007*
- Graficul 16 Evoluția deceselor în Regiunea Vest în 2000-2008*
- Graficul 17 Evoluția comparativă a ratei de mortalitate în Regiunea Vest și România 2000-2008*
- Graficul 18 Evoluția comparativă a ratei de mortalitate infantilă în Regiunea Vest și România 2000-2008*
- Graficul 19 Analiza sporului natural al populației în Regiunea Vest 2000-2008*
- Graficul 20 Analiza ratei sporului natural al populației în Regiunea Vest și România 2008*
- Graficul 21 Speranța de viață la anumite vârste în Regiunea Vest 2008*
- Graficul 22 Evoluția duratei medii de viață în Regiunea Vest și România în perioada 2000-2007*
- Graficul 23 Evoluția duratei medii de viață pe sexe în Regiunea Vest în perioada 2000-2007*
- Graficul 24 Migrația internă la nivelul Regiunii Vest 2000-2008*
- Graficul 25 Soldul rezultat în urma migrației interne la nivelul județelor Regiunii Vest 2000-2008*
- Graficul 26 Migrația internă la nivelul Regiunii Vest pe județe 2008*
- Graficul 27 Migrația internă la nivelul Regiunii Vest pe grupe de vârstă 2008*
- Graficul 28 Fluxurile migrației internaționale la nivelul Regiunii Vest 2000-2008*
- Graficul 29 Soldul migrației internaționale la nivelul Regiunii Vest 2000-2008*
- Graficul 30 Evoluția comparativă a ratei de emigrare în Regiunea Vest și România 2000-2008*
- Graficul 31 Evoluția comparativă a ratei de imigrare în Regiunea Vest și România 2000-2008*
- Graficul 32 Piramida evoluției populației Regiunii Vest pe sexe 2000-2008*
- Graficul 33 Piramida evoluției populației județului Arad pe sexe 2000-2008*
- Graficul 34 Piramida evoluției populației județului Caraș-Severin pe sexe 2000-2008*
- Graficul 35 Piramida evoluției populației județului Hunedoara pe sexe 2000-2008*
- Graficul 36 Piramida evoluției populației județului Timiș pe sexe 2000-2008*
- Graficul 37 Distribuția populației Regiunii Vest pe grupe de vârstă 2008*
- Graficul 38 Piramida populației Regiunii Vest pe vârste și sex 2008*
- Graficul 39 Piramida populației județului Arad pe grupe de vârstă și sex 2008*
- Graficul 40 Piramida populației județului Caraș-Severin pe grupe de vârstă și sex 2008*
- Graficul 41 Piramida populației județului Hunedoara pe grupe de vârstă și sex 2008*
- Graficul 42 Piramida populației județului Timiș pe grupe de vârstă și sex 2008*
- Graficul 43 Evoluția populației Regiunii Vest pe medii de rezidență 2000-2008*
- Graficul 44 Evoluția populației județului Arad pe medii de rezidență 2000-2008*
- Graficul 45 Evoluția populației județului Caraș-Severin pe medii de rezidență 2000-2008*
- Graficul 46 Evoluția populației județului Hunedoara pe medii de rezidență 2000-2008*
- Graficul 47 Evoluția populației județului Timiș pe medii de rezidență 2000-2008*
- Graficul 48 Evoluția ponderii procentuale a populației urbane în Regiunea Vest 2000-2008*
- Graficul 49 Diversitatea etnică existentă în Regiunea Vest conform recensământului din 2002*
- Graficul 50 Diversitatea confesională existentă în Regiunea Vest conform recensământului din 2002*
- Graficul 51 Evoluția populației active a Regiunii Vest pe sexe 2000-2008*

Graficul 52 Evoluția populației active a Regiunii Vest pe medii de rezidență 2000-2008
 Graficul 53 Evoluția populației ocupate a Regiunii Vest pe sexe 2000-2008
 Graficul 54 Evoluția populației ocupate a Regiunii Vest pe medii de rezidență 2000-2008
 Graficul 55 Evoluția totalului ratei de activitate pe sexe în Regiunea Vest 2000-2008
 Graficul 56 Evoluția totalului ratei de ocupare pe sexe în Regiunea Vest 2000-2008
 Graficul 57 Evoluția totalului ratei activitate și ocupare pe sexe în Regiunea Vest 2000-2008
 Graficul 58 Rata de activitate și de ocupare pe nivel de pregătire 2008
 Graficul 59 Evoluția ratelor șomajului BIM pe sexe în Regiunea Vest 2000-2008
 Graficul 60 Evoluția ratelor șomajului BIM pe medii de rezidență în Regiunea Vest 2000-2008
 Graficul 61 Structura populației ocupate pe sectoare ale economiei naționale în Regiunea Vest 2008
 Graficul 62 Evoluția comparativă a raportului de dependență demografică 2003-2008
 Graficul 63 Populația școlară pe niveluri de educație anul școlar 2007/2008
 Graficul 64 Ponderea procentuală a veniturilor totale pe categorii de gospodarii 2007
 Graficul 65 Ponderea procentuală a cheltuielilor totale pe categorii de gospodarii 2007
 Graficul 66 Variante privind evoluția populației țării 2007, 2030, 2050
 Graficul 67 Varianta medie privind evoluția populației țării pe sexe 2007, 2030, 2050
 Graficul 68 Varianta medie privind evoluția populației țării pe sexe 2007, 2030, 2050
 Graficul 69 Variante privind evoluția populației în Regiunea Vest 2007, 2030, 2050
 Graficul 70 Variante privind evoluția populației în județele Regiunii Vest 2007, 2030, 2050
 Graficul 71 Varianta medie privind evoluția populației Regiunii Vest pe grupe mari de vârste 2007, 2050
 Graficul 72 Varianta medie privind evoluția populației județului Arad pe grupe mari de vârste 2007, 2050
 Graficul 73 Varianta medie privind evoluția populației județului Caraș-Severin pe grupe mari de vârste 2007, 2050
 Graficul 74 Varianta medie privind evoluția populației județului Hunedoara pe grupe mari de vârste 2007, 2050
 Graficul 75 Varianta medie privind evoluția populației județului Timiș pe grupe mari de vârste 2007, 2050
 Graficul 76 Varianta medie privind proiectarea populației feminine de vârstă fertilă în județele Regiunii Vest 2007, 2050
 Graficul 77 Varianta medie privind proiectarea populației feminine de varsta fertila 20-29 ani in Regiunea Vest in perioada 2007 si 2050
 Graficul 78 Varianta medie privind proiectarea populației active pe regiuni, 2006-2025
 Graficul 79 Varianta medie privind proiectarea populației active pe intervale de vârste și regiuni de dezvoltare 2025
 Graficul 80 Varianta medie privind populația activă proiectată pe intervale de vârstă în Regiunea Vest 2025
 Graficul 81 Varianta medie privind populația ocupată proiectată pe regiuni 2006-2025
 Graficul 82 Varianta medie privind proiectarea populației ocupate pe intervale de vârste și regiuni de dezvoltare 2025
 Graficul 83 Varianta medie privind populația ocupată proiectată pe intervale de vârstă în Regiunea Vest 2025
 Graficul 84 Varianta medie privind rapoartele de dependență demografică proiectate la nivel național și județean în Regiunea Vest 2007, 2025

Listă harți

Harta 1. Regiunea Vest - prezentare generală
 Harta 2. Populația Regiunii Vest în anul 1992
 Harta 3. Populația Regiunii Vest în anul 2002
 Harta 4. Populația totală în Regiunea Vest în 2007
 Harta 5. Densitatea populației în Regiunea Vest în 1992
 Harta 6. Densitatea populației în Regiunea Vest în 2002
 Harta 7. Evoluția densității populației în Regiunea Vest între 1992 și 2002
 Harta 8. Densitatea populației în Regiunea Vest în 2007
 Harta 9. Evoluția populației totale a Regiunii Vest între 1992 și 2002
 Harta 10. Natalitatea în Regiunea Vest în 2002
 Harta 11. Natalitatea în Regiunea Vest în 2007
 Harta 12. Mortalitatea în Regiunea Vest în 2002

Harta 13. Mortalitatea în Regiunea Vest în 2007
 Harta 14. Mortalitatea infantilă în Regiunea Vest în 2002
 Harta 15. Mortalitatea infantilă în Regiunea Vest în 2007
 Harta 16. Sporul natural în Regiunea Vest în 2002
 Harta 17. Sporul natural în Regiunea Vest în 2007
 Harta 18. Plecări cu domiciliul din localitățile Regiunii Vest în 2002
 Harta 19. Plecări cu domiciliul din localitățile Regiunii Vest în 2007
 Harta 20. Stabiliri de domiciliu în localitățile Regiunii Vest în 2002
 Harta 21. Stabiliri de domiciliu în localitățile Regiunii Vest în 2007
 Harta 22. Stabiliri de reședință în localitățile Regiunii Vest în 2002
 Harta 23. Stabiliri de reședință în localitățile Regiunii Vest în 2007
 Harta 24. Ponderea populației masculine în totalul populației Regiunii Vest în 2002
 Harta 25. Ponderea populației feminine în totalul populației Regiunii Vest în 2002
 Harta 26. Ponderea populației masculine în totalul populației Regiunii Vest în 2007
 Harta 27. Ponderea populației feminine în totalul populației Regiunii Vest în 2007
 Harta 28. Ponderea grupei 0-14 în total populație Regiunea Vest în 1992
 Harta 29. Ponderea grupei 15-59 în total populație Regiunea Vest în 1992
 Harta 30. Ponderea grupei peste 60 de ani în total populație Regiunea Vest în 1992
 Harta 31. Ponderea grupei 0-14 în total populație Regiunea Vest în 2002
 Harta 32. Ponderea grupei 15-59 în total populație Regiunea Vest în 2002
 Harta 33. Ponderea grupei peste 60 de ani în total populație Regiunea Vest în 2002
 Harta 34. Rata îmbătrânirii populație Regiunea Vest în 1992
 Harta 35. Rata îmbătrânirii populație Regiunea Vest în 2002
 Harta 36. Tipuri de structuri demografice pe grupe de vârstă în 1992
 Harta 37. Tipuri de structuri demografice pe grupe de vârstă în 2002
 Harta 38. Număr total salariați la nivel regional în anul 2002
 Harta 39. Număr total salariați la nivel regional în anul 2007
 Harta 40. Salariații pe sectoare de activitate în Regiunea Vest în 2002
 Harta 41. Salariații pe sectoare de activitate în Regiunea Vest în 2007
 Harta 42. Rata de dependență demografică în Regiunea Vest în 1992
 Harta 43. Rata de dependență demografică în Regiunea Vest în 2002
 Harta 44. Populația școlară în Regiunea Vest în 2002
 Harta 45. Populația școlară în Regiunea Vest în 2007

Listă tabele

Tabelul 1. Produsul Intern Brut la nivel național și regional, 2001-2006
 Tabelul 2. PIB-ul pe cap de locuitor 2001-2006 lei (RON) prețuri curente
 Tabelul 3. Repartiția întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii în Regiunea Vest în perioada 2001 – 2007
 Tabelul 4. Populația Regiunii Vest în anul 2008
 Tabelul 5. Tipuri de structuri demografice
 Tabelul 6. Tipuri demografice la nivel de județe
 Tabelul 7. Variații ale tipului demografic 2002 față de 1992 la nivel de județ

Bibliografie

Cărți, articole și studii

- Constantin Vert, *Analiză geodemografică, Manual practice*, Timișoara, 1995.
- Constantin Vert, *Geografia populației și așezărilor umane*, Timișoara, 2000;
- Constantin Vert, *Geografia populației. Teorie și metodologie*, Editura Mirton, Timișoara, 2001;
- Arthur Haupt, Thomas Kane, *Populația: definiții și indicatori*, varianta în limba română Pușcașu, Traian, Alpha MDN, Buzău, 2006;
- Ioan Mărginean, *Oportunitatea politicilor demografice în România*, Revista Calitatea vieții, XII, nr. 1-4, 2000;
- Constanța Mihăescu, *Populație și ocupare. Trecut. Present. Viitor*, Editura Economica, București, 2001;
- Mats Johansson & Daniel Rauhut, (2002), Swedish Institute for Growth Policy Studies ESPON project 1.1.4, *The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration*, Nordregio, Sweden, 2006;
- Traian Rotariu, *Demografie și sociologia populației. Fenomene demografice*, Polirom, Iași, 2003;
- Virgil Sora, Constanța Mihăescu, Dana Colibabă, Giani Grădinaru, Aniela Danciu, *Analiză statistico-demografică. Teorie și aplicații*, Editura Economica, București, 2003;
- Comisia Prezidențială Pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice, (2009), *Riscuri și inechități sociale în România*.
- ESPON 111, *Potentials for polycentric development in Europe*, Nordregio, Sweden, 2005;
- ESPON, *Demographic and migratory flows affecting European regions and cities*, Interim Report, 2009.

Publicații INS

- Anuar statistic 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, INS, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009
- Statistică Teritorială 2007, INS, 2008
- Anuarul demografic 2006, INS, 2006
- Situația demografică a României în anul 2007, INS, 2008
- Populația României pe localități la 1 ianuarie 2009, INS, 2009
- Natalitatea în 2008, INS, 2009
- Nuptialitatea 2008, INS, 2009
- Mortalitatea 2008, INS, 2009
- Divorțialitatea 2008, INS, 2009
- Schimbări de domiciliu în anul 2008, INS, 2009
- Migrația externă definitivă anul 2008, INS, 2009
- Speranța de viață anul 2008, INS, 2009
- Cercetarea statistică asupra forței de muncă în gospodării (AMIGO)–2008, INS, 2009
- Forța de muncă în România, ocupare și șomaj 2008, INS 2009
- Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2050, INS, 2009
- Proiectarea populației active din România la orizontul anului 2025, INS, 2007
- Forța de muncă în România: Ocupare și șomaj (AMIGO) – 2008, INS, 2009